

**T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YABANCILARA TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ KİTAPLARINDA DİL DÜZEYLERİNE
GÖRE DEYİM VE KALIP SÖZ KULLANIMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YASEMİN NASUH

**ÇANAKKALE
AĞUSTOS, 2019**

T.C.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Yabancılara Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

**Yabancılara Türkçe Öğretimi Kitaplarında Dil Düzeylerine Göre Deyim Ve Kalıp Söz
Kullanımı**

Yasemin NASUH
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman
Doç. Dr. Mehtap ÖZDEN

Çanakkale
Ağustos, 2019

Taahhütname

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Yabancılara Türkçe Öğretimi Kitaplarında Dil Düzeylerine Göre Deyim ve Kalıp Söz Kullanımı” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve değerlere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

28.08.2019

Yasemin NASUH

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Onay

Yasemin NASUH tarafından hazırlanan çalışma, 28/08/2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda jüri tarafından başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Referans No : 10287777

Akademik Unvan	Adı SOYADI	İmza	
Doç. Dr.	Mehtap ÖZDEN		Danışman
Dr. Öğretim Üyesi	Arzu ÇEVİK		Üye
Dr. Öğretim Üyesi	Fatih KANA		Üye

Tarih: .....

İmza:

Prof. Dr. Salih Zeki GENÇ

Enstitü Müdürü

Önsöz

Küreselleşme dünya üzerindeki sınırların önemini azaltmış, teknolojinin de katkısı ile diğer milletlerle iletişim ihtiyacı artmıştır. Bu durum dünya üzerinde farklı dillerin öğrenim ve öğretimlerini daha da gerekli kılmıştır. Türk dili de bu durumdan payına düşeni almıştır. Özellikle son otuz yılda Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi ve öğrenilmesinin önemi artmış; bu hususta çeşitli yöntem- teknikler geliştirilmiş, ders kitapları kaleme alınmış, materyaller hazırlanmış ve Türkçenin yabancılara daha iyi şartlarda öğretilmesi için her türlü araştırma büyük bir gereklilik olmuştur. Yapılan bu çalışmanın da alana katkı sağlayacağına ve özellikle alanda çıkartılan ve de çıkarılacak olan ders kitaplarına yol göstereceği düşünülmektedir.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında her türlü yardım ve önerilerini benimle paylaşan ve beni sabırla dinleyen başta tez danışmanım Doç. Dr. Mehtap ÖZDEN'e, birikimleri ve yol göstericiliği ile bana hep destek olan Dr. Öğr. Üyesi Fatih KANA'ya, yüksek lisans derslerimiz süresince ve sonrasında bilgi ve tecrübelerini bizden esirgemeyen Doç. Dr. Yusuf AVCI' ya ve gerek alandaki çalışmaları gerekse zorlandığımız noktalarda bize desteği ile Yrd. Doç. Dr. Erol BARIN' a, manevî destekleriyle bana her zaman güç veren ve umuduma umut katan öncelikle babam Yılmaz YAĞMUR' a ve annem Arife YAĞMUR' a ardından da eşim Aydın NASUH' ateşekkürü bir borç bilirim. Var olsunlar.

Çanakkale, 2019

Yasemin NASUH

Yabancılara Türkçe Öğretimi Kitaplarında Dil Düzeylerine Göre Deyim ve Kalıp Söz

Kullanımı

Yasemin NASUH

Özet

Bu araştırmanın amacı yabancılara Türkçe öğretmek amacıyla yazılmış olan Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe öğretim seti A1/A2/B1/B2 ders kitaplarında yer alan kalıp (ilişkili) sözleri ve deyimleri tespit etmek; her iki kitapta seviyelere göre deyim ve kalıp söz kullanım sıklıklarını karşılaştırmaktır. Bu amaçla 4 düzeyde 8 farklı ders kitabı incelenmiştir. Verilerin analizinde Microsoft Excell programı kullanılarak bir ana veri tablosu oluşturulmuştur. Ayrıca Yedi İklim veri ve İstanbul veri tabloları arasındaki ortaklıklar Excell'deki “düşe yara, eğer, eğer hata vb.” formülasyonlar kullanılarak kodlanmıştır. Her bir veri satırı Unique Kayıt (Benzersiz Kayıt) oluşturularak tanımlanmıştır. Ayrıca veri tutarlılığını sağlayabilmek için sözlerdeki boşluklar, küçük/büyük harf ve imla işaretleri standartlaştırılmıştır.

Araştırmanın modelinde tarama yöntemi ve doküman analizi yöntemi birlikte kullanılmıştır. İncelenen ders kitaplarında deyim ve kalıp sözlerin benzerliği ve farklılıkları dil düzeylerine göre tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti'nde İstanbul Yabancılar için Türkçe Öğretim Seti'ne oranla daha fazla deyim ve kalıp söze yer verildiği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Deyimler, kalıp sözler, söz varlığı, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, yabancı dil öğretim kitapları.

The Use of Idioms and Routines in Teaching Turkish As Foreign Language Textbooks

According to Language Levels

Yasemin NASUH

Abstract

The purpose of this research is to identify the routines (related words) and idioms available in Yedi İklim Turkish Teaching Set of Yunus Emre Institute and Turkish Teaching Set for Foreigners A1/A2/B1/B2 Textbooks of Istanbul, which are prepared to teach Turkish to foreigners; and compare the usage frequency of idioms and routines. For this purpose, 8 different text books on 4 different linguistic levels were examined. A new master data table was created for data analysis by utilizing Microsoft Excel software. Also, similarities between Yedi İklim and Istanbul data coded by using Excel formulations such as "vlookup, if, value_if_error" Each data row defined by creating a Unique Record. Besides, spaces, lower and upper cases, and or thography are standardized to ensure data consistency.

Scanning and document analysis methods were used together in the research model. In the examined text books, similarities and differences of idioms and routines were identified according to linguistic levels. As a result of the research, it was found that Yedi İklim Turkish Teaching Set of Yunus Emre Institute contains more idioms and routines than the Turkish Teaching Set for Foreigners of Istanbul.

Keywords: Foreign language teaching textbooks, idioms, routines , teaching Turkish as foreign language, vocabulary.

İçindekiler

Onay	ii
Önsöz.....	ii
Özet.....	iii
Abstract.....	iv
Tablolar Listesi	ix
Grafikler Listesi.....	xi
Kısaltmalar Listesi.....	xii
Bölüm I: Giriş	1
Problem Durumu	3
Alt problemler	3
Araştırmanın Amacı	3
Araştırmanın Önemi	3
Araştırmanın Varsayımları	4
Araştırmanın Sınırlılıkları	5
Tanımlar	5
Dil.....	6
Kültür.....	6
Dil- kültür ilişkisi	7
Dil öğretimi	7
Yabancı dil öğretimi	7
İlgili Alanyazın	9

İstanbul kitabı ile ilgili alanyazın	9
Yedi İklim kitabı ile ilgili alanyazın.....	9
Hem İstanbul hem Yedi İklim kitapları ile ilgili	11
Deyimlerle ilgili alanyazın	12
Kalıp (ilişkili) sözler ile ilgili alanyazın.....	15
Türkçe öğretiminde deyim ve kalıp söz kullanımı ile ilgili alanyazın	16
Kavramsal Çerçeve.....	19
Yabancı dil olarak Türkçe öğretimine genel bir bakış	19
Yabancılara Türkçe öğretimi tarihçesi	19
Diller için Avrupa ortak başvuru metni (OBM).....	21
A1 düzeyi (giriş ya da keşif – breakthrough).....	21
A2 düzeyi (Ara düzey ya da iletişimden kopmama)	22
B1 düzeyi.....	22
B2 düzeyi: (ileri düzey veya bağımsız kullanıcı)	23
Söz varlığı.....	23
Söz varlığının içerdiği öğeler	24
Temel söz varlığı	24
Yabancı sözcükler	26
Kalıplaşmış sözler	26
Terimler	26
Çeviri sözcükler.....	27
İkilemeler.....	27

Atasözleri.....	29
Kalıp (ilişkili) sözler.....	33
Deyimler.....	36
Yabancılara Türkçe Öğretim Ders Kitapları.....	48
İstanbul yabancılar için Türkçe öğretim seti yabancılar için Türkçe ders kitabı seti.....	48
Gazi Üniversitesi TÖMER yabancılar için Türkçe öğretim seti.....	49
Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe öğretim seti.....	50
İzmir yabancılar için Türkçe öğretim seti.....	51
Yeni Hitit yabancılar için Türkçe öğretim seti.....	51
Bölüm II: Yöntem.....	52
Araştırmanın Modeli.....	52
Evren ve Örneklem.....	52
Veri Toplama Aracı.....	53
Verilerin Analizi.....	53
Bölüm III: Bulgular.....	54
İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde Kullanılan Kalıp Söz Sayıları, Kullanım Sıklığı ve Yüzdeleri Açısından Karşılaştırılması.....	54
İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde Kullanılan Deyim Sayıları, Kullanım Sıklığı ve Yüzdeleri Açısından Karşılaştırılması.....	58

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	
A1 Kalıp Sözlerin Karşılaştırılması	62
İstanbul Yabancılar İçin Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	
A2 Kalıp Sözlerin Karşılaştırılması	67
İstanbul Yabancılar İçin Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	
B1 Kalıp Sözlerin Karşılaştırılması.....	72
İstanbul Yabancılar İçin Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	
B2 Kalıp Sözlerin Karşılaştırılması.....	78
İstanbul Yabancılar İçin Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	
A1 Deyimlerin Karşılaştırılması	82
İstanbul Yabancılar İçin Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	
A2 Deyimlerin Karşılaştırılması	86
İstanbul Yabancılar İçin Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	
B1 Deyimlerin Karşılaştırılması.....	94
İstanbul Yabancılar İçin Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	
B2 Deyimlerin Karşılaştırılması.....	108
Bölüm IV: Tartışma, Sonuç ve Öneriler.....	124
Tartışma ve Sonuç	124
Kaynakça	132

TABLULAR LİSTESİ

Tablo

Numarası	Başlık	Sayfa
1.	İstanbul ve Yedi İklim Kalıp Söz Sayıları, Kullanım Sıklığı ve Yüzdeleri.....	53
2.	İstanbul ve Yedi İklim Deyim Sayıları, Kullanım Sıklığı ve Yüzdeleri.....	57
3.	A1 Düzeyindeki Kalıp Sözlerin Sayısı	61
4.	A1 Düzeyinde Her İki Sette Ortak Olarak Kullanılan Kalıp Sözler.....	61
5.	İstanbul Yabancılar İçin Türkçe A1 Düzeyinde Kullanılan ve Yedi İklim Türkçeöğretim Seti'nden Farklı Olan Kalıp Sözler.....	63
6.	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A1 Düzeyinde Kullanılan ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Seti'nden Farklı Olan Kalıp Sözler.....	64
7.	A2 Düzeyindeki Kalıp Sözlerin Sayısı	66
8.	A2 Düzeyinde Her İki Sette Ortak Olarak Kullanılan Kalıp Sözler.....	66
9.	İstanbul Yabancılar İçin Türkçe A2 Düzeyinde Kullanılan ve Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti'nden Farklı Olan Kalıp Sözler	68
10.	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A2 Düzeyinde Kullanılan ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Seti'nden Farklı Olan Kalıp Sözler.....	70
11.	B1 Düzeyindeki Kalıp Sözlerin Sayısı	71
12.	B1 Düzeyinde Her İki Sette Ortak Olarak Kullanılan Kalıp Sözler	72
13.	İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Düzeyinde Kullanılan ve Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti'nden Farklı Olan Kalıp Sözler	73
14.	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B1 Düzeyinde Kullanılan ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Seti'nden Farklı Olan Kalıp Sözler.....	74
15.	B2 Düzeyinde Düzeyindeki Kalıp Sözlerin Sayısı	77
16.	B2 Düzeyinde Her İki Sette Ortak Olarak Kullanılan Kalıp Sözler	77

17.	İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B2 Düzeyinde Kullanılan ve Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti'nden Farklı Olan Kalıp Sözcükler	79
18.	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B2 Düzeyinde Kullanılan ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Seti'nden Farklı Olan Kalıp Sözcükler.....	80
19.	A1 Düzeyindeki Deyimlerin Sayısı	81
20.	A1 Düzeyinde Her İki Sette de Ortak Kullanılan Deyimler	81
21.	A1 Düzeyinde Sadece İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Seti'nde Kullanılan Deyimler	82
22.	A1 Düzeyinde Sadece Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde Kullanılan Deyimler	82
23.	A2 Düzeyindeki Deyimlerin Sayısı	85
24.	A2 Düzeyinde Her İki Sette de Ortak Kullanılan Deyimler	85
25.	A2 Düzeyinde Sadece İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Seti'nde Kullanılan Deyimler	86
26.	A2 Düzeyinde Sadece Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde Kullanılan Deyimler	87
27.	B1 Düzeyindeki Deyimlerin Sayısı	93
28.	B1 Düzeyinde Her İki Sette de Ortak Kullanılan Deyimler	93
29.	B1 Düzeyinde Sadece İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Seti'nde Kullanılan Deyimler	94
30.	B1 Düzeyinde Sadece Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde Kullanılan Deyimler	97
31.	B2 Düzeyindeki Deyimlerin Sayısı	105
32.	B2 Düzeyinde Her İki Sette de Ortak Kullanılan Deyimler	106
33.	B2 Düzeyinde Sadece İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Seti'nde Kullanılan Deyimler	107
34.	B2 Düzeyinde Sadece Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde Kullanılan Deyimler	107

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik

Numarası

Başlık

Sayfa

1. Tablo 1'deki Verilerin Grafikle Gösterimi.....	56
2. Tablo 2'deki Verilerin Grafikle Gösterimi.....	60

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	:Avrupa Birliği
ADÖÇ	:Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı
AOÖÇ	: Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni
MEB	:Milli Eğitim Bakanlığı
OBM	: Ortak Başvuru Metni
TDK	: Türk Dil Kurumu
TÖMER	: Türkçe Öğretimi Uygulama Merkezi

Bölüm I: Giriş

Günümüzde dil öğrenimi de öğretimi de büyük bir ihtiyaç haline gelmiştir. Zira hızla küreselleşen dünyada gerek teknolojinin kullanımı ile gerekse ülkelerin ekonomik, siyasi, kültürel vb. durumlarındaki değişimlerle ülkeler arasındaki kilometrelerin önemi azalmış ve ülkelerin birbirlerini anlamaları zaruri bir ihtiyaç haline gelmiştir. Dünyadaki bu değişim sürecinden en çok etkilenen ülkelerden biri de Türkiye'dir. Son yıllarda gerek Suriye'deki iç karışıklıklardan dolayı aldığı göçten gerekse dünya ülkeleri arasında önemli bir rol oynaması açısından Türkiye için Türk dilinin öğretilmesi ayrı bir önem kazanmıştır.

Türkiye'de yabancılara Türkçe öğretmek amacıyla kurulan ilk resmi kuruluş 1984'te Ankara Üniversitesi bünyesinde "Türkçe Öğretim Merkezi" (TÖMER) adıyla kurulmuştur. Ankara Üniversitesi'nin öncülük ettiği bu girişim, 35 yıldır farklı üniversitelerde TÖMER adıyla yabancılara Türkçe öğretmek amacıyla devam etmektedir. Günümüzde farklı üniversitelerde sayıları 85'i geçen Türkçe öğretim merkezleri bulunmaktadır. Bu durum Türkçe öğretimine verilen önemin arttığını göstermekle beraber bu merkezlerin arasındaki kur saatlerinden toplam eğitim saatlerine, ders öğretim materyallerinden ders öğretim yöntemlerine, yapılan seviye belirleme sınavlarından yeterlilik sınavlarına kadar birçok konuda farklı problemleri de beraberinde getirmektedir (Boylu ve Başar, 2016). Özellikle aynı amaca hizmet eden ders kitaplarının benimsemiş oldukları yöntem ve stratejilerdeki farklılık yabancılara Türkçe öğretimi hususunda ortak bir alanda birleşmeyi daha da zor bir hale getirmektedir. Bu açıdan yapılan araştırmalarda ders kitaplarının incelenmesi ayrı bir önem arz etmektedir.

Dünya üzerinde uygulanan dil öğretim sistemlerinin hem öğrenenler hem de öğretenler açısından ortak noktalarda birleşmesi, dil öğretiminde belli bir standardın yakalanması, uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi, dil yeterliliğinin tanımlanmasını sağlayan nesnel ölçütlerin sağlanabilmesi vb. amaçlarla "Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi" geliştirilmiştir (AOÖÇ, 2013). Bu çerçeve plan beraberinde ortak bir dil düzeyi tanımlamasının

yapılmasını da sağlamıştır. Yabancı dil öğretiminde temel, ara ve ileri düzey olarak tanımlanan dil düzeyleri üç ana seviyeden meydana gelmektedir. Bu ana seviyeler A, B, ve C olarak üç genel düzeyli bir bölümlenmeden oluşur. “Avrupa Dil Portfolyosu” bu ana seviyeleri de A1, A2 (Başlangıç Düzeyi); B1, B2 (Orta Düzey); C1, C2 (İleri Düzey) olarak belirtmiştir (MEB Çeviri Komisyonu, 2009).

Yabancı bir dil öğrenmede temel amaç, o dilde zorlanmadan iletişim kurabilmektir. Yabancı bir dilde zorlanmadan iletişim kurabilmek de o dile ait mecazlı söyleyişleri, günlük konuşmalardaki farklı kullanımları, aynı sözcüğün değişik anlamlarda da kullanıldığını anlayabilmekten geçmektedir. Böylesi bir durum, çok anlamlılık ve anlam incelikleri açısından oldukça zengin bir dil olan Türkçeyi öğretirken daha özenli davranmayı gerekli kılmaktadır.

Yabancı bir dil öğretmenin başka bir anlamı da o dilin değerlerini farklı medeniyetlere aktarabilmek, dilin temsil gücünü çoğaltabilmektir. Bu temsil gücünü arttıran ana unsur hiç şüphesiz o dilin söz varlığıdır. Söz varlığını daha da anlamlı kılan ise kültürel bir birikimi, o dilin kullanıldığı ilk zamanlardan bu zamanlara kadar taşıyan deyim, atasözü, günlük hayatta sıklıkla kullanılan kalıp ifadeler ve deyişlerdir.

Dil, aynı zamanda bir kültürlenme işidir. Deyimler ve kalıp (ilişkili) sözler ise bir dilin kültürlenme boyutunu en çok destekleyen ve en önde yürüten önemli dil malzemeleridir (Mete, 2014). Türk dilinin söz dağarcığı hem deyim varlığı açısından hem de kalıp (ilişkili) sözler bakımından oldukça zengindir.

Tüm bu hususlar göz önünde bulundurulduğunda yabancılara Türkçe öğretmek amacıyla yazılan ders kitaplarında, hem kendi doğalında bir kültür aktarımı yapan hem de kelime hazinesini zenginleştirerek dil öğrencisinin öğrendiği dille ilgili anlama ve anlaşmasını kolaylaştıran deyim ve kalıp (ilişkili) sözlerin ne ölçüde ve hangi dil düzeylerinde ne derece ağırlık verildiği soruları ayrı bir önem kazanmaktadır.

Problem Durumu

Bu çalışmada yabancılara Türkçe öğretmek amacıyla yazılmış Yedi İklim ve İstanbul ders kitabında kullanılan deyim ve kalıp (ilişkili) sözlerin

- Seviyelere göre (A1-A2 v.b.) farklılıkları var mıdır?
- Aynı amaca hizmet eden iki farklı ders kitabının deyim ve kalıp söz kullanım sıklığı açısından birbirinden farkı var mıdır? sorularına cevap aranmaktadır.

Alt problemler. Bu çalışmada ana problem sorusunun yanında aşağıdaki alt problemlere de cevap aranmaktadır:

- Deyimlerin kullanım sıklığı dil seviyelerine göre nedir?
- Kalıp (ilişkili) sözlerin kullanım sıklığı dil seviyelerine göre nedir?
- Karşılaştırılan iki ders kitabından hangisinde daha fazla deyime yer verilmiştir?
- Karşılaştırılan iki ders kitabından hangisinde daha fazla kalıp (ilişkili) söze yer verilmiştir?
- Benzer seviyelerde benzer sayıda deyim kullanılmış mıdır?
- Benzer seviyelerde benzer sayıda kalıp (ilişkili) söz kullanılmış mıdır?
- Deyimlerin kullanımına en fazla hangi dil düzeyinde yer verilmiştir?
- Kalıp (ilişkili) sözlerin kullanımına en fazla hangi dil düzeylerinde yer verilmiştir?

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı yabancılara Türkçe öğretmek amacıyla yazılmış olan Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti A1/A2/B1/B2 ders kitaplarında yer alan kalıp (ilişkili) sözleri ve deyimleri tespit etmek; her iki kitapta seviyelere göre deyim ve kalıp söz kullanım sıklıklarını karşılaştırmaktır.

Araştırmanın Önemi

Bir dili yetkin bir biçimde konuşanlar o dilin kalıp sözlerini, anlatımı etkili kılan ve iletişimi daha akıcı hale getiren deyimlerini doğal dil akışı içinde kendiliğinden kullanırlar.

Her dilin kendine özgü bir yapısı vardır. Bir dil öğrencisinin öğrendiği dildeki yapıları bilmesi hem iletişimini güçlü kılacak hem de öğrendiği dille ilgili toplumsal durumları daha iyi anlamlandıracaktır. Örneğin Türkçede yemek yedikten sonra yemeği hazırlayan veya herhangi bir işi başarıyla yapan kişiyi takdir etmek amacıyla kullanılan “eline sağlık” kalıp sözünü öğrenen bir dil öğrencisi hem bu sözü hangi durumlarda kullanması gerektiğinin farkına varır hem de ‘el’ ve ‘sağlık’ kelimelerinin tek tek sözlük anlamlarını bilse bile buradaki ifadeyi ancak bu kalıp sözü öğrendiğinde kavrayabilir(Gökdayı, 2015).

Deyimler ise az sözle çok şey ifade eden ve içerisindeki kelimeler tek tek değil de kelime grubu olarak ele alındığında anlam taşıyan söz topluluklarıdır. Yabancı dil öğretiminde bu söz topluluklarını anlamak için de içinde geçen kelimelerin sözlük anlamını bilmek yetmez. Bu söz topluluklarını bir bütün olarak algılayabilmek gerekir. Ayrıca yabancı bir dil öğrenirken o dilin deyimlerini öğrenmek o kültürü daha iyi tanıyıp anlamayı sağlar. Böylelikle dil öğrencileri kültürel farklılıkların farkına varır. Kısaca söylemek gerekirse yabancı dil öğretiminde dil öğrencisinin o dildeki kalıp sözleri ve deyimleri iyi bilmesi o dili etkin bir biçimde öğrenmesi ve öğrendiği dille rahat bir biçimde iletişim sağlaması demektir. Tüm bunlar dikkate alındığında dil öğretim ders kitaplarında hangi seviyelerde hangi kalıp söz ve deyimlerin kullanıldığının tespiti de ilgili alan için oldukça büyük bir önem arz etmektedir. Bu çalışmada yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarındaki kalıp söz ve deyimlerin tespiti amacıyla özellikle Yedi İklim ve İstanbul setleri tercih edilmiştir. Hemkurumsal bir kimliğe sahip enstitüler tarafından kaleme alınmış olmaları hem de TÖMER’lerde en sık tercih edilen iki ayrı ders kitabı olmaları bu tercihin ana etkenidir.

Araştırmanın Varsayımları

- Örnekleme seçilen ders kitaplarının yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan deyimlerin ve kalıp (ilişkili) sözlerin varlığını yeterli düzeyde yansıtacağı varsayılmıştır.
- Araştırma sonunda deyimlerin ve kalıp (ilişkili) sözlerin varlığının yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarının seviyelerine (A1, A2; B1, B2) göre farklılaşacağı varsayılmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti ders kitapları ile sınırlıdır. Bu setlerin çalışma ve öğretmen kitapları araştırmanın dışında tutulmuştur.
- Bu çalışma Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Seti ders kitaplarında yer alan hazırlık çalışması; okuma, dinleme, konuşma, yazma metinleri; metin altı soruları ve dil bilgisi alıştırmaları gibi ders kitaplarında var olan ve öğretimde yer alan bölümlerle sınırlıdır.
- Ders kitaplarındaki deyimlerin tespit edildiği, tarandığı kaynak olarak hem genel ağ üzerinde bulunan TDK Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 'nden hem de Ömer Asım Aksoy 'un Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü (2018, İstanbul) ile Ali Püsküllüoğlu' nun Türkçe Deyimler Sözlüğü (2017, Ankara)'nden yararlanıldı.
- Ders kitaplarındaki kalıp (ilişkili) sözler Doç. Dr. Hürriyet Gökdayı'nın Türkçede Kalıp Sözler (2015, İstanbul) adlı eserinden tespit edilip taranmıştır.
- Çalışma bu iki ders kitabındaki deyimler ve kalıp (ilişkili) sözler ile sınırlı tutulmuştur.

Tanımlar

Aşağıda dil, kültür, dil-kültür ilişkisi, dil öğretimi, yabancı dil öğretimi kavramlarına ilişkin açıklamalara yer verilecektir.

Dil. Vardar'ın tanımıyla "belli bir insan topluluğuna özgü, çift eklemli sesli göstergeler dizgesi"dir (Vardar,2007). Dille ilgili kapsamlı tanımlamayı Muharrem Ergin yapmıştır. Muharrem Ergin dili şöyle tanımlar: "Dil insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimai bir müessesedir (Ergin,1984)."

Dille ilgili daha birçok tanıma yer verilebilir. Lakin çalışmanın amacı için bu kadar tanım yeterlidir. Bu tanımlamalardan yola çıkarak dilin belli bir sitemler bütünü olduğu söylenebilir. Ayrıca dilin sosyal ve kültürel yanı olduğu gerçeği de unutulmamalıdır.

Kültür. Yabancı bir dil öğrenen sadece o dilin sözcüklerini öğrenmez o dilin kültürel öğelerini de öğrenir. Bu sebeple bu kavramı da tanımlamakta fayda vardır. Elbette kültür kavramının da dil gibi birçok tanımı vardır. Birçok düşünür, sosyolog, edebiyatçı vb. kültür kavramının sınırlarını çizmeye çalışmıştır.

Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan Türkçe Sözlük'te kültür kelimesi altı farklı anlamıyla şu şekilde açıklanmaktadır:

Kültür Fr. culture

1. Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin.
2. Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü.
3. Muhakeme, zevk ve eleştirme yeteneklerinin öğrenim ve yaşantılar yoluyla geliştirilmiş olan biçimi.
4. Bireyin kazandığı bilgi
5. Tarım.
6. biy. Uygun biyolojik şartlarda bir mikrop türünü üretme (TDK, 2011).

Mehmet Kaplan ise: “Edebiyat dışındaki bütün güzel sanatlar, resim, musiki, dans, heykel, mimarî, kültür sahasına girdiği gibi, güzel sanatların dışında insanoğlunun elinden çıkma eşya, yiyecek, içecek, elbise, silah, alet, vesaire de kültür sahasına girer.” (Kaplan, 2015) diyerek edebiyat dışında tüm yaşam görüntülerini kültür kavramı içine katmıştır.

Dil- kültür ilişkisi. Dil, kültür taşıyıcısıdır. Bir ulusun hayatındaki tüm evreler, yaşam biçimleri o ulusun dilinin incelenmesiyle ortaya çıkacaktır. Çünkü uluslar var olan kültürel yapılarını dille bir sonraki nesillere aktarırlar. Doğan Aksan’ın söylediği gibi: “Kısaca söylenecek olursa dil, aynı zamanda her yönüyle bir ulusun kültürünün de aynasıdır; insanın ve uygarlığın en önemli belirtisi ve aracı dildir” (Aksan, 1982).

Bir dili bilmek sadece dilbilgisi kurallarını uygulamak değildir. Zira dilbilgisi kurallarını bilmemize rağmen kurulamayacak kimi kalıp ifadeler vardır ki bu kalıp ifadeler de dilin en önemli kültür taşıyıcılarıdır. Deyimler ve günlük hayatta ana dil kullanıcıları tarafından sıkça kullanılan kalıp (ilişkili) sözler bu kalıp ifadelerden sadece birkaçıdır ve dilin kültür taşıyıcılığında önemli dil parçalarıdır. Bu sebeple yabancı dil öğrenen birinin o dildeki deyimleri, kalıp sözleri ve diğer ifadeleri anlıyor olması hem o dili öğrenmesine hem de o dilin kültürel değerlerini tanınmasına imkân sağlar.

Dil öğretimi. Dil öğretimi bir dilin ana dili kullanıcılarına edindirilmesi ve o dili bilmeyen yabancılara öğretimi olmak üzere iki yönlüdür. Bu araştırmada dil öğretiminin o dili bilmeyen yabancılara öğretimi üzerinde durulacak.

Yabancı dil öğretimi. Yabancı dil öğretimi, kişiye belirli bir amaç için anadili dışında herhangi bir dili kullanmada yeterlilik kazandırma etkinliklerinin tümüdür (Şahin, 2007).

Son yıllarda küreselleşmenin hızla yayılmasıyla yabancı dil öğrenme ve öğretme ihtiyacı da eskiye oranla artmıştır. Ülkeler arasındaki ekonomik gelişmeler, kurulan politik bağlar, savaflara bağlı zorunlu göçler, kimi askeri sebepler, iş imkanları, çeşitli kültürel faaliyetler, yeni iletişim ağları ve eğitim sistemleri gibi birçok neden ülkelerin birbirleriyle ilişki

kurmalarını ve bu esnada da birbirlerinin dillerini öğrenmeyi ya da kendi dillerini öğretmeyi gerektirmiştir. Yabancı bir dil öğrenmek o dilin sadece kurallarını öğrenmek değildir. O dildeki kalıp ifadeleri de anlayabilmek demektir. Bu kalıp ifadelerden biri de deyimlerdir.

Deyimlerde kullanılan sözcüklerin anlamları temel anlamlarından uzak ve mecazi özellikler taşır. Bu nedenle de deyimler yabancı dil öğreniminde /öğretiminde en zor öğrenilen/öğretilen ve o dili konuşanlarla iletişim kurmada kimi zaman sorunlar ortaya çıkaran bir dil ögesidir (Güneş, 2009). Bu sebeple yabancı dil öğretiminde gerek deyimlerin gerekse kalıp sözlerin öğretimi oldukça önemlidir.

İlgili Alanyazın

İstanbul kitabı ile ilgili alanyazın. Vargelen (2013), “Kültürlerarası İletişimsel Yeterlilik Bağlamında Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde yabancılara Türkçe öğretmek amacıyla kullanılan ders kitaplarını kültürlerarası iletişimsel yeterlilik yaklaşımı açısından değerlendirmiş ve örneklem olarak Gazi Üniversitesi TÖMER tarafından hazırlanan “Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı” ile İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi tarafından hazırlanan “İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı” nı seçmiştir. Araştırma sonucunda, örneklem olarak seçtiği ders kitaplarının bazı eksiklerine rağmen kültürlerarası iletişimsel yeterlilik yaklaşımı açısından yeterli olduğunu tespit etmiştir.

Ummak (2018), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan ‘Kolay Gelsin’ ve ‘İstanbul’ Ders Kitaplarında Kültürlerarası Öğrenme” adlı düzeltilmiş yüksek lisans tezinde Kolay Gelsin Ders Kitabı ile İstanbul Ders Kitabı’nı Avrupa Diller İçin Ortak Başvuru Metni’nde yer alan “Sosyokültürel Bilgi” bölümüne göre sınıflandırarak kültürlerarası öğrenme yönünden inceleyip kültürlerarası öğrenmeye katkıları bakımından karşılaştırmış ve bazı genel yorum ve eleştirilere yer vermiştir.

Başutku (2018), “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde B1 Düzeyinde Kelime Öğretimi” başlıklı yüksek lisans tezinde Ankara Üniversitesi TÖMER Yeni Hitit 2 Yabancılar İçin Türkçe, Gazi Üniversitesi TÖMER ve İstanbul DİLMER Yabancılar İçin Türkçe B1 düzeyi ders kitaplarındaki sözcük öğretimi etkinliklerinin neler olduğunu belirlemeye çalışmış ve Schmitt’in belirlemiş olduğu 15 farklı sözcük öğretimi tekniği açısından incelemiştir.

Yedi iklim kitabı ile ilgili alanyazın. Tosun (2016), “Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti B1, B2 ve C1 Seviyesi Ders Kitaplarındaki Metinlerin Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde yabancılara Türkçe öğretmek amacıyla yazılmış olan ‘Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe B1, B2 ve C1’ kitaplarında

metinlerle kültürel aktarımın nasıl yapıldığını belirlemeyi ve de kültür aktarımı açısından bu kitabın oynadığı rolü tespit etmeye çalışmıştır.

Çetinkaya (2018), “Yabancılara Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında Kültürel Unsurlar: Yedi İklim Türkçe Örneği” adlı yüksek lisans tezinde Yedi İklim ders kitaplarında yer alan metinlerdeki kültürel unsurları; konu alanı, görsellik ve metin türü açısından incelemiş ve çalışma sonunda ders kitaplarının konu alanı olarak Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metninde belirtilen Güncel Yaşam Deneyim Alanlarından konularını seçtiğini tespit etmiş ve ders kitaplarının bu yönüyle ADOÇ kriterlerine uygun olarak hazırlandığını ifade etmiştir.

Ö. Tatan (2018), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında Kültür Aktarımı: Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti Örneği (A1-A2 Düzeyi)” adlı yüksek lisans tezinde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarında kültür aktarımına ilişkin bilgileri tespit etmek amacıyla Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti A1 ve A2 düzeyindeki ders kitaplarındaki kültürel öğeleri, Okur ve Keskin (2013) tarafından kullanılan “Metinlere Yansıyan Kültürel Öge ve Alt Ögeler” ölçeğine göre taramasını yapmıştır.

Doğan (2018), “Yabancı Dil Öğretiminde Z-Kitap Uygulamalarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi: New English File Tools Ve Yedi İklim Türkçe Z-Kitap Örneği” adlı tezinde Yunus Emre Enstitüsünün hazırlamış olduğu Yedi İklim Türkçe Zenginleştirilmiş Kitap (Z-Kitap) Uygulaması ile Oxford Üniversitesinin New English File iTool Uygulaması çalıştığı platform, barındırdığı içerik, içeriklerin güncellenebilirliği, internet gereksinimleri, dosya boyutu ve taşınabilirlik, kullanıcı deneyimlerinin kaydedilmesi, sayfa yönetim araçları ve yardım ekranları ile etkinlik şablonları açısından incelemiş ve “Yedi İklim Türkçe Z-Kitap Uygulamasının çalıştığı platform, içeriklerin güncellenebilirliği, dosya boyutu ve taşınabilirlik, kullanıcı deneyimlerinin kaydedilmesi ve etkinlik şablonları açısından, New English File iTools uygulamasının ise barındırdığı içerik, internet gereksinimleri ve sayfa yönetim araçları ile yardım ekranı açısından kullanıcılara daha fazla avantaj sunduğunu tespit etmiştir.

Çolak (2018), “Yabancı/İkinci Dil Olarak Türkçe Konuşma Becerisinin Yedi İklim B1 Düzeyi Ders Materyalleri Üzerinden Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde Yedi İklim B1 düzeyi ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerini Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi (AOÖÇ) ölçütleriyle ne kadar örtüştüğü üzerine bir çalışma yapmış ve etkinliklerin % 80’ini yeterli görmemiştir.

Uğur (2019), “Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti Ders Kitaplarının Sözcük Öğretimi Açısından İncelenmesi” adlı tezinde Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti Ders Kitaplarının tümünü (A1, A2, B1,B2,C1,C2) sözcük öğretim yöntemleri açısından incelemiş ve A1 düzeyi ders kitabında sözcük öğretimine daha fazla önem verildiğini, C2 düzeyi ders kitabında ise sözcük öğretimine daha az önem verildiği sonucunu elde etmiştir.

Hem İstanbul hem Yedi İklim kitapları ile ilgili. Kılıç (2017), “Yedi İklim Türkçe ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Setlerindeki Fiilimsilerin Kullanım Sıklığının Belirlenmesi” adlı yüksek lisans tezinde her iki öğretim setindeki fiilimsilerin kullanım sıklığını tespit edip bu setlerdeki fiilimsileri kullanım sıklığı açısından karşılaştırmalı olarak değerlendirmiştir. Araştırmanın sonucunda toplam sayfa sayısı daha az olmasına rağmen İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Setinde tespit edilen fiilimsi türlerindeki dağılım sayısı ve fiilimsilerin toplam sayısının Yedi İklim Türkçe Öğretim Setinden daha fazla olduğunu ifade etmiştir.

Saydam (2018), “Kelime Öğretimi Stratejileri Açısından Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kitapları Üzerine Bir Araştırma” adlı yüksek lisans tezinde ‘kelime öğrenme stratejilerinin Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki yerini, kullanım amaçlarını ve şekillerini karşılaştırmalı olarak incelemek, bu kullanımlar arasındaki farkları ortaya koymak, sınıf içerisinde ders öğreticileri tarafından uygulanış şekillerini ve sıklıklarını göstermek, bu stratejiler çerçevesinde farkındalık kazandırmak’ olarak belirtmiş ve veri toplama araçları olarak da yabancılar Türkçe ders kitapları olan İstanbul Üniversitesi

Yabancılara Türkçe A1 Ders Kitabı, Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim A1 Türkçe Ders Kitabı ve Gazi Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe A1 ders kitaplarını seçmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi kitaplarında bulunan stratejilerin uygulandığı etkinlik alanlarının ve sıklıklarının değişkenlik gösterdiğini tespit etmiş ve belirlenmiş olan kelime öğretim stratejilerinin hepsinin mevcut kitaplarda bulunmadığını gözlemlemiştir.

Aydoğan (2018), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Set Halinde Kullanılan “İstanbul” Ve “Yedi İklim” Metot Kitaplarında Okuma Metinleri Üzerine Bir Karşılaştırma Ve Kitaplara İlişkin TÖMER Öğretim Elemanlarının Görüşleri” adlı yüksek lisans tezinde yabancılara Türkçe öğretmek amacıyla kullanılan Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Setlerinin B1 ve B2 ders kitapları ve çalışma kitapları temel dil becerileri, kültür aktarımı, okuma metinleri, metin altı soruları ve ünite standartları açısından incelemiş ve incelemiş olduğu bu kitaplardaki okuma metinleri, metin altı soruları, soru türleri, kültürel kavramların yeri ve önemi tespit etmeye, eksik veya fazlalıklara dikkat çekmeye çalışmıştır.

Deyimlerle ilgili alanyazın. Duru (2009), “Atasözleri ve Deyimlerin Yabancılara Öğretilmesinde Yöntem ve Teknikler” adlı yüksek lisans tezinde yabancılara hangi deyim ve atasözlerinin öğretileceği ve bunların nasıl öğretileceği üzerinde durmuş, örneklerle açıklamıştır. Ayrıca deyimlerin hangi dil seviyesinde nasıl bir sırayla verilmesi gerektiği ile ilgili tespitlerde de bulunmuştur.

Akpınar (2010), “Deyim ve Atasözlerinin Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kullanımı Üzerine Bir Araştırma” adlı yüksek lisans tezinde Avrupa Dil Gelişim Dosyası ve deyim-atasözü öğretim yaklaşımlarını incelemiş ve örneklem olarak seçtiği Gazi Üniversitesi TÖMER Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı, Türkçe Öğreniyoruz Orhun Ders Kitabı, Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabındaki deyim ve atasözlerinin varlığını tespit etmiştir.

Araştırma sonunda yabancılara Türkçe öğretirken deyim ve atasözlerinden mutlaka yararlanılması gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Koçak (2012),“Türkçe ve Almancadaki Deyimlerin Günlük İletişimdeki Yeri ve Yabancı Dil Öğretimine Yansımaları” adlı doktora tezinde yabancı dil olarak Almanca ve yabancı dilolarak Türkçe öğretiminde okutulan ders kitaplarında gündelik iletişimde kullanılan deyimlere ne derece yer verildiğini tespit etmeyi amaçlamıştır. Ana amacı bu olan doktora tezinde Koçak öncelikle, gündelik hayatta kullanılan deyimlerin ne oranda olduğunu tespit etmeyi amaçlamış, bu tespiti yapabilmek için de Almanca ve Türkçeden birer edebi eser, üçer gazete ve üçer dergiyi incelemiş ve bu eserlerde yer alan deyimleri gündelik iletişimdeki deyimler olarak belirlemiştir. Buradan elde ettiği sonuçların istatistiki verileriyle de her iki dilde yer alan yabancılara dil öğretim ders kitaplarında bu deyimlere ne ölçüde yer verildiğini incelemiştir. Araştırma sonunda günlük iletişimde yer alan deyimlerin her iki ülkenin ders kitabında da yeterince yer verilmediğini tespit etmiştir.

Özkul (2012), “Hedef Kültüre Ait Deyimlerin Yabancı Dil Öğrencisinin Kültürlerarası Yetisinin Gelişimine Katkısı” adlı yüksek lisans tezinde Kültürlerarası Yeti kavramından yola çıkarak deyimlerin kültürlerarası yetiyi geliştirip geliştirmediğini incelemiştir. Araştırmanın sonunda da deyimlerin kültürlerarası yetiyi geliştirmesi bakımından önemli olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca ders kitaplarında deyimlere daha fazla yer verilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Yılmaz (2014), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Tamamlayıcı Ölçme ve Değerlendirme Yöntemlerinin Deyim Öğretiminde Kullanılmasına Yönelik Bir İnceleme” adlı doktora tezinde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde tamamlayıcı ölçme-değerlendirme tekniklerinin Türkçe deyimlerinin öğretiminde uygulanabilirliğini ve Türkçe dil öğrencileri tarafından ne şekilde değerlendirildiğini tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonunda tamamlayıcı ölçme değerlendirme tekniklerinin kullanılmasının deyim öğretimini olumlu yönde etkileyip bu süreci kolaylaştırdığını tespit etmiştir.

Tsintsabadze (2016), “Türkçede "Üst" ve "Ön" Sözcükleriyle Kullanılan Deyimlerin Yabancılara Öğretimi” adlı yüksek lisans tezinde birbirine yakın görünen deyimler arasındaki farklılıkların neler olduğunu betimlemiş ve bu tarz deyimlerin yabancı dil olarak Türkçe öğrenen dil öğrencilerine öğretimi ile ilgili öneriler geliştirmeyi amaçlamıştır. Bu şekilde betimlediği deyimlerin öğretim esnasında nasıl kullanacağını belirtmiştir.

Atagül (2016), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Atasözü ve Deyim Öğretiminde Film ve Hikâye Tekniklerinin Etkililik Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması” adlı doktora tezinde deyim ve atasözü öğretimi için film ve hikayelerden faydalanmıştır. Araştırmanın sonunda deyim ve atasözü öğretiminde film ve hikâyelerin kullanılmasının başarıyı anlamlı bir biçimde arttırdığını tespit etmiştir.

Erten Dalak (2017), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İletişimsel Yaklaşımın Deyim Öğretimindeki Başarıya Etkisi” adlı yüksek lisans tezinde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde iletişimsel yaklaşımın deyim öğretimindeki başarıya olan etkisini araştırmak amacıyla deney ve kontrol grubundan oluşan toplam yirmi dokuz katılımcı ile çalışmış ve araştırmanın sonunda deney grubunun daha iyi gelişim gösterdiğini saptamıştır. Ayrıca araştırmacının öğrencilerden aldığı görüşlerden ortaya çıkan bir diğer sonuç da iletişimsel yaklaşım temel alınarak oluşturulmuş olan ders planlarında deyim öğretiminin kolaylaştığı ve daha eğlenceli hale geldiğidir.

Kaya (2018), “Türkçe Öğrenen Yabancıların İzledikleri Dizi Filmlerde Deyimlerin Kullanılma Sıklığı” adlı yüksek lisans tezinde televizyon dizilerinde yer alan deyimlerin tespiti ve sıklığını belirlemiş, ayrıca yazar günlük konuşma dilinde en sık kullanılan deyimleri de listelemiştir.

Tekin (2019), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kitaplarında Atasözü ve Deyimlerin Öğretim Stratejileri Üzerine Bir Durum Tespiti” adlı yüksek lisans tezinde İstanbul Yabancılar İçin Türkçe (B1) ders, çalışma; Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe (B1) ders,

çalışma ve öğretmen kılavuz kitaplarındaki atasözü ve deyimlerin öğretim stratejisini tespit etmeyi amaçlamıştır. Sonuçları Doğrudan Öğretim Stratejilerine Yönelik Sonuçlar ve Dolaylı Öğretim Stratejisine Yönelik Sonuçlar olarak kategorize etmiştir. Araştırma sonunda örneklem olarak seçtiği B1 Yunus Emre ve İstanbul kitaplarında yer alan öğretim stratejileri ile deyim ve atasözü öğretiminin gerçekleşmeyeceği sonucuna varmıştır.

Kalıp (ilişkili) sözler ile ilgili alanyazın. Koç (2015), “Türkçe Öğrenen Yabancıların Kalıp Sözleri Kullanabilme Yeterlilikleri (Bosna Hersek Örneği)” adlı yüksek lisans tezinde Türkçe öğrenen Bosna-Hersekliilerin kalıp sözleri kullanabilme yeterliliklerini belirlemeyi ve kalıp sözleri kullanırken yaptıkları hataları tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin günlük hayatta kullanılan kalıp sözlere hâkim oldukları ancak evlilik, ölüm gibi özel durumlarda kullanılan kalıp sözleri yeterince bilmedikleri, kendi anadillerinde var olan kalıp sözleri daha iyi öğrendikleri gibi sonuçlara ulaşmıştır.

Çaydaş (2016), “Gazi Üniversitesi Tömer Ve İzmir Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Setlerinde Kullanılan Kalıp Sözlerin İncelenmesi” adlı tezinde Gazi Üniversitesi TÖMER ve İzmir Yabancılar için Türkçe öğretim setlerinde A1, A2, B1, B2 ve C1 kitaplarındaki kalıp sözleri tespit ederek sınıflamış ve belirtilen kitaplarda kalıp sözlerin sayısının yeterli olduğunu ancak dil seviyesi arttıkça kalıp sözlerin azaldığını tespit etmiştir.

Demir (2016), “Yabancı Dil Olarak Türkçede Kalıp Sözlerin Öğretimi” adlı yüksek lisans tezinde Türkçe ’de kullanılan kalıp sözlerin Avrupa Ortak Çerçeve Programında belirtilen esaslara göre belirlenmesini amaçlamış, bu bağlamda ders kitaplarındaki kalıp ifadeleri betimlemiş ve bağlam ve bildirişime göre bir liste yapmıştır. Bu listenin öğrencilerin ihtiyaç duyduğu zamanda kullanabileceği bir kaynak olarak kalıp sözlerin öğretiminde ders kitaplarından daha faydalı olabileceğini vurgulamıştır.

Şenden (2017), “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kalıp Sözlerin Kullanımına Yönelik Etkinlik Örneklerinin Başarı Üzerindeki Etkileri” adlı yüksek lisans

tezinde, Türkçe'nin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılacak kalıp sözlerin seçilmesinde ölçüt oluşturmayı, bu ölçütten hareketle etkinlik hazırlamayı, hazırlanan etkinliklerin kalıp sözlerin öğretimine etkisini ölçmeyi amaçlamıştır. Örneklem olarak Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti adlı ders kitabını kullanmış ve hazırlanan etkinliklerin örnekleme göre daha anlamlı öğrenmeler sağladığı sonucuna ulaşmıştır.

Kayacan (2018), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kalıp Sözlerin Kazandırılmasında Yaratıcı Dramanın Etkisi” adlı tezinde Türkçe öğretiminde yaratıcı drama yöntemiyle kalıp sözlerin öğretimine etkisini incelemiş ve kalıp sözlerin öğretimine drama yönteminin katkıda bulunabileceği sonucuna ulaşmıştır.

Zorpuzan (2018), “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Kitaplardaki Kalıp Söz ve Deyim Varlığı” adlı yüksek lisans tezinde Yedi İklim ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti ders kitaplarındaki deyim ve kalıp ifadeleri belirlemiş ve bunların benzerliği ve seviyelere göre dağılımları değerlendirilmiştir. Kalıp sözlerin ve deyimlerin kullanımı dil seviyelerine göre tablollaştırılarak benzer ve farklı kullanımdaki deyim ve kalıp sözlerin tespitini yapmıştır. Ayrıca yazar araştırmasında elde ettiği veriler ışığında yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için hazırlanan ders kitaplarında bulunmasını önerdiği deyim ve kalıp sözlerin neler olabileceğine dair önerilerde bulunmuştur.

Türkçe öğretiminde deyim ve kalıp söz kullanımı ile ilgili alanyazın. Kutlu (2006), “MEB İlköğretim 6, 7. Ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Söz Varlığı Açısından Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde MEB ilköğretim 6, 7. Ve 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin söz varlığı açısından ne tür özellikler gösterdiği incelenmiştir. Kademeler arasında da karşılaştırma yapılmış ve sınıf kademesi arttıkça söz varlığı oranında da belli bir artış olduğu gözlemlenmiş fakat bu artışın bazı söz varlığı birimlerinde söz konusu olmadığı hatta azaldığı da tespit edilmiştir. Örneğin atasözlerinin

sayısındaki artışın 7. sınıfta, 8. sınıfta olduğundan daha fazla olduğu deyim sayılarının ise 7. sınıfta artarken, 8. sınıfta azalmaya uğradığı tespit edilmiştir.

Doğru (2008), “6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Deyimler” adlı yüksek lisans tezinde 2006 – 2007 Eğitim- Öğretim yılında yeni Türkçe programına göre yayımlanan ilköğretim 6. Sınıf Türkçe ders ve çalışma kitaplarında metinlerde geçen deyimler ile çalışma kitaplarında etkinlik olarak sunulan, öğrencilerin kelime hazinesine kazandırılmaya çalışılan deyimleri, yeni programa uygunluk çerçevesinde, nicelik ve nitelik açısından ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma sonunda ders kitabı yazarlarının ve yayınevlerinin nicelik ve nitelik açısından herhangi bir kelime kazandırma kriteri ve birliği olmadığını, yayınevlerinin ve kitap yazarlarının programı iyice kavramaktan ziyade programı kendilerine göre yorumladıkları ortaya çıkmaktadır. Araştırmacı ders kitaplarının öğrencilere standart bir ana dil eğitimi sunamadığı sonucuna da ulaşmıştır.

Kazıcı (2008), “İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Derslerinde Deyim ve Atasözlerinin Öğretiminde Dramatizasyon Yönteminin Etkililik Düzeyi” adlı yüksek lisans çalışmasında ilköğretim 6. Sınıflarda Dramatizasyon yönteminin deyim ve atasözü öğretiminde ne derece etkili olduğunu belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma 106 öğrenci ile yapılmış. Deney gruplarına Dramatizasyon yöntemi uygulanırken kontrol grubuna öykü okuma tekniği uygulanmıştır ve deyim ve atasözlerini algılama testinde deney ve kontrol grubu ön testlerde anlamlı bir fark yok iken algılama testi son test puan ortalamalarında deney grubunun kontrol grubuna göre son test puan ortalamasında anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Kayhan (2009) “Hakkâri /Yüksekova 75.Yıl Yatılı İlköğretim Bölge Okulu İlköğretim 7.Sınıf Düzeyinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Deyim, Atasözü ve Bilmece Dağarcıklarının Belirlenmesi ve Bunların Öğretilmesi” adlı yüksek lisans tezinde ilköğretim 7. Sınıfta okuyan 100 öğrencinin deyim, atasözü ve bilmece kullanımlarının aile-okul- öğretmen ve çevre faktörlerine göre değişip değişmediğini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonunda

öğrencilerin deyim ve atasözlerini karıştırdıkları, öğrencilerin deyim ve bilmecelerin kimi kelimelerinde değişiklik yaparak aslına uygun kullanamadıkları, atasözlerindeki kelimeleri daha doğru kullandıkları tespit edilmiştir.

Apaydın (2010), “6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Söz Varlığı Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığını tespit edebilmeyi ve elde edilen sonuçları ortaya koyabilmeyi amaçlamıştır. İnceleme sonunda söz varlığı açısından birçok sonuca varılmıştır. Genel olarak deyim ve atasözü bağlamında bakıldığında ise ders kitaplarında yer alan metinlerde deyimlerin atasözlerine oranla daha fazla olduğu ve ders kitaplarındaki metinlerin deyim kazanım hedefine uyduğu tespit edilmiştir. Ayrıca incelenen ders kitaplarının öğrencilerin söz varlığını geliştirmeye ve onların yaş seviyelerine, gelişimlerine tam olarak uymadığı da tespit edilmiştir.

Uludağ (2010), “7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Söz Varlığı Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde Talim Terbiye Kurulu’nun 2009-2010 Eğitim Öğretim yılında okutulmasını tavsiye ettiği 7. sınıf ders kitaplarından basıma verilmiş beş farklı yayınevine ait kitapların söz varlığı açısından ne gibi özellikler taşıdığı incelenmiştir. Ortaya çıkan sonuçlar yayınevleri özelinde ve söz varlığı unsurları bağlamında ayrı ayrı ortaya konmuştur.

Turhan (2010), “8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Söz Varlığı Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde Talim ve Terbiye Kurulunun 2009-2010 Eğitim-Öğretim yılında Türkçe dersinde 8. sınıf düzeyinde okutulmasını tavsiye ettiği 8. sınıf ders kitaplarından beş farklı yayınevine ait ders kitabının söz varlığı açısından ne gibi özellikler taşıdığı incelenmiştir. Ortaya çıkan sonuçlar yayınevleri özelinde ve söz varlığı unsurları bağlamında ayrı ayrı ortaya konmuştur.

Kavramsal Çerçeve

Bu bölümde Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine, yabancı dil olarak Türkçe öğretmek amacıyla yazılmış ders kitaplarına, deyimlere ile kalıp sözlere ve hem deyim öğretiminin hem de kalıp söz öğretiminin önemine, deyimlerin ve kalıp sözlerin yabancılara Türkçeöğretirken kullanımına yer verilmiştir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimine genel bir bakış. Yabancı dil, bir ülkede yaşayan halk tarafından geleneksel olarak konuşulmayan ve farklı amaçlarla sonradan öğrenilen dildir(Durmuş ve Okur, 2013’ ten aktaran Bülbül, 2015).

Türk Dil Kurumu Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü ise bu kavramı: “Öğrencilere, akademik, toplumsal ve meslekle ilgili gelişmelerine katkıda bulunmak amacıyla ana dili dışında öğretilen dil” olarak tanımlamaktadır (<http://tdk.gov.tr/index>).

İnsan sosyal bir varlıktır. İnsanın olduğu her yerde etkileşim ve iletişim vardır. Yabancı bir dil öğrenme ve kendi dilini başkalarına öğretme ihtiyacı da bu etkileşimin ve iletişimin başladığı ilk zamanlara kadar götürülebilir.

Yabancılara Türkçe öğretimi tarihçesi. Arslan (2012) yabancılara Türkçe öğretme işini tarihsel süreçte belli bir tasnife göre sınıflandırmış ve farklıdönemlerde değişik milletlere farklı farklı amaçlarla Türkçe öğretmek için yazılmış eserler olduğunu dile getirmiştir. Bu eserler şu şekildedir:

- Dîvânu Lügât’itTürk
- Muhakemetü’l-Lügateyn
- Kitabü’l-İdrak Li Lisânü’l-Etrak (Türklerin Dilini Anlama Kitabı)
- El-Kavaninü’l-Külliyeye Li Zabtü’l-Lügati’t-Türkiyye (Türk Dilinin Öğrenilmesi İçin Bütün Kurallar)
- Et-Tuhfetü’z-Zekiyye Fi’l-lugâti’t-Türkiyye (Yeni ve Arı Türkçenin Sözlüğü)

- Kitabü Bulgati'l-Müştak Fi Lugâti't-Türk ve'l-Kıfçak (Türk ve Kıpçak Sözcüklerinin Türevlerinin Kitabı)
- Kitâb-ı Mecmû-i Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mongolî (Türkçe, Farsça ve Moğolcanın Bütün Çevirmenlerinin Kitabı)
- Hilyetü'l-İnsân ve Heybetü'l-Lisân (İnsanın Güzel Sıfatları ve Dilin Büyüklüğü)
- Codex Cumanicus
- Thatarisch Pater Noster

Yabancılara Türkçe öğretmek maksadıyla yazılmış yukarıdaki bu kaynak kitapların en başında Dîvânu Lügât'it Türk gelmektedir. Köklü bir geçmişe sahip olan Türkçenin yabancılara öğretimi meselesinde Kaşgarlı Mahmut'un yazdığı Dîvânu Lügât'it Türk adlı eser bu alandaki başlangıç noktası olarak kabul edilmektedir. 1072 yılında Kaşgarlı Mahmut tarafından kaleme alınan bu eser aynı zamanda bilinen ilk Türkçe sözlüktür. Arapçanın yaygın olduğu bir dönemde büyük bir dil milliyetçisi olan Kaşgarlı Mahmut, bu eserle Araplara Türkçe öğretmeyi amaçlamıştır. Eserin önsözünde Arap halkına, Türklerin çok büyük bir millet olduğunu, Türk dilini öğrenmeleri durumunun ve Türk ulusuyla barış içerisinde yaşamalarının Araplara fayda getireceği ifade edilmiştir. Karahanlı Türkçesi kullanılarak XI. yüzyılda kaleme alınmış olan eserde Türkçenin zengin dil mirasını yansıtan atasözü ve deyim örnekleri işlenilmiştir. Ayrıca bu sözlükte Türkçenin ses yapısı, biçim özellikleri ve anlam derinliği konu edilmiştir (Hengirmen, 1993).

Dîvânu Lügât'it Türk'ün Yabancılara Türkçe öğretim kitabı olmasının temel sebepleri şu şekilde sıralanabilir:

- a. Kültürel Aktarım ve duygusal zekâ kavramları
- b. Tümevarım yönteminin kullanılmış olması
- c. İki dillilik kavramına dikkat çekilmesi
- d. Eserin ansiklopedik bir sözlük niteliği taşıması

- e. Eserin yazılma sürecinde dil bilimsel bir yaklaşımın sergilenmesi (Onan, 2003'ten aktaran Güzel 2013).

“Yabancı dil öğrenmek bir dünyayı, yabancı bir kültürü de anlamak demektir. Yabancı olanı anlamaya, çözmeye çalışmak ise öğrenciye bilgi ve düşünce zenginliği kazandırarak onun dünyaya bakış ufkunu genişletir” (Tapan, 1995).

Türkiye Cumhuriyeti döneminde yabancılara Türkçe öğretmek amacıyla kurulan ilk resmi kuruluş 1984'te Ankara Üniversitesi bünyesinde “Türkçe Öğretim Merkezi” (TÖMER) adıyla kurulmuştur. Ankara Üniversitesi'nin öncülük ettiği bu girişim, 35 yıldır farklı üniversitelerde TÖMER adıyla yabancılara Türkçe öğretmek amacıyla devam etmektedir. Günümüzde farklı üniversitelerde sayıları 85'i geçen Türkçe öğretim merkezleri bulunmaktadır. Bu durum Türkçe öğretimine verilen önemin arttığını göstermektedir (Boylu, Başar, 2016).

Diller için Avrupa ortak başvuru metni (OBM). Avrupa ortak başvuru metni“Avrupa ülkelerinde dil öğretim programlarını, program yönergelerini, sınav ve ders kitapları vb. konulardaki çalışmaları yönlendirmek için ortak bir çerçeve sunmayı amaçlayan, yabancı dil öğrenenlerin, bu dili iletişim kurmada kullanabilmek için neleri bilmeleri ve bu dilde etkinlik kazanmak için hangi bilgi ve yeteneklerini geliştirmeleri gerektiğini kapsamlı bir şekilde açıklayan” (MEB Çeviri Komisyonu, 2009) bir belgedir.

A1 düzeyi (giriş ya da keşif – breakthrough). Avrupa Ortak Başvuru Metninde A1 düzeyi şu şekilde tanımlanmaktadır: “Dilin kişisel amaçla kullanımında en temel düzeydir –öğrenenin basit karşılıklı etkileşim yapabileceği düzey– kendisi, yaşadığı yer, tanıdığı kişiler ve sahip olduğu eşyalarla ilgili basit sorulara yanıt verebilir ve soru sorabilir; kendisiyle ilgili ya da kendisine yabancı olmayan alanlarda kalıplaşmış anlatımlar ve ayrıcalıklarla yetinmeksizin basit sözcelerle konuşmaya katılabilir ve aynı biçimde yanıt verebilir” (MEB Çeviri Komisyonu, 2009).

A2 düzeyi (ara düzey ya da iletişimden kopmama). Avrupa Ortak Başvuru Metninde A2 düzeyi şu şekilde tanımlanmaktadır: “Toplumsal ilişkileri gösteren betimleyicilerin birçoğu burada yer alır. Toplumsal ilişkiler: gündelik nezaket ve hitap biçimlerini kullanması; birisini karşılması, ona kendisiyle ilgili haberler sorması ve yanıtına tepki vermesi; çok kısa bir alışverişi başarıyla sonuçlandırması, mesleği ve boş zaman etkinlikleri üzerine soruları yanıtlaması ve aynı türden sorular sorması; davet etmesi ve bir davete yanıt vermesi; yapmak istediği şeyleri, yeri tartışması ve gerekli düzenlemeleri yapması; öneride bulunması ve bir öneriyi kabul etmesine dayanır. Bir mağazada, postanede ya da bankada yapılan basit bir alışverişi başarıyla sonuçlandırmak; bir yolculuk hakkında bilgi edinmek, toplu taşıma araçları: (otobüs, tren ve taksiden) yararlanmak, temel bilgilere ilişkin sorular sormak, yol sormak ve göstermek, bilet almak; gündelik yaşam için gerekli ürün ve hizmeti sağlamak ve istemek” (MEB Çeviri Komisyonu, 2009).

B1 düzeyi. Avrupa Ortak Başvuru Metninde B1 düzeyi şu şekilde tanımlanmaktadır: “Karşılıklı etkileşimi sürdürme ve farklı durumlar içinde istediğini elde etme yeteneğidir. Örneğin; genel kural olarak, kendisiyle ilgili uzun bir tartışmanın ana noktalarını, tartışmanın açık ve ölçünlü dilde yapılması koşuluyla izleyebilir; arkadaşlar arasında resmî olmayan bir tartışmada düşünce ve görüş bildirebilir veya isteyebilir; aktarmak istediği ana görüşü anlaşılır bir biçimde aktarır; söylemek isteği şeyin özünü söylemek için geniş yalın biçimler yelpazesini esneklikle kullanır; bazen söylemek istediğini tam olarak anlatmaya çalışırken anlaşılması güç olsa da, bir konuşmayı ya da tartışmayı sürdürebilir; özellikle uzun anlatımlarda, sözcüklerle dil bilgisel biçimlerin ve yanlışlarını düzeltme çabalarının belirgin olmasına karşın anlaşılabilirliğini yitirmez. Ayrıca gündelik yaşama ilişkin sorunlarla ustaca baş edebilme yeteneği de bu dil düzeyindedir. Örneğin: Toplu taşıma araçlarında öngörülemeyen bir durumdan başarıyla çıkmasını bilmek; bir seyahat şirketinde veya yolculuk sırasında yapılan bir organizasyon sırasında karşılaşılabileceği temel durumlarla baş edebilmek; bildik konularda

hazırlık yapmaksızın söze girebilmek; bir istemde bulunabilmek; karşılıklı etkileşim içinde konuşulan kişiye yakından bağımlı kalmakla birlikte bir söyleşi ya da bir danışma sırasında (söz gelimi yeni bir konuyu ele almak) inisiyatifi ele almak; birisinden, söylediği şeyi açıklamasını ya da kesinleşmesini istemek” (MEB Çeviri Komisyonu, 2009).

B2 düzeyi: (ileri düzey veya bağımsız kullanıcı). Avrupa Ortak Başvuru Metninde B2 düzeyi şu şekilde tanımlanmaktadır: “Görüşlerini açıklar ve bunları bir tartışma sırasında uygun açıklamalar, kanıtlar ve yorumlar getirerek savunur; farklı görüşlerin üstünlük ve olumsuzluklarını sırasıyla destekleyerek bir konu üzerinde bakış açısı geliştirir; mantıksal bir kanıt oluşturur; belli bir bakış açısını savunarak ya da eleştirerek bir usamlama geliştirir; tartıştığı kişinin ödün vermesi gerektiğini açık bir biçimde göstererek bir sorunu sergiler; nedenler, sonuçlar, varsayımsal durumlar üzerinde kendini sorgular. Bildik bir bağlamda resmî olmayan bir tartışmaya etkin bir biçimde katılır, yorumlar getirir, bakış açısını açıkça dile getirir, olası seçimleri değerlendirir, varsayımlarda bulunur ve bunlara yanıt verir.” (MEB Çeviri Komisyonu, 2009)

Söz varlığı. Söz varlığı bir dildeki sözlerin bütününe ifade eder. Dildeki tüm sözcükler, atasözleri, deyimler, kalıp ifadeler, terimler, yabancı dillerden gelen sözler, çeviri yoluyla dile girmiş ve o dildeki şeklini almış sözcükler, ikilemeler bir bütün olarak söz varlığı kavramı olarak ele alınır. Kelime kadrosu, sözcük dağarcığı, kelime hazinesi gibi terimlerle de ifade edilen bu kavram için Fransızcada vocabulaire, İngilizcede vocabulary, Almandada Wortschatz ve Wortbestand terimleri kullanılmaktadır (Okuyan, 2006).

Bir dilin sözcükleri, terimleri, yabancı dillerden gelme öğeleri, atasözleri, deyimleri, insanlar arasındaki ilişkilerde kullanılması gelenek olmuş kalıp sözleri ve kalıplaşmış birtakım özdeyişler, bir bütün olarak söz varlığı adı altında ele alınır.

Bir dildeki söz varlığı bir milletin geçmiş dönemlerden bugüne kadar getirdiği maddi ve manevi tüm birikimine ışık tutarken aynı zamanda o dilin tarihi süreçte geçirmiş olduğu ses,

şekil, söz dizimi ve anlam değişikliklerini, hangi dillerin etkisiyle ne tür değişimler yaşadığını da ortaya koymaktadır (Aksan, 2018).

Söz varlığı sadece bir ses topluluğu, simgeler, kodlar bütünü değildir. Aynı zamanda o dili konuşanların anlam dünyalarının, maddi ve manevi kültürlerinin, dünyayı algılama biçimlerinin birer yansımasıdır. Zira akrabalık ilişkilerinin yaygın ve önemli olduğu Türk toplumunda *amca*, *dayı*, *baldız*, *enişte*, *yenge* gibi birbirinden farklı birçok akrabalık isimlendirmesi varken Avrupa dillerinde bu kavramlarla ilgili çok az sayıda kelimenin olması kültürün dile yansımasının basit bir örneğidir (Aksan, 2018).

Tüm bu anlatılanlardan yola çıkarak Türkçenin söz varlığının belirlenmesinin hem ana dili öğretimlerinde hem de yabancılarla Türkçe öğretiminde oldukça önemli olduğu görülmektedir (Barın,2003).

Söz varlığının içerdiği öğeler

Temel söz varlığı. Söz varlığı sadece kelimelerden ibaret değildir. Deyim, atasözü, deyişler de sözcük dağarcığının içinde yer alan önemli unsurlar olarak dikkat çekmektedir (Karatay, 2007).

Aksan (2018) bir dilin söz varlığına değinirken ilk anılması gerekenin *temel sözvarlığı* ya da *çekirdeksözcükler* adı verilen unsurlar olması gerektiğini söyler. Temel söz varlığının ya da çekirdek sözcüklerin sınırını çizerken de orta noktaya insanın konulması gerektiğini belirtir. Zira temel söz varlığı başta insan organlarından yola çıkarak insanın temel gereksinimlerini karşılayan; yeme, içme, uyuma, barınma, alma, verme yahut akrabalık adları, sayılar, maddi ve manevi tüm unsurları kapsayan sözcüklerden oluşmaktadır.

Barın (2003) da temel söz varlığı için öncelikle organ ve akrabalık adlarından, sayılardan, gündelik yaşamda sıklıkla kullanılan ad ve eylemler ile onlarla ilişkili kelimelerden, deyim, atasözü ve kalıp sözlerden yola çıkılması gerektiğini belirtir.

Dört dil becerisi olan okuma, yazma, dinleme ve konuşmanın etkin bir şekilde yapılabilmesinin en önemli etkenlerinden biri de kişinin kelime hazinesidir. Kelime hazinesinin zengin ve çeşitli olması kişinin kendini ifade etmesini kolaylaştırır. Kişinin duygu ve hayalleri bir yönüyle, düşünceleri ise tümüyle kelimelere dayanır. Dolayısıyla kişinin zihninde ne kadar çok kelime varsa o kişinin düşünceleri de o kadar gelişmiş demektir (Karatay, 2007). Bu bağlamda Ludwig Wittgenstein'in "dilimin sınırları dünyanın sınırlarıdır." ifadesi de büyük bir anlama sahiptir.

Türkçede bir uzvun adı olan "el" sözcüğü ana dili Türkçe olanların kavram dünyalarında sadece "kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü" (<http://sozluk.gov.tr/>) olarak geçmemektedir.

"Elindeki bütün parayı almışlar." Cümlesinde mülkiyet, sahiplik

"İki el silah sesi duyuldu." Cümlesinde kez, defa

"*Bir el oynayıp masadan kalktı.*" Cümlesinde oyunlarda her bir tura verilen ad

"*Pazardaki fiyatlar el yakıyordu.*" Cümlesinde fiyatının pahalı olması

"*El el üstüne olur, ev ev üstüne olmaz.*" Cümlesinde her şeyin birbirinin üstüne konulamayacağı, birleştirilemeyeceği anlamında kullanılmıştır (Barın,2003).

Bu örneklerden de anlaşılacağı gibi Türkçe çok anlamlı bir dildir ve kelimelerin genellikle birden çok anlamı vardır. Özellikle deyim ve atasözü gibi kalıplaşmış ifadelerin içinde sözcükler genelde mecazlı anlamlarıyla kullanılmaktadır. Bu durum da Türkçeyi yeni öğrenen bir kişinin öğrendiği dili anlamasını zorlaştırmaktadır. Bu açıdan yabancılara Türkçe öğreten ders kitaplarında söz varlığının tespit edilmesi, özellikle hangi düzeyde hangi deyimlere yer verildiğinin tespiti daha da büyük bir önem arz etmektedir.

"Yabancılara Türkçe öğretimi amacıyla hazırlanan gerek ders kitapları gerekse çalışma kitaplarında bir bütün hâlinde kullanılması gereken temel söz varlığının, özellikle temel ve orta düzeyde iyi belirlenmesi çok büyük önem taşımaktadır" (Barın,2003).

Yabancı sözcükler. Dünden bugüne bakıldığında toplumların birbirleri ile çeşitli ilişkiler kurduğu görülmektedir. Hiç şüphesiz bu ilişkiler ilerleyen zamanlarda da devam edecektir. Toplumlar bu ilişkilerini dil üzerinden geliştirmektedir. Bu durum da her dilin birbirinden etkilenmesi ve birbirinin kimi sözcüklerini içlerinde barındırmaları anlamına gelir. Böylelikle diller arasında sözcük alışverişi olur.

Aksan (2018) yabancı dilden alınan sözcükleri *Yerleşmiş yabancı sözcükler* ve *yerleşmemiş yabancı sözcükler* olarak iki alanda değerlendirir. Yerleşmiş yabancı sözcükler yerleştiği dilin ses eğilim ve kurallarına uymuş, yabancılığı artık belli olmayan sözcükler iken yerleşmemiş yabancı sözcükler o dilin ses eğilim ve kurallarına uymayan, o dildeki yabancılığını hemen belli eden sözcüklerdir. Farsça kaynaklı *duvar*, *kösele* gibi sözcükler yerleşmiş yabancı sözcüklere örnek teşkil ederken Türkçedeki *oksijen*, *lokomotif* gibi sözcükler yerleşmemiş yabancı sözcüklere örnektir.

Kalıplaşmış sözler. Her dilin gerek o dili kullananlar gerekse zamanla başka dillere de geçmiş kimi özlü sözleri mevcuttur. Bir devlet adamının, bir düşünürün, bir sanatçının belli bir durum karşısında söylediği bu sözlere *kalıplaşmış sözler* denir. Bu sözler kimi zaman o kültür içinde yaygınlık kazanırken kimi zaman da dilinin sınırlarını aşıp evrensel boyutlara ulaşmıştır. İngiliz sanatçı Shakespeare'in "to be or not to be" sözü evrensel boyutlara ulaşmış ve Türkçede de gerek özgün biçimiyle gerekse de çeviri haliyle yer etmiştir.

Bu sözler yabancı dil öğretiminde kültür aktarımı için önem arz eden sözlerdir.

Terimler. TDK sözlükte "*bir bilim, sanat, meslek dalıyla veya bir konu ile ilgili özel ve belirli bir kavramı karşılayan kelime istilâh.*" (<http://sozluk.gov.tr/>) olarak tanımlanan terim sözcüğü özel bir alandaki kelimelerin bütünüdür.

Terim; bilim, teknik, sanat, spor, zanaat gibi çeşitli uzmanlık alanlarının kavramlarına verilen sınırlı ve özel anlamdaki addır (Korkmaz, 2010).

Terim sözcükler belli bir uzmanlık dalıyla ilintilidir. O uzmanlık dalıyla ilgilenenler bu sözcükleri rahatlıkla anlayabilir. Bu sözcüklerin anlamı kişiden kişiye değişmez.

Her dilde bulunan bu terim sözcükler dilin önemli bir söz varlığı unsurudur. Matematik, fizik, spor, sağlık, sanat vb. alanlardaki bu sözcüklerin gelişip genişlemesi ile ilgili Aksan (2018) o ülkenin de bilim, teknik, sanat ve zanaat dallarında gelişmesi gerektiğine vurgu yapar. Bu gelişmişlik sağlandığında o dilin söz varlığı içinde terim sözcüklerin varlığı da artacaktır.

Çeviri sözcükler. Söz varlığı unsurlarından biri de çeviri sözcüklerdir. Zira çeviri sözcükler diller arasındaki alışverişte oldukça geniş bir yertutar. Çeviri sözler sadece kelimenin bir dilden diğerine çevrilmesi şeklinde değil bir dildeki kavramın başka bir dile aktarılmasıyla da dile yerleşir.

Çeviri sözcükler 1) *tam çeviri* 2) *yarı çeviri* 3) *bağımsız çeviri* 4) *anlamı etkilenenler* olmak üzere dört grupta incelenebilir. *Tam çevirilerde* çevrilecek sözcüğün her bir ögesi çevrileceği dilde aynı anlama gelen yeni bir sözcükle karşılanır, eş çeviri, bire bir çeviri yapılırken *yarı çevirilerde* sözcüğün bir kısmının çevrilip bir kısmının aynen alınması şeklinde yapılan çeviridir. *Bağımsız çeviri* ise dilde o sözcüğü bire bir karşılayan değil yaklaşık olarak karşılayan sözcüğün seçilerek çevirinin yapılmasıdır. Örneğin Fransızca “chef-d’oeuvre” bileşik sözcüğünün karşılığı Türkçeye “başyapıt” şeklinde çevrilmiştir. *Anlamı etkilenenler* grubunda da yabancı örneğe uyararak yerli olan kelimenin yeni yeni anlamları karşılar hale gelmesidir. Türkçe ‘yıldız’ sözcüğü İngilizcedeki ‘star’ sözcüğünün anlamından etkilenerek artık Türkçede ünlü kişileri anlatmak için de ‘yıldız’ sözcüğünün kullanılır olmasıdır. Bankanın “kan bankası, göz bankası, organ bankası” gibi kullanımları da yine yabancı etkiyle olmuştur (Aksan,2018).

İkilemeler. Anlatımı güçlendirmek için kullanılan bir diğer söz varlığı unsuru da ikilemelerdir.

Almancada *Hendiadyoin*; İngilizcede *Hendiadyoin* ile karşılanan bu sözcük Osmanlı Türkçesinde *terkib-i ihtimali*, *mühhelat* sözcükleri ile karşılanmaktaydı.

Korkmaz (2010) ikilemeleri aralarında belli ses düzeni olan, şekilsel olarak ve anlamsal olarak birbiriyle ilişkili, aynı, yakın veya zıt anlamlı iki ya da daha fazla kelimenin bir tek kelime gibi anlam göstermesiyle oluşan kelime grubu olarak ifade eder.

Zülfikar (1995) ise: “İkilemeler sürekliliği anlatmak, anlamı pekiştirip, zenginleştirmek, söyleyişe ahenk katmak, ses ve söz benzerliği sağlayarak tabii sese daha çok yaklaşmak, iki kelimeyle bir kavramı adlandırmak, ortaklaşa yeni bir anlam elde etmek amacıyla birincil ya da ikincil biçimlerin tekrarlanması olarak tanımlanabilir.” derken ikilemelerin söyleyişe kattığı ahenge vurgu yapmıştır.

Hengirmen, (1999) ikilemeleri “Anlatımı daha güzel ve etkili bir duruma getirmek için aralarında ses benzerliği bulunan yakın, aynı ya da zıt anlamlı sözcüklerin yan yana kullanılması veya bu işlem sonucu ortaya çıkan sözcük grubu.” olarak açıklamıştır.

Aksan (2018) ikileme çeşitlerini şu başlıklar altında ele almıştır:

- Değişik sözcük türlerinden aynı sözcüğün yinelendiği örnekler:

Ad: kapı kapı, sayfa sayfa, sokak sokak;

Sıfat: koca koca, sarı sarı, sıcak sıcak;

Belirteç: zaman zaman, yavaş yavaş, açık açık;

Ulaş: geze geze, durup durup, giderken giderken;

Eylem: durdu durdu, oturur oturur, yazmış yazmış;

Ünlem: of of, vay vay, oh oh.

- Değişik sözcük türlerinden eş anlamlılarla kurulanlar:

Ad: çarşı pazar, ev bark;

Sıfat: derme çatma, doğru dürüst;

Belirteç: açık seçik, sarmaş dolaş;

Ulaç: ezile büzüle, düşünüp taşınıp;

Ortaç: bitmiş tükenmiş, yenmez yutulmaz;

Eylem: ağlamış sızlamış, yazdı çizdi.

- Değişik sözcük türlerinden ters anlamlılarla kurulanlar:

Ad: yer gök, ölüm kalım;

Sıfat: büyük küçük, uzak yakın;

Belirteç: ileri geri, bugün yarın;

Ulaç: bata çıka, otura kalka;

Ortaç: olur olmaz, gelen giden;

Eylem: durdu durmadı, geldi gitti.

- Yansımali ikilemeler:

a) Yalnızca bir eylem, bir oluş, bir durum için kullanılanlar: *horul horul* (uyumak), *bıcır bıcır* (konuşmak).

b) Derece gösteren farklı biçimleri olan yansımali ikilemeler: *tıkır tıkır / takır takır / takır tukur*.

c) İki ögesi aynı seslerden kurulu yansımali ikilemeler: *şırıl şırıl, ciyak ciyak*.

ç) Bir ögesi farklı ünlü ya da ünsüzlerden kurulu yansımali ikilemeler: *gacır gucur, paldır küldür*.

- Yansımali eylemlerden oluşmuş ulaçlarla kurulu ikilemeler: *ıkına sıkıla, oflaya puflaya*.

- Ön sesi /m/ ile değiştirilerek yüklenen ikilemeler:

Okul mokul, araba maraba;

- Özel adlarda: Ayşe Mayşe, Paris Maris.”

Atasözleri. Toplumun bilgeliğini, tecrübelerini, dünyayı algılayış ve yorumlayış biçimini yansıtan, asırlarca yaşayabilen söz varlıklarıdır. Hiç değişmeden nesilden nesle

aktarıldığı gibi zaman içinde çeşitli değişikliklere uğrayarak da günümüze ulaşabilir. Bazen de tümüyle unutulur, yok olur(Aksan,2018).

Anonim özellikler taşıyan bu sözlerin atalardan kaldığı kabul edilir ve toplumun asırlardır geçirdiği gözlem ve deneyimlerinden oluşan genel kural niteliğindeki özlü kısıasözlerdir (Korkmaz, 2010).

Albayrak (2009)'ın tanımına göre: “Atalarımızın yüzyıllar içindeki deneyim ve gözlemlerine dayalı düşüncelerini öğüt ya da yargı şeklinde nakleden, doğrulukları kesinlik kazanmış anonim, kısa ve özlü sözlerdir.”

Elçin (1986)'in tanına göre: “Maddi şekli bir hareket noktası yapan ve ilk söyleyicilerini tespit edemediğimiz bu dil mahsulleri, hayat prensibi olacak fikir ve düşünceleri, din, ahlak, hukuk, iktisat, terbiye, gelenek, görenek ile tabiat hadiselerinden, teknikten vb. çıkacak kaideleri müşahhasan mücerrette giden bir yolla, bazen bir fikra kılığında söz ve yazı ile nesillerden nesillere intikal ettiren hikmetli cümlelerdir.”

Geçmişten günümüze kadar atasözleri farklı isimlerle anılmıştır. Türkçenin yazıya geçirilen ilk atasözleri örneklerine Kaşgarlı Mahmut'un yazdığı Divan-ı Lügat'it Türk adlı eserde rastlanır. Kaşgarlı Mahmut bu eserinde atasözleri için *savkelimesini* kullanırken Osmanlı Türkçesi döneminde atasözü kelimesinin yerinemesel, *darbimeselsözcükleri* kullanılmıştır.

Almancada Sprichwort; Fransızcada proverbe, İngilizcede maxim, proverb olarak adlandırılan atasözleri ulusal olduğu kadar uluslararası özellik de taşır. Zira kimi zaman farklı milletler benzer deneyimler yaşayıp aynı fikri farklı sözcüklerle ifade ederler. Örneğin Türkçede “komşunun tavuğu kaz, gelini kız görünür.” atasözü ile İngilizcede “The grass is always greener on the other side (Öteki bahçenin otu her zaman daha yeşildir.)” atasözü aynı anlamı farklı biçimlerde anlatmışlardır (Demirci,2015).

Aksoy (1993) atasözlerini şekil ve kavram bakımından ikiye ayırarak incelemiştir. Şekil bakımından atasözlerini şu şekilde ele almıştır:

- Atasözleri kalıplaşmış (klişe haline gelmiş) sözlerdir. Her atasözü belli bir kalıp içinde, belli sözcüklerle söylenmiş olan donmuş bir biçimdir. Sözcükler değiştirilip yerlerine – aynı anlamda da olsa- başka sözcükler konulamayacağı gibi sözdiziminin biçimi de bozulamaz. Böyle değiştirmeler yapılırsa ortaya çıkan söz, -anlam değişmese dahi- atalar sözü diye anılmaz. Örneğin: “*Derdini saklayanderman bulamaz.*” sözündeki derman yerine ilaç denilemez. “*Çalma elin kapısını, çalarlar kapını.*” sözü de sözcüklerin sırası değiştirilerek elin kapısını çalma, kapını çalarlar biçiminde söylenemez.
- Atasözleri kısa ve özlüdür. Az sözcükle çok şey anlatılır:
  - Dikensiz gül olmaz.
  - Alet işler, el övünür.
  - Taşıma su ile değirmen dönmez.
- Atasözlerinin çoğu biriki cümledir. Daha uzun olanları azdır:
  - Balık baştan kokar.
  - Kaynayan kazan kapak tutmaz.
  - Biri yer biri bakar kıyamet ondan kopar.

Aksoy (1993) kavram bakımından atasözlerini ise şu şekilde ele almıştır:

- 1) Sosyal olayların nasıl olageldiklerini-uzun bir gözlem ve deneme sonucu olarak- tarafsızca bildiren atasözleri vardır:

- Komşunun tavuğu komşuya kaz görünür.
- Minareyi çalan kılıfını hazırlar.
- Araba kırılınca yol gösteren çok olur.
- Sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek içer.

- 2) Tabiat olaylarının nasıl olageldiklerini- uzun bir gözlem sonucu olarak- belirten atasözleri vardır:

Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır.

Kork aprilin beşinden öküzü ayırır eşinden.

Mart yağar nisan övünür, nisan yağar insan övünür.

- 3) Sosyal olayların nasıl olduklarını uzun bir gözlem ve deneme sonucu olarak bildirirken bundan ders almamızı (açıkça söylemeyip dolaylı yoldan) hatırlatan atasözleri vardır:

Ağlamayan çocuğa meme vermezler.

Öfke ile kalkan zararlı oturur.

Mahkeme kadıya mülk değil.

Bu sözlerin altında “istemelisin ki elde edesin” “insan kendini öfkeye kaptırmamalı” gibi anlamlar vardır.

- 4) Denemelere veya mantığa dayanarak doğrudan doğruya ahlak dersi veren atasözleri de vardır:

Çirkefe taş atma, üstüne sıçrar.

Ayağını yorganına göre uzat.

Yoldan kal, yoldaştan kalma.

- 5) Birtakım gerçekler, felsefeler, bilgece düşünceler bildirerek yol gösteren atasözleri vardır:

Bal bal demekle ağız tatlı olmaz.

Ak akçe kara gün içindir.

Korkunun ecele faydası yoktur.

- 6) Adet ve gelenekleri bildiren atasözleri vardır:

Dost başa bakar, düşman ayağa.

Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır.

Kız beşikte, çeyiz sandıkta.

7) Bazı inanışları bildiren atasözleri vardır:

Ananın bahtı kızına

Akacak kan damarda durmaz.

Baykuşun kısmeti ayağına gelir.

Kalıp (ilişkili) sözler. Toplumsal ilişkiler sırasında söylenen geleneksel sözlerdir. Türkçede günlük dilde kullanılan “günaydın, iyi günler, güle güle, kolay gelsin” vb. sözcükler kalıp sözlerden sadece birkaçıdır.

“Önceden belirli bir biçime girip öylece hafızada saklanan, söyleneceği sırada yeniden üretilmeden veya dil bilgisel olarak ayrıştırılmadan olduğu gibi hatırlanarak kullanılan, ardışık veya aralı sözcüklerden oluşan dizidir”(Wray, 2002’den aktaran Gökdayı,2015). Şeklinde de tanımlanan kalıp sözler tekrar tekrar üretilmezler. “Su gibi aziz ol, bereketli olsun, Allah mesut etsin, Allah şifa versin, acil şifalar” gibi belleklere yer etmiş sözcükler uygun olay ve durumlar karşısında Türkçe bilen kişiler tarafından bir çırpıda söylenir.

İyi dilek, dua, beddua, gündelik söyleyişler ve çeşitli duyguları ifade eden kalıp sözler yazılı ve sözlü iletişimde sıklıkla kullanılan söz varlıklarıdır. Bu sözlerin söylenmesi toplumda bir gelenektir. Bir cenaze törenine gidildiğinde “başın(ız) sağ olsun” ifadesinin kullanılmaması o topluluğun yadırgayacağı bir durumdur.

Dil öğrenmek aynı zamanda öğrenilen dilin kültürel yapısını ve hassasiyetlerini de öğrenmek demektir. Bir dilin dilbilgisi kurallarını çok iyi öğrenmiş biri eğer kalıp sözleri bilmiyorsa bir çocuğun yetim ya da öksüz kalmaması için söylenen “Allah dört gözden ayırmasın.” iyi dilek sözünün nasıl bir anlama geldiğini anlamayacaktır. Bu açıdan bakıldığında bir dil öğrencisinin öğrendiği dildeki kalıp ifadeleri bilmesi o kişinin toplumla daha rahat ve anlaşılır bir iletişim kurmasını da sağlayacaktır.

Gökdayı (2015) kalıp sözleri çeşitli şekilde tasniflemiştir. Gökdayı (2015) kalıp sözleri işlevine göre şu şekilde tasniflemiştir:

- İyi veya kötü dilek bildirenler:

Güle güle oturun, Allah razı olsun, mutlu yıllar, lanet olsun, Allah cezanızı versin vb.

- Her duruma uygun sözler sağlayanlar:

Günaydın, iyi akşamlar, Selamünaleyküm, Merhaba, hoşça kal görüşmek üzere, iyi yolculuklar, elveda vb.

- Stresli durumlarda iletişim kurmaya yardım edenler:

Başınız sağ olsun, takdir-i ilahi, dostlar sağ olsun, ölenle ölünmez, kismet değilmiş, Tanrı misafiri vb.

- Mesajı daha açık ve kısa sürede iletmeye yardım edenler:

Sizi tenzih ederim, sözüm meclisten dışarı, yüzünüze güller, haşa huzurdan vb.

- Nezaket kurallarına uymayı sağlayanlar:

Teşekkür ederim, sağ olun, Allah razı olsun, affedersiniz, bir şey sorabilir miyim? izninizle, izin verir misiniz? Vb.

- Dinsel kimliği açığa çıkaranlar:

Elhamdülillah Müslümanız, Allah rahmet eylesin, toprağı bol olsun, dinince dinlensin vb.

- İletişim sürecini düzenleyenler:

Merhaba, nasılsınız, sözünüzü kestim, nerede kalmıştık? Lafi uzatmayalım, uzun sözün kısası, görüşürüz, iyi günler vb.

- Konuşmada anlatımı güçlendirenler:

Sözün gelişi, tabiri caizse, tabirimi mazur görün, ne demiş atalarımız, sürçülisan ettikse affola vb.

- Duygusal tepkileri dile getirenler:

Güler misin ağlar mısın? Allah aşkına, aklına şaşayım, Allah çarpsın, güleriz ağlanacak halimize, ne günlere kaldık vb.

- Bazı durumlarda doğru şeyi söylemeyi sağlayanlar:

Çok yaşa, sen de gör, merhumu nasıl bilirdiniz, iyi bilirdik, eş olarak kabul ediyor musunuz? vb.

- Toplumun inançlarını yansıtanlar:

İyi saatte olsunlar, nazar değmesin, elemtere fiş kem gözlere şiş, tahtaya vur, dilini ısır, Allah versin, Allah bilir, günah vb.

- Kültürel ayrıntıları gösterenler:

Ellerinizden öperim, ayıptır söylemesi, estağfurullah, sizden iyi olmasın vb.

- Söz eylemleri gerçekleştirenler:

Teşekkür ederim, elinize sağlık, zahmet oldu, özür dilerim, kusura bakma, yemin ederim, şart olsun vb.

- Cevap, öğüt ve ödüllendirme bildirenler:

Baş üstüne, eyvallah, emredersiniz, maalesef, ben sana gösteririm, dikkatli ol, kendine dikkat et, aferin, bravo, su gibi aziz ol, el öpenlerin çok olsun vb.

Söz varlığı içinde kalıp sözlerin varlığı o dilin zenginliğinin bir diğer göstergesidir. Gökdayı'nın bu tasnifinden de anlaşılacağı gibi Türkçe kalıp söz varlığı açısından oldukça zengin bir dildir.

Yabancı dil olarak türkçe öğretiminde kalıp sözler. Kalıp sözlerin varlığı yabancı dil öğretiminde kılavuz niteliği taşır ve Avrupa Konseyi bir dilin toplumsal-kültürel kullanımıyla ilgili bu ifadeler önemli bir yer ayırır (Aksan 2018).

Şenden (2017)'e göre yabancı dil bilmek kültür bilmeyi gerektirdiğinden, her dilin yapısında var olan kalıp sözleri bilmek de o dilin öğretimi açısından çok önemlidir.

Demir (2016)'e göre okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin ediniminde kalıp sözler günlük hayatta çok karşılaşılmalarından dolayıcı bir önem teşkil eder. Ayrıca kalıp sözlerin öğrenimi konuşmada akıcılık sağladığından yabancı dil öğrencisinin güvenini, özgüvenini pekiştirir.

Çaydaş (2016)'a göre kalıp sözler iletişim becerisini geliştirdiği için konuşma becerisinde kullanımı diğer becerilere göre daha kolay ve etkilidir. Bununla birlikte yazarken ve konuşurken kullandığımız kalıp ifadelerde farklılaşır. Bu durum ders kitapları hazırlanırken dikkate alınmalıdır.

Koç (2015)'a göre kalıp sözlerin günlük kullanım alanları, hangi durumda hangi sözün kullanılması gerektiği, resmi ve gayri resmi dil arasındaki farkın kalıp sözlerin kullanımına nasıl yansıtıldığı göz ardı edilmemelidir.

Deyimler. Temel sözvarlığının önemli unsurlarından biri de deyimlerdir. Anlatım gücünü arttıran, söyleyişe güzellik katan deyimler oldukça önemli dil yapılarıdır.

Deyimler ulusların ortak bilincinden beslenir. Bu bilinç aynı zamanda ortak bir kültürün de karşılığıdır. Dil var olduğu andan beri deyimler de varlık göstermişlerdir. Geçmişten günümüze “deyim” sözcüğü için kullanılan birçok farklı terim olmuştur. Önceleri ta'bir, ıstılah sözcükleri deyim yerine kullanılmaktayken Tanzimat'tan sonra avama ait hikmetli sözler için ta'bir sözcüğü kullanılmaya başlanmıştır. Batı dillerinde ise deyim sözcüğü için; Fransızca locution, İngilizcede locution, idiom, formula, expression; Almancada ise ausdrück, redensart; Rusçada frazeologizm, obraznoye, vırajeniye kelimeleri kullanılmıştır. Cumhuriyetten sonra da yine bir müddet ta'bir sözcüğü deyim sözcüğünün yerine kullanılmıştır. Türk Dili Araştırma Kurumu tarafından 1935'te İstanbul'da bastırılarak dağıtılan Osmanlıcadan Türkçeye Cep Kılavuzu'nda tabir = terme, expression sözcüklerine karşılık “deyim” sözcüğü önerilmiş ve bu sözcük zamanla dilimizdeki yerini almıştır (Sinan, 2008)

Deyimlerle ilgili dilbilim alanında özel bir dal vardır. Fransızcada *phraséologie* ve *idiomatique*, Almancada *Phraseologie* ve *Idiomatik* adı verilen bu özel dal, deyimleri, nasıl oluştuklarını, deyimlerin biçimce ve anlamca özelliklerinin neler olduğunu inceler.

Kelimeler asıl anlamlarından farklı biçimlerde bir araya gelerek *deyimleştirmeyi* (*Alm. Idiomatizität*) oluşturur. Bu şekilde oluşan ögeler tam deyim niteliği taşırlar. *Deyimleştirmenin* basit bir örneği “Saman altından su yürütmek” deyiminde görülebilir. Bu örneğe bakıldığında sözcükler temel anlamlarıyla değil birlikte oluşturdukları anlamla kullanılmakta ve bir kişinin tutumunu anlatmada konudan çok uzak görünen sözcüklerle yeni bir imgelem oluşturulmaktadır (Aksan, 2014).

Gündelik iletişimde deyimlerin kısa ve net anlatımlarından fazlaca yararlanılmaktadır. Mesela “Çenesi düşük” deyimini kullanarak bir kimsenin çok konuştuğu daha belirgin bir ifade ile anlatılmış olur. Anadilde bu kalıp ifadeler ortak bir kültürü ve ortak bir bilinci yansıtır. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bir kişi de bu deyimleri bilip anladığında hem gündelik iletişimde işi kolaylaşacak hem de öğrenilen dilin ortak dil mirasından payına düşeni alacaktır. Bu sayede dil öğretiminde derinlik de sağlanmış olacaktır. Hiç şüphesiz böylesine önem arz eden bir konunun öğretilmesi rastlantıya bırakılamaz. Bu sebeple de yabancılara Türkçe öğretimi üzerine yazılmış ders kitaplarındaki deyimlerin varlığının tespit edilmesi de bu rastlantıyı ortadan kaldırmada ayrı bir önem arz etmektedir.

Deyim tanımları. Yerli ve yabancı yayınlar tarandığında deyim farklı noktalarına değinen birçok farklı tanımına rastlanmaktadır.

Deyimler, “gerçek anlamından farklı bir anlam taşıyan ve çekici bir anlatım özelliğine sahip olan kelime veya kelime grubu” olarak tanımlanmaktadır (Korkmaz, 2010).

Bu tanımın dışında deyimler için yapılan birçok farklı tanımlama da mevcuttur:

“Bir kavramı, bir durumu ya çekici bir anlatımla ya da özel bir yapı içinde belirten ve çoğunun gerçek anlamlarından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük topluluğu ya da tümce” (Aksoy, 2018).

"Anlatıma akıcılık, çekicilik katan çoğunun gerçek anlamından ayrı bir anlamı bulunan, genellikle de birden çok sözcüklü dil ögesi, kalıplaşmış sözcük topluluğu" (Püsküllüoğlu, 2017).

“Belli bir kavramı, belli bir duygu ya da durumu dile getirmek için birden çok sözcüğün bir arada, seyrek olarak da tek bir sözcüğün yan anlamında kullanılmasıyla oluşan sözdür” (Aksan, 1982).

“Bir duyguyu, düşünceyi veya durumu ifade etmek için birden fazla dil unsurunun bir araya gelmesiyle oluşturulan söz gruplarına deyim adı verilir.” (Demirci, 2015)

“Dilin sözvarlığında önemli yere sahip olan deyimler, genel olarak eşdizimli (collocation) sözcükler içeren, sözdizimsel sınırlılıkları olan, kalıplaşmış sözler olarak kabul edilmektedir” (İşeri,2010).

“Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, kendine özgü bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği, tabir” (<http://sozluk.gov.tr/>).

“Geleneksel anlamda deyimler, iki ya da daha fazla sözcükten oluşan ve anlamı bileşenlerinden tahmin edilemeyen, sözdizimsel ve anlambilimsel sınırlılıkları olan dilsel birimler olarak tanımlanmaktadır” (Weinreich, 1969; Bobrow ve Bell, 1973; Makkai, 1972; Swinney ve Cutler, 1977; Cruse, 1986; Palmer, 2001’den aktaran Akkök, 2010).

“Toplum tarafından benimsenen, genellikle gerçek anlamları dışında kullanılan, anlatıma güzellik ve canlılık katan, kalıplaşmış, kısa ve özlü sözler” (Özbay ve Melanlıoğlu, 2009).

"Bir tür sözlüksel birim oluşturan anlambirim topluşması; genellikle öz anlamından az çok ayrı bir anlam içeren kalıplaşmış söz" olarak tanımlanmaktadır (Vardar, 2007).

Bu tanımlamalardan yola çıkarak deyimlerle ilgili şu hususlar dikkat çekmektedir:

- a) Deyimlerin genelde gerçek anlamlarının dışında kullanılıyor olması.
- b) Kalıplaşmış sözcükler olması.
- c) Anlatımı güzelleştirmek amacıyla kullanılıyor olması.
- d) Anlatımda akıcılık sağlaması.
- e) İçinde geçen sözcüklerin anlamının bilinmesi o deyim anlamının anlaşılacağı anlamına gelmemesi.
- f) Birden çok kelimedenden oluşması.

Deyimlerin özellikleri. Deyim tanımlarından da anlaşılacağı gibi deyimlerin bazı özelliklerinin öne çıktığı görülmektedir. Bu özellikler biçimsel ve anlamsal olarak iki başlıkta değerlendirilebilir.

Deyimlerin biçimsel özellikleri. Deyimler kalıplaşmış ifadeler olduğu için sözcüklerin yerlerinin değişmesi yahut aynı anlama gelen başka sözcüklerin kullanılması deyimlerin sözdizimini bozmaktadır. Örneğin *devede kulak* deyiminin sözcüklerinin yerlerini değiştirerek “*kulak devede*” şeklinde söylendiğinde deyim biçimi bozulmuş olacaktır. Yahut “*ayıkla pirincin taşını*” deyimindeki pirinç kelimesinin yerine bulgur getirerek “*ayıkla bulgurun taşını*” şeklinde söylenmesi deyimlerin kalıp olma özelliğini bozmaktadır (Aksoy, Ö.A,2018). Deyimdeki sözcükler eş ya da benzer anlama gelen sözcüklerle yer değiştirememektedir.

Çevik(2006) deyimleri biçimsel özellikleri açısından genel olarak dört farklı grupta değerlendirir:

- 1) Sözcük öbeği biçimindeki deyimler:

Ağır aksak, ayağına çabuk, baştan aşağı, çıban başı, çıkar yol, dert ortağı, el şakası, fermanlı deli, gizli kapaklı, gözü kara vb.

Mastar biçimindeki deyimler:

Hallaç pamuğu gibi atmak, içine sinmemek, kafayı üşütmek, kefeni yırtmak, kırk dereden su getirmek, mercimeği fırına vermek, meteliğe kurşun atmak, nefes tüketmek, ölümüne susamak, sinek avlamak vb.

Cümle biçiminde olan deyimler:

Armut piş, ağzıma düş. Atı alan Üsküdar'ı geçti.

Bu aptesle daha çok namaz kılınır.

Ciğeri görmüş bayılmış, eti görse ne yapar?

2) Tam bir cümle yapısında olmasa da daha çok karşılıklı konuşmalarda kullanıldığı için, eksilteli/yarım cümle niteliğinde olan deyimler:

Daha neler!

Ya herrü ya merrü!

Yok canım!

Hadi oradan!

Cart, kaba kâğıt.

Çevik'in ayrımına benzer bir ayrım da Ömer Asım Aksoy tarafından (Aksoy. Ö.A,2018) yapılmaktadır:

1) Türkçede mastar halinde olan (yüklemsel olan sözcük bağlantıları) deyimlerin yanı sıra mastar halinde olmayan (yüklemsel olmayan) deyimlerin örneğinin de oldukça fazla olduğu bilinmektedir. “*İnceden inceye, iki arada bir derede, oldum olası*” şeklindeki deyimler bu durumu örneklemektedir.

2) Bir ya da birden çok yargı bildiren tümce biçiminde kurulmuş deyimler de vardır.

Bunlar da kendi içinde:

a) Tek yargı bildiren deyimler:

Kedi olalı bir fare tuttu.

O kadar kusur kadı kızında da bulunur vb.

b) Birden çok yargı bildiren bağımlı sıralı tümce şeklindeki deyimler:

Ne şiş yansın ne kebab

Ele verir talkını, kendi yutar salkımı.

Ununu elemiş, eleğini asmış vb.

c) Bağımsız sıralı tümce oluşturan deyimler:

Oğlan yedi, oyuna gitti; çoban yedi, koyuna gitti.

Tıngır elek, tıngır saç; elim hamur, karnım aç.

d) Soru tümcesi niteliği gösteren deyimler:

Seninki can da benimki patlıcan mı?

Hangi rüzgâr attı buraya?

e) Karşılıklı konuşma biçimini gösteren deyimler:

—Tencere dibin kara. — Seninki benden kara

—Baba bir hırsız tuttum. —Getir! —Gelmiyor. —Bırak! —O beni bırakmıyor.

3) Kimi sözcük türleriyle oluşmuş deyimler de vardır. Bunlar:

a) Ad tamlaması şeklinde oluşan deyimler:

Kaba saba kimseleri anlatmak için kullanılan “*meşe odunu*” deyimi, çok konuşan, herkese laf yetiştiren kimseler için kullanılan “*laf ebesi*” deyimi vb. deyimler adtamlaması şeklinde oluşan deyimlerdendir.

b) Sıfat tamlaması ile kurulan deyimler:

Yaşlandığı halde dinç olan kimseler için kullanılan “*eski toprak*” deyimi, birlikte yaşayacak yakınları olmayanları ifade etmek için kullanılan “*çöpsüz üzüm*” deyimi, bütünü ile uygun, elverişli iş ya da durumlar için kullanılan “*biçilmiş kaftan*” deyimi vb. deyimler sıfat tamlaması ile kurulan deyimlerdendir.

c) Birleşik fiil kuruluşunda olan deyimler:

Boynuz takmak, fırsat kollamak, metelik vermemek, pabuç bırakmamak, ses vermemek gibi.

d) İlgeçlerle kurulu olan deyimler:

Açık alınla, a ‘dan z’ye, adlı adıyla, Allah için, bacak kadar, Allah için vb.

e) İkileme türünde olan deyimler:

Açık saçık, bile bile, bugüne bugün, konu komşu, sıkı fıkı vb.

Deyimlerin anlamsal özellikleri. Deyimlerin anlamsal özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- Deyimler anlamı güzelleştiren ahenkli yapılardır. Bunu yaparken de söz sanatlarından fazlasıyla faydalanırlar. Düzdeğinmece, benzetme, abartma, karşıtlama, örtmece gibi, sözbilim (rhétorique) ve biçimin hemen hemen bütün çeşitleri deyim oluşumunda kullanılmaktadır.

“Dolap beygiri gibi dönüp durmak” deyiminde benzetme sanatı; “Burnu Kaf dağında olmak” deyiminde mübalağa vb.

- Genellikle deyimler gerçek anlamlarının tümüyle dışında kullanılırlar. Buna rağmen kimi deyimlerin mecazlı bir anlam taşıyarak temel anlamını koruması da mümkündür.

“*Ateşi düşmek, boğazı kurumak, gözleri sulanmak*” gibi deyimlerin kullanımı bu duruma örnek teşkil etmektedir.

- Deyimler kısa ve özlü sözlerdir. Biçimsel olarak oldukça az sözcükten oluşan deyimler anlamsal olarak oldukça yoğun bir anlam barındırırlar.
- Deyimlerde mübalağa sanatının çok kullanılmasından kaynaklı mantık dışına kaçma vardır. Böylelikle de gerekli dikkat çekilmiş ve anlatımda istenen etki yaratılmış olacaktır.

Bir işi hiçbir zaman yapmayacağını anlatmak için “*balık kavağa çıkınca*” deyiminin kullanılması bu mantık dışı anlatımın küçük bir örneğidir.

- Yargı bildiren deyimlerin oluşmasında ses öğelerinden de yararlanılmaktadır.

Örneğin “*Herkes gider Mersin’e, biz gideriz tersine*” deyiminin 7+7 hece sayısı ile şiir öğelerinden yararlanılarak oluşturulmuş olduğu görülmektedir.

- Başka dillerden çeviri yoluyla Türkçeye yerleşen deyimler de vardır.

Kraldan çok kralcı olmak (Fransızca: *etre plus royaliste que le roi*)

Beyin yıkamak (İng. *Brain washing*) vb.

Sakalı ele vermek (Far. *Ri:şihodra:desti kesi di:geri da: den*)

- Zaman içinde dile yeni giren deyimler de vardır.

Entel takılmak, Çağ atlamak, Duygu sömürüsü yapmak

- Yeni deyimlerin ortaya çıkmasının yanı sıra kimi eski deyimlerin de yeni nesillere öğretilmemesinden ya da yeni nesillerin kimi eski yazarların eserlerini okumamasından kaynaklı kimi deyimlerin kullanımının çokça azaldığı görülmektedir.

Örneğin eskiden geri zekalılığı üstü örtülü anlatan *kafadan gayr-i müsella* deyiminin yahut çok dostu, tanıdığı olanları anlatan *kesirü’lahbab* deyiminin bugün artık pek kullanılmadığı görülmektedir (Aksan, 2014).

- Deyimler öğüt vermek ya da insanlara yol göstermek amacıyla söylenen kalıplaşmış ifadeler değildir. Deyimler bir ulusun gelenek ve göreneklerini, inançlarını, dünyayı algılama biçimini göstermektedir.
- Bazı deyimlerin ortaya çıkışı önceden yaşanmış tarihi ve sosyal olaylara, öykülere, masallara, fıkralara dayanmaktadır.

Örneğin “*ipe un sermek*” deyimini Nasreddin Hoca’nın bir fıkrasından çıkıp zamanla deyim şeklinde dile yerleşmiştir.

Deyimlerin atasözü ve bileşik sözcüklerden farkı. Eskiden beri sav, mesel, tabir diye adlandırılan dil yapılarından ne tür özellikleri olana atasözü ne tür özelliği olana da deyim denildiğinin ayrımı ciddi olarak yapılmamıştır. Tanzimat döneminin önemli bir derleme eseri olan Şinasi'nin yazdığı “Durub-u Emsal-i Osmaniyye” olmak üzere derlenen birçok eserde atasözü özelliği gösteren yapılara deyim, deyim özelliği gösterenlere ise atasözü denmiş ve bu tür karışıklıklar devam edegelmiştir. Öyleyse öncelikle bu iki farklı sözvarlığını birbirinden ayırt edecek hususları iyi belirleyip farklarını ortaya koymak elzemdir.

Deyimlerin kalıplaşmış olması deyimler için yeterince ayırt edici değildir. Çünkü deyim dışında kalıplaşmış başka sözcük türleri de (atasözleri, dualar, kargışlar, bileşik sözcükler vb.) vardır ve deyimlerle bunların sınırlarını belirlemek her zaman kolay değildir (Topçu, 1999). Deyimleri atasözleri, dualar, bileşik sözcükler gibi kendine yakın olan bu gruplardan ayırmak için deyimlerin özelliklerini çok daha iyi bilmek gerekir. Nazmiye Topçu, bu durumdan hareketle deyimi üç temel özelliğinden yola çıkarak tanımlayarak atasözleri ve bileşik kelimelerden aşağıdaki şekillerde ayrılabilceğini belirtmiştir:

“1- Biçimsel açıdan, deyimler, atasözleri ve bileşik sözcükler kalıplaşma özellikleriyle birbirlerine benzerler. Ancak, atasözleri bitmiş tümce (Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar.); bileşik sözcükler ise aralarına çekim ve yapım eki alamayacak kadar kaynaşmış, bitişik tek sözcük durumundadırlar ve isim, sıfat, edat ve bağlaç gibi kullanılırlar. Örneğin, balıksırtı, dedikodu, gitgide, vurdumduymaz vb.

Oysa, deyimler en az iki sözcükten oluşmuş ve bu sözcüklerden kimileri isim ve fiil çekimine girmiş (kaşla göz arasında, gözü pek, içli dışlı...); bazen tümce (dostlar alışverişte görsün, incir çekirdeğini doldurmaz), çoğu kez de bir mastarla biten ve yüklem görevini üstlenen sözcük öbekleridir (damarı tutmak, ağzına bir parmak bal çalmak vb.). Bu özellikleriyle deyimler, söylem içinde, sözdizimsel bağlamda, atasözleri gibi tamamen bağımsız konumda değildirler. Daha esnek ve açık bir yapıya sahiptirler, örneğin çekim ekleri

zaman ve kişiye göre değişebilir: "Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan olacağını bilse bu işlere asla kalkışmazdı".

2- Deyimler bir kavramı, özel bir kalıp içinde, renkli, ilginç ve hoş bir anlatımla belirtmek için bulunmuş sözlerdir. Deyimi oluşturan sözcüklerin tek tek değil, toplu ve bir bütün olarak anlamları vardır. Örneğin, kendini devaynasında görmek (kendini beğenmek), kafayı çekmek (içmek), ciğerine işlemek (çok dokunmak) vb.

Ayrıca deyimler bir kavramı belirtirken, atasözlerinde olduğu gibi herhangi bir yargı, öğüt, kural ya da deneyim aktarma görevini üstlenmezler. Bu özelliklerinden dolayı da bir dilden başka bir dile çevrilemezler. Fransızca passer l'arme à gauche (ölmek): "silahını sol tarafına geçirmek" diye çevrildiğinde Türkçede hiçbir anlam ifade etmez.

3- Deyimlerin birçoğunda kavramlar, değişmece, benzetme vb. gibi söz sanatları aracılığıyla belirtilir. Her ulusun, ülkenin, kültürün, hatta her kuşağın kendine özgü bir yaratma gücü vardır, çünkü dünyayı algılama şekli, yaşadığı çevreyle kurduğu ilişki farklıdır. Dilde buna en güzel kanıtları ise, çeşit çeşit imgeleriyle, benzetmeleriyle atasözleri ve deyimlerde buluyoruz. Deyimlerde her ne kadar gösteren ile gösterilen arasındaki ilişki nedensiz gibi görünse de benzetmelerdeki imgelerin arkasında çoğu kez bir toplumun yaşam ve düşünce biçimiyle, kültürüyle ilgili ipuçları gizlidir. Ancak, tüm kültürel farklılıklarına karşın, deyimlerde ortak özelliklere, ortak benzetmelere rastlamak da olası." (Topçu, 1999)

Deyimlerin kültür aktarımındaki yeri. Kültür kavramı, Türkçe Sözlükte (TDK, 2011) şu şekilde açıklanmaktadır:

“Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin.

Bu tanımdan yola çıkarak kültürün bir milleti var eden, millet olmasını sağlayan en başat öge olduğu söylenebilir. Bir milletin millet olmasını sağlayan ögeler arasında yaşam şekilleri,

dünya görüşleri, gelenek görenekleri, sanatsal yönleri, dini inançları ve en önemlisi de dilleri yer alır. Hatta denilebilir ki tüm bu değerleri bir potada eriterek bir milletin millet olmasını sağlayan en önemli unsur dildir. Bütün kültürel birikim nesilden nesle dil aracılığıyla aktarılır. Bu açıdan dil kültürün önemli bir taşıyıcısıdır.

Deyimler ise bir dilin anlatım yollarını, o dili konuşan toplumun geçmişini, yaşam biçimini, geleneklerini ve çeşitli özelliklerini belirten ve bu hususlarda önemli ipuçları sağlayan söz varlıklarıdır (Aksan,1982).

Deyimler bir dili ahenkli kılar ve o dilin anlatımını daha da çekici kılar. Yeni bir dil öğrenen birey o dilin deyimlerini kalıp ifadelerini, kısaca söz varlıklarını anlayabilecek hale geldiğinde o dili tam anlamıyla öğrenmiş ve o dilin kültürel mirasından payına düşeni almış demektir.

Türkçede ortalama sekiz binin üzerinde deyim vardır(Hengirmen,1995). Bu, Türk dilinin anlatım zenginliğini, Türk milletinin hayata bakış, algılayış ve yorumlayış zenginliğini göstermektedir (Göçer, 2012). Bu durum aynı zamanda deyimlerin Türk kültürünün aktarımında ne kadar önemli bir yere sahip olduğunun da göstergesidir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde deyimler. İnsanlar kendilerini ait oldukları toplumun ve o topluma ait kültürün kelime ve kavramlarıyla ifade ederler. Bütün kelime ve kavramların arkasında da bir kültür mirası vardır. Kendi dilini başkalarına öğretmek isteyenler aynı zamanda bu kültür mirasını da öğreteceklerdir. Bu nedenle dil öğretiminde, öğretilen dilin toplumunun yapısı ve sosyal değerleri dikkate alınmalıdır (Kalfa,2013).

Yabancı bir dil öğrenmek demek aynı zamanda yabancı bir kültürü de tanımak ve anlamak için işe koyulmak demektir. Yabancı bir dil öğrenen kişi o dilde öğrendiği her sözcükten, anladığı her cümleden, kavradığı her yeni metinden o dille ilgili, o dili konuşanlarla ve onların dünyayı algılayışı ile ilgili zihninde yeni imgeler oluşturacaktır (Tapan 1990). Bu durum da dilin kültür taşıma işlevini daha etkin hale getirecektir.

“Bentahila ve Davles, yabancı dil öğretiminde amacın, öğrenciye dilin nasıl kullanılacağını gösteren belirli kuralları set olarak dayatmak yerine onun kafasında, dildeki kültürelöğenin varlığı ve onun bir toplumdaki diğerine farklılık gösterebileceği konusunda bir farkındalık oluşturmak olması gerektiğini savunur” (Aktaran Özışık 2004).

Dilin birer kültür aktarma elçisi olan deyimler bir yandan anlatıma zenginlik katarken bir yandan da kültürel mirası dünden bugüne taşır.Tarihsel süreç göz önüne alındığında hem KaşgarlıMahmut’un ve Ali Şir Nevai’nin eserleri hem de Kıpçak sahasında yazılmış sözlüklere bakıldığında bu eserlerde deyim/atasözü öğretimine yer verildiği görülmektedir. Bu tarihsel süreç, yabancılar Türkçe öğretiminde atasözü ve deyimlerin eğitim öğretim sürecinde yer alması gerekliliği hususunda önemli bir dayanak noktası oluşturmaktadır (Akpınar, 2010).Bu yüzden yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde de kültürü öğrenmek açısından atasözü ve deyimlerin öğretimi önemli bir konudur. “Öğrencileri yabancı dil öğrenim sürecinde atasözleri ile karşılaştırmak, onlara o dilin kültürüne bütüncül bir şekilde bakma ve anlam inşa etme olanağı sağlar” (Brosh, 2013’ten aktaran Tekin Eda, 2019).

Aksan (1982) bir dile iyice egemen olabilmek için deyimlerin öğrenilmesi gereken sözler olduğunu, diğer dil birimleri iyice öğrenilmiş olsa bile deyimler öğrenilmedikçe dilin tam anlamıyla öğrenilemeyeceğini vurgular.

Turrini ve diğ. (1995)’nin ifadesini aktaran Güneş (2009) de Turrini’nin şu ifadesine yer vermektedir: “bir dile gerçek ve derin bir şekilde hâkim olma olgusu konuşmacının kültürünü, mantığını, keskin zekasını, gözlemlene yeteneğini, duygularının şiddetini veya yumuşaklığını su yüzüne çıkaran deyim bilgisinden ayrı tutulamaz”. (Aktaran Güneş, 2009)

Barın (2010) da bir yabancıya Türkçedeki deyimleri iyi kullandığında insanlarla çok daha rahat iletişim kurabileceğini belirtmiştir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen birinin Türkçede kullanılan deyimleri öğrenmesi gündelik hayatını kolaylaştıracak ve ana dil kullanıcılarını daha iyi anlayacaktır. Bazı

durumlarda yanlış deyimlerin kullanılması ya da yanlış anlaşılması bir felakete de sebep olabilir (Güneş, 2009).

Deyimler imgeseldir ve anlamları gerçek anlamdan uzak, mecazi bir anlam barındırır. Bu sebeple de yabancı dil öğreniminde oldukça zor öğrenilen ve kimi zaman birtakım sorunlara sebep olan dil yapılarıdır (Güneş, 2009,).

Yabancılara Türkçe Öğretim Ders Kitapları

Yabancılara Türkçe öğretiminin son yıllarda hızla artışı ile Türkçenin yabancılara etkili materyallerle öğretilmesi de önemli bir boyut kazanmıştır. Bu materyallerin en başında da ders kitapları gelmektedir. Ders kitaplarının Türkçeyi öğretirken nelere dikkat ettiği, Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı'na uygunluğu, dilin günlük kullanımına uygun ifadelere ne ölçüde yer verip vermediği gibi sorular da bu ortamda öne çıkmaktadır.

Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni (MEB)'e göre; ders kitabı yazarları ve ders planlayıcıları zorunlu olmasalar da öğretmen ve öğrenme hedeflerini, öğrencide oluşması beklenen yeterlilikler ve stratejileri sınıf içi görevler açısından belirlemek isteyebilirler(OBM, sy.132).

Araştırmanın bu bölümünde son yıllarda TÖMER'lerde en sık kullanılan ders kitapları ile ilgili genel bilgi verilecektir.

İstanbul yabancılar için Türkçe öğretim seti yabancılar için Türkçe ders kitabı seti.

Dr. Fatma BÖLÜKBAŞ, Fazilet ÖZENÇ, Funda KESKİN, Enver GEDİK tarafından hazırlanmış olup İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi tarafından kullanılmaktadır. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe seti; A1- A2 (Temel), B1-B2 (Orta) ve C1- C1+ (İleri) olmak üzere üç kitaptan oluşmaktadır. Öğretim seti Avrupa Ortak Dil Kriterleri'nde belirlenmiş dil düzeylerine uygun biçimde düzenlenmiş, iletişim ve öğrenen odaklı yaklaşım takip edilerek yapılandırılmıştır. (Akbulut ve Yaylı, 2015) C1 ve C1+ setleri tek kitap halinde verilmiş olup toplamda 12 üniteden oluşurken diğer setler 6'şar üniteden oluşmaktadır.

A1 ünite adları: 1. Ünite Merhaba, 2. Ünite Nerede? 3. Ünite Ne Yapıyorsun? 4. Ünite Benim Dünyam, 5. Ünite Zaman Zaman, 6. Ünite Çevremiz ve Biz

A2 ünite adları: 1. Ünite Gezelim Görelim, 2. Ünite Haberiniz Olsun 3. Ünite Neler Olacak? 4. Ünite Evvel Zaman İçinde, 5. Ünite Ne Olur Ne Olmaz, 6. Ünite Neler Yapabilirsiniz?

B1 ünite adları: 1. Ünite Yeni Bir Hayat, 2. Ünite İş Dünyası 3. Ünite Her Şeyin Başı Sağlık 4. Ünite Eğitim Hayatı, 5. Ünite Hayallerimiz, 6. Ünite İnsanlar Konuşa Konuşa

B2 ünite adları: 1. Ünite Leyleği Havada Görmek, 2. Ünite Geçmişten Günümüze, 3. Ünite Bir Yudum İnsan 4. Ünite Bana Her Şey Yakışır, 5. Ünite Harikalar Diyarı, 6. Ünite Şaştım Kaldım!

C1 ve C1 + ünite adları: 1. Ünite Öyle Bir Geçer Zaman Ki, 2. Ünite Aşk Olsun 3. Ünite İşini Şansa Bırakma 4. Ünite Bir Maruzatım Var, 5. Ünite Film Şeridi Gibi, 6. Ünite Bilgi Dünyası 7. Ünite: Sanat Sanat İçindir 8. Ünite: Suç ve Ceza 9. Ünite: Hayata Gülümse 10. Ünite: Yastık Altı 11. Ünite: Dünya 12. Ünite: Dördüncü Kuvvet Medya

Gazi Üniversitesi TÖMER yabancılar için Türkçe öğretim seti. Gazi Üniversitesi TÖMER öğretim elemanları tarafından hazırlanmış bir settir. Sadece A1 seti 6 ünitelerden oluşmuş; A2, B1, B2 ve C1 setleri ise 5 ünitelerden oluşmuştur. Dört dil becerisi olan konuşma, anlama dinleme, yazma becerilerine ayrıca dilbilgisi bölümlerine her setin her ünitesinde yer verilmiştir.

A1 ünite adları: 1. Ünite Merhaba, 2. Ünite Nerede, Ne Zaman, Nasıl 3. Ünite Dikkat 4. Ünite Teknik İşlemler, 5. Ünite Nasıl Giderim? 6. Ünite İletişim Kuruyorum

A2 ünite adları: 1. Ünite Haberin Var mı? 2. Ünite Bu Benim Dünyam 3. Ünite Durma, Keşfet! 4. Ünite Hayatı Öğreniyoruz, 5. Ünite Okuyalım ve Öğrenelim

B1 ünite adları: 1. Ünite Hayatı Okuyoruz 2. Ünite Görüldüğü Gibi Değil 3. Ünite Bir Bilene Danışalım 4. Ünite Geçmişten Geleceğe, 5. Ünite Hikayeler ve Hayatımız

B2 ünite adları: 1. Ünite Ne Yapmalı? 2. Ünite Uzmanla Sor 3. Ünite Kültür Sanat 4. Ünite Bilimden Dünyamıza, 5. Ünite Sanattan Bilime

C1 ünite adları: 1. Ünite Kültür ve Sanat 2. Ünite Sağlığım 3. Ünite Farkında Mısınız? 4. Ünite Edebiyat Dünyasından, 5. Ünite Kim Haklı?

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe öğretim seti. Editörlüğünü Yrd. Doç. Dr. Erol BARIN, Dr. Şaban ÇOBANOĞLU, Prof. Dr. Şeref ATEŞ, Doç. Dr. Mustafa BALCI ve Doç. Dr. Cihan ÖZDEMİR' in yaptığı yabancılara Türkçe öğretim seti A1, A2, B1, B2 ve C1 setlerinden oluşmaktadır. Her set 8'er ünitelerden oluşmaktadır. Dört dil becerisi olan konuşma, anlama dinleme, yazma becerilerine ayrıca dilbilgisi bölümlerine her setin her ünitesinde yer verilmiştir.

A1 ünite adları: 1. Ünite Tanışma, 2. Ünite Ailemiz, 3. Ünite Günlük Hayat 4. Ünite Çevremiz, 5. Ünite Meslekler 6. Ünite Ulaşım 7. Ünite: İletişim 8. Ünite: Tatil

A2 ünite adları: 1. Ünite Zaman Mekân 2. Ünite Sağlıklı Yaşam 3. Ünite Sosyal Etkinlikler 4. Ünite Güzel Ülkem, 5. Ünite Üretimden Tüketime 6. Ünite Duygular 7. Ünite: Teknoloji ve İletişim 8. Ünite: İnsan ve Toplum.

B1 ünite adları: 1. Ünite Haberin Var mı? 2. Ünite Yorumlar ve Görüşler 3. Ünite Eğitim 4. Ünite Gelin Tanış Olalım 5. Ünite Engelleri Kaldıralım 6. Ünite Kurgu 7. Ünite: Kutlama 8. Ünite: Ömür Dediğin.

B2 ünite adları: 1. Ünite Mesleğimde İlerliyorum 2. Ünite Değerlerimiz 3. Ünite Bir Ömür Böyle Geçti 4. Ünite Mutfakta Kim Var? 5. Ünite Tercihiniz Nedir? 6. Ünite Neler Oluyor Hayatta 7. Ünite: Öğrendim, Çalıştım, Başardım 8. Ünite: Misafir Sever Misiniz?

C1 ünite adları: 1. Ünite Spor 2. Ünite Değişen Dünya 3. Ünite Kelimelerin Büyülü Dünyası 4. Ünite Canlılar Alemi 5. Ünite Tarihe Yolculuk 6. Ünite Bilimin Gözüyle 7. Ünite: Sayılarla Hayat 8. Ünite: Kişiler Kişilikler.

İzmir yabancılar için Türkçe öğretim seti. İzmir Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti A1, A2, B1, B2 ve C1 kitap setlerinden oluşmaktadır. Ders kitapları ve alıştırma kitapları Dokuz Eylül Üniversitesi Dil Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi bünyesinde hazırlanmıştır.

Yeni Hitit yabancılar için Türkçe öğretim seti. Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti, Ankara Üniversitesi Türkçe ve Yabancı Dil Uygulama ve Araştırma Merkezi TÖMER'in Avrupa Konseyi'nin çağdaş dil öğretim ölçütleridoğrultusunda hazırladığı yabancılar Türkçe öğretimi kitaplarıdır. Türkçe öğretim seti temel, orta ve yüksek düzeylerde, ders kitabı, çalışma kitabı ve kitaplarda bulunan dinleme metnlerinin ses kayıtlarını içermektedir. Bunlara ek olarak, Yeni Hitit 1 ve 2 setleri öğretmen kitaplarını da içermektedir. A1-A2 ders kitabı tek bir kitaptan oluşmakta ve bir de temel düzey için çalışma kitabı bulunmaktadır. Her ünitenin sonunda karşılıklı konuşma etkinliklerine yer verilmiş, böylece iletişim boyutu öne çıkarılmaya çalışılmıştır (Akbulut ve Yaylı, 2015).

Bölüm II: Yöntem

Araştırmanın Modeli

Betimsel bir çalışma olan bu çalışmada, doküman analizi ve tarama modeli uygulanmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen varolan bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez(Karasar, 2010).

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için hazırlanmış ders kitaplarıdır. Günümüzde yabancılara Türkçe öğretmek için yazılan birçok yayın bulunmaktadır. Bu yayınlardan maliyet ve tarama zamanı göz önünde bulundurularak bu araştırma için Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti (A1, A2, B1, B2) ile İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti (A1, A2, B1, B2) seçilmiştir. Bu yayınların sadece ders kitapları incelenmiş, çalışma kitapları, varsa diğer yardımcı kaynak ve materyaller araştırmaya dahil edilmemiştir.

Her kitap kendi düzenlenme biçimine göre ele alınmış; kitaplardaki tüm metinler, metinlerle ilgili alıştırmalar ve etkinlikler, metinden bağımsız alıştırmalar ve etkinliklerde kullanılan deyim ve kalıp (ilişkili) sözler tespit edilip tablolastırılmıştır. Çalışma istatistiksel bir çalışma olmadığından yorumlar tablolardan elde edilen bilgiler doğrultusunda yapılmıştır.

Ders kitaplarındaki deyimlerin tespit edildiği, tarandığı kaynak olarak hem genel ağ üzerinde bulunan TDK Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 'nden hem de Ömer Asım Aksoy 'un Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü (2018, İstanbul) ile Ali Püsküllüoğlu' nun Türkçe Deyimler Sözlüğü (2017, Ankara)'nden yararlanılmıştır. Kalıp (ilişkili) sözlerin tespiti için de Doç. Dr. Hürriyet Gökdayı'nın Türkçede Kalıp Sözler (2015, İstanbul) adlı eseri kullanılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada kullanılan 8 kitap önce kalıp (ilişkili) sözlerin tespiti için 3 kez okunmuş ve tespit edilen kalıp sözler Microsoft Excel programı kullanılarak, tekrar sayıları da gözetilerek kayda geçirilmiştir. Daha sonra aynı işlem tekrar uygulanarak deyimler tespit edilip kayda geçirilmiştir. Her seviye için oluşturulan listeler tekrar gözden geçirilmiş ve kalıp sözlerdeki çekim ekleri çıkarılarak ortak bir kodlama yapılmıştır. Örneğin “nasılsın? / nasılsınız?” gibi iki farklı kullanım “nasılsın/ız?” şeklinde kodlanmıştır. Deyimler ise ya mastar ekiyle kodlanmış ya da iyelik eki gerektiren deyimlerde ise 3. Tekil şahıs eki ile kodlanmıştır. Örneğin “Bir memur istifa etti, onun işlerini de biz yapmak zorunda kaldık.” (İstanbul, B1, sy.45) cümlesinde geçen deyim “zorunda kalmak” şeklinde kodlanmıştır. Ya da “Geçmişte kötü olayların içimizi kemirmesine izin vermemeliyiz.” (İstanbul, B1, sy.74) cümlesinde geçen deyim 3. Tekil şahsa göre çekimlenip “içini kemirmek” şeklinde kodlanmıştır. Bu şekilde kodlanan veriler kayıt altına alınmış, deyim ve kalıp sözler tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

Verilerin Analizi

Microsoft Excell programı kullanılarak aşağıdaki başlıklarda ana veri tablosu oluşturulmuştur.

Kitap Adı	Kitap Türü	Söz Tipi	Söz	Sayısı	Uniqe	Ortak mı?
-----------	------------	----------	-----	--------	-------	-----------

Ayrıca Yedi İklim veri ve İstanbul veri tabloları arasındaki ortaklıklar Excell ‘deki “düşe yara, eğer, eğerhata vb.” formülasyonlar kullanılarak kodlanmıştır. Her bir veri satırı Uniqe Kayıt (Benzersiz Kayıt) oluşturularak tanımlanmıştır. Ayrıca veri tutarlılığını sağlayabilmek için sözlerdeki boşluklar, küçük/büyük harf ve imla işaretleri standartlaştırılmıştır.

Bölüm III. Bulgular

Bu bölümde, veri toplama araçlarından elde edilen veriler üzerinde yapılan analiz sonuçları yer almaktadır.

İstanbul Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde kullanılan Kalıp Söz Sayıları, Kullanım Sıklığı ve Yüzdeleri Açısından Karşılaştırılması

Tablo 1. İstanbul ve Yedi İklim Kalıp Söz Sayıları, Kullanım Sıklığı ve Yüzdeleri

Dil Düzeyleri	İstanbul				Yedi İklim			
	Kalıp Söz Sayısı	Tüm düzeylere oranı%	Kullanım Sıklığı	Tüm düzeylere oranı %	Kalıp Söz Sayısı	Tüm düzeylere oranı %	Kullanım Sıklığı	Tüm düzeylere oranı %
A1	58	30%	405	44%	60	26%	489	45%
A2	56	29%	212	23%	59	25%	236	22%
B1	37	20%	135	15%	79	33%	248	23%
B2	41	21%	168	18%	37	16%	110	10%

Yabancılar Türkçe Öğretim İstanbul ders kitabında A1 düzeyinde 58 tane kalıp söz yer almaktadır. İstanbul kitabının tüm dil düzeylerindeki (A1, A2, B1, B2) toplam kalıp söz sayısı ise 192'dir. Dolayısıyla A1 düzeyindeki kalıp söz sayısının tüm düzeylerdeki kalıp söz sayısına oranı %30'dur.

Yabancılar Türkçe Öğretim İstanbul ders kitabında A1 düzeyinde kalıp sözlerin kullanım sıklığı 405'tir. İstanbul kitabının tüm dil düzeylerindeki (A1, A2, B1, B2) toplam kalıp söz kullanım sıklığı ise 920'dir. Dolayısıyla A1 düzeyindeki kalıp söz kullanım sayısının tüm düzeylerdeki kalıp söz kullanım sıklığına oranı %44'tür.

Yabancılar Türkçe Öğretim İstanbul ders kitabında A2 düzeyinde 56 tane kalıp söz yer almaktadır. İstanbul kitabının tüm dil düzeylerindeki (A1, A2, B1, B2) toplam kalıp söz sayısı ise 192'dir. Dolayısıyla A2 düzeyindeki kalıp söz sayısının tüm düzeylerdeki kalıp söz sayısına oranı %29'dur.

Yabancılara Türkçe Öğretim İstanbul ders kitabında A2 düzeyinde kalıp sözlerin kullanım sıklığı 212'dir. İstanbul kitabının tüm dil düzeylerindeki (A1, A2, B1, B2) toplam kalıp söz kullanım sıklığı ise 920'dir. Dolayısıyla A2 düzeyindeki kalıp söz kullanım sıklığının tüm düzeylerdeki kalıp söz kullanım sıklığına oranı %23'tür.

Yabancılara Türkçe Öğretim İstanbul ders kitabında B1 düzeyinde 37 tane kalıp söz yer almaktadır. İstanbul kitabının tüm dil düzeylerindeki (A1, A2, B1, B2) toplam kalıp söz sayısı ise 192'dir. Dolayısıyla B1 düzeyindeki kalıp söz sayısının tüm düzeylerdeki kalıp söz sayısına oranı %20'dur.

Yabancılara Türkçe Öğretim İstanbul ders kitabında B1 düzeyinde kalıp sözlerin kullanım sıklığı 135'tir. İstanbul kitabının tüm dil düzeylerindeki (A1, A2, B1, B2) toplam kalıp söz kullanım sıklığı ise 920'dir. Dolayısıyla B1 düzeyindeki kalıp söz kullanım sıklığının tüm düzeylerdeki kalıp söz kullanım sıklığına oranı %15'tir.

Yabancılara Türkçe Öğretim İstanbul ders kitabında B2 düzeyinde 41 tane kalıp söz yer almaktadır. İstanbul kitabının tüm dil düzeylerindeki (A1, A2, B1, B2) toplam kalıp söz sayısı ise 192'dir. Dolayısıyla B2 düzeyindeki kalıp söz sayısının tüm düzeylerdeki kalıp söz sayısına oranı %21'dir.

Yabancılara Türkçe Öğretim İstanbul ders kitabında B2 düzeyinde kalıp sözlerin kullanım sıklığı 168'dir. İstanbul kitabının tüm dil düzeylerindeki (A1, A2, B1, B2) toplam kalıp söz kullanım sıklığı ise 920'dir. Dolayısıyla B2 düzeyindeki kalıp söz kullanım sıklığının tüm düzeylerdeki kalıp söz kullanım sıklığına oranı %18'dir.

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde A1 düzeyinde kullanılan kalıp söz sayısı 60'tır. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nin tüm dil düzeylerindeki (A1, A2, B1, B2) toplam kalıp söz sayısı ise 235'tir. Dolayısıyla A1 düzeyindeki kalıp söz sayısının tüm düzeylerdeki kalıp söz sayısına oranı %26'dır.

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde A1 düzeyinde kullanılan kalıp sözlerin kullanım sıklığı 489'dur. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nin tüm dil düzeylerindeki (A1, A2, B1, B2) toplam kalıp sözlerin kullanım sıklık sayısı ise 1083'tür. Dolayısıyla A1 düzeyindeki kalıp söz kullanım sıklığının tüm düzeylerdeki kalıp söz kullanım sıklığına oranı %45'tir.

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde A2 düzeyinde kullanılan kalıp söz sayısı 59'dur. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nin tüm dil düzeylerindeki (A1, A2, B1, B2) toplam kalıp söz sayısı ise 235'tir. Dolayısıyla A2 düzeyindeki kalıp söz sayısının tüm düzeylerdeki kalıp söz sayısına oranı %25'tir.

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde A2 düzeyinde kullanılan kalıp sözlerin kullanım sıklığı 236'dır. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nin tüm dil düzeylerindeki (A1, A2, B1, B2) toplam kalıp sözlerin kullanım sıklık sayısı ise 1083'tür. Dolayısıyla A2 düzeyindeki kalıp söz kullanım sıklığının tüm düzeylerdeki kalıp söz kullanım sıklığına oranı %22'dir.

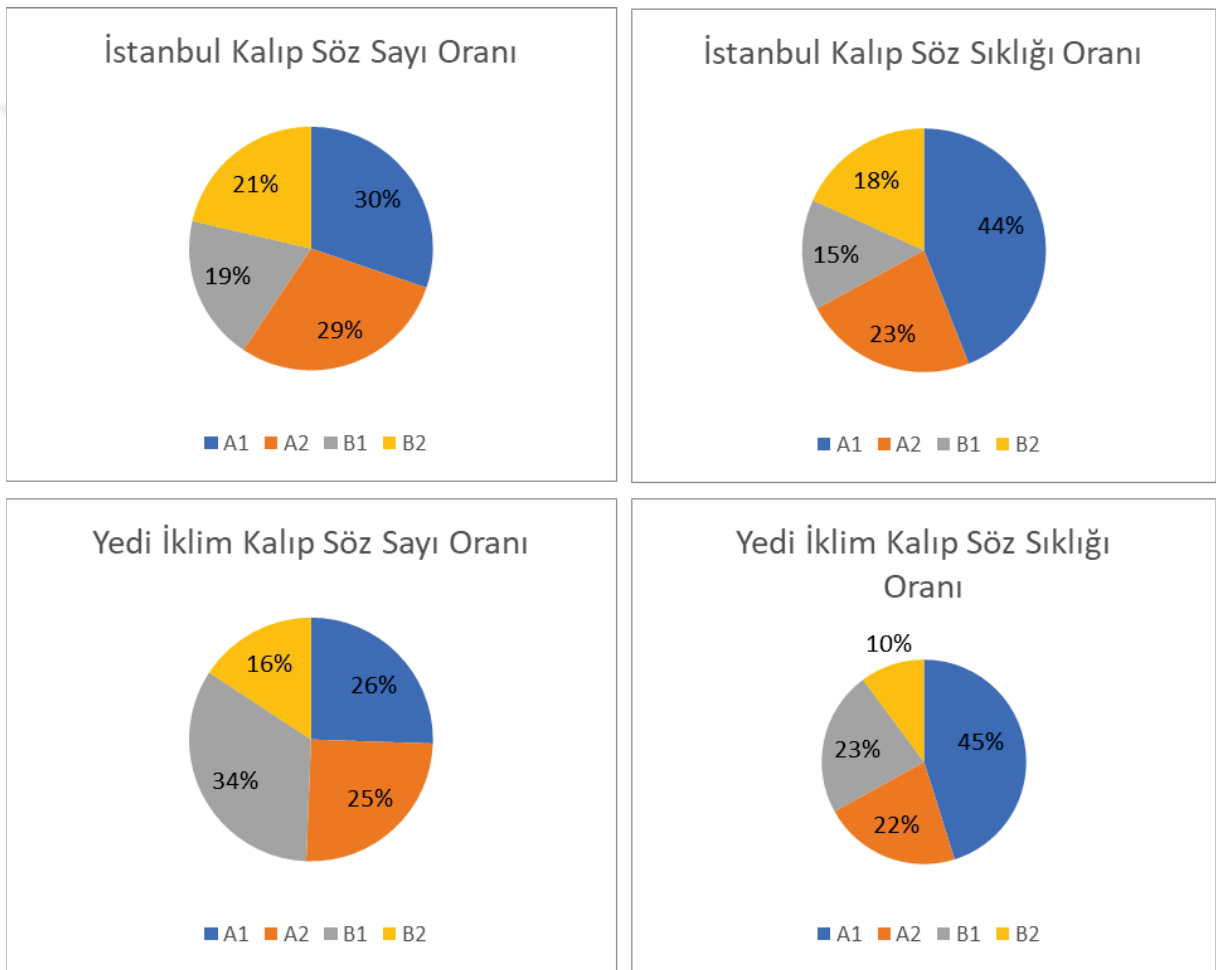
Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde B1 düzeyinde kullanılan kalıp söz sayısı 79'dur. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nin tüm dil düzeylerindeki (A1, A2, B1, B2) toplam kalıp söz sayısı ise 235'tir. Dolayısıyla B1 düzeyindeki kalıp söz sayısının tüm düzeylerdeki kalıp söz sayısına oranı %33'tür.

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde B1 düzeyinde kullanılan kalıp sözlerin kullanım sıklığı 248'dur. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nin tüm dil düzeylerindeki (A1, A2, B1, B2) toplam kalıp sözlerin kullanım sıklık sayısı ise 1083'tür. Dolayısıyla B1 düzeyindeki kalıp söz kullanım sıklığının tüm düzeylerdeki kalıp söz kullanım sıklığına oranı %23'tür.

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde B2 düzeyinde kullanılan kalıp söz sayısı 37'dir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nin tüm dil düzeylerindeki (A1,

A2, B1, B2) toplam kalıp söz sayısı ise 235'tir. Dolayısıyla B2 düzeyindeki kalıp söz sayısının tüm düzeylerdeki kalıp söz sayısına oranı %16'dır.

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde B2 düzeyinde kullanılan kalıp sözlerin kullanım sıklığı 110'dur. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nin tüm dil düzeylerindeki (A1, A2, B1, B2) toplam kalıp sözlerin kullanım sıklık sayısı ise 1083'tür. Dolayısıyla B2 düzeyindeki kalıp söz kullanım sıklığının tüm düzeylerdeki kalıp söz kullanım sıklığına oranı %10'dur.

Grafik 1. Tablo 1'deki Verilerin Grafikle Gösterimi

Yukarıdaki grafikte tablo 1'deki veriler kullanılarak kalıp söz sayı ve söz sıklığı oranları grafikte gösterilmiştir.

İstanbul Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde kullanılan Deyim Sayıları, Kullanım Sıklığı ve Yüzdeleri Açısından Karşılaştırılması

Tablo 2. İstanbul Ve Yedi İklim Deyim Sayıları, Kullanım Sıklığı ve Yüzdeleri

	İstanbul				Yedi İklim			
	Deyim Sayısı	Tüm Düzeylere Oranı	Kullanım Sıklığı	Tüm Düzeylere Oranı	Deyim Sayısı	Tüm Düzeylere Oranı	Kullanım Sıklığı	Tüm Düzeylere Oranı
A1	7	3%	13	4%	55	9%	96	8%
A2	29	14%	39	12%	134	21%	230	19%
B1	85	40%	110	34%	194	30%	360	30%
B2	93	43%	158	49%	259	40%	518	43%

Yabancılar için Türkçe Öğretim İstanbul ders kitabında A1 düzeyinde 7 tane deyim yer almaktadır. İstanbul kitabının tüm dil düzeylerindeki (A1, A2, B1, B2) toplam deyim sayısı ise 214'tür. Dolayısıyla A1 düzeyindeki deyim sayısının tüm düzeylerdeki deyim sayısına oranı %3'tür.

Yabancılar için Türkçe Öğretim İstanbul ders kitabında A1 düzeyindeki deyimlerin kullanım sıklığı 13'tür. İstanbul kitabının tüm dil düzeylerindeki (A1, A2, B1, B2) toplam deyim kullanım sıklığı ise 220'dir. Dolayısıyla A1 düzeyindeki deyim kullanım sıklığının tüm düzeylerdeki deyim kullanım sıklığına oranı %4'tür.

Yabancılar için Türkçe Öğretim İstanbul ders kitabında A2 düzeyinde 29 tane deyim yer almaktadır. İstanbul kitabının tüm dil düzeylerindeki (A1, A2, B1, B2) toplam deyim sayısı ise 214'tür. Dolayısıyla A2 düzeyindeki deyim sayısının tüm düzeylerdeki deyim sayısına oranı %14'tür.

Yabancılar için Türkçe Öğretim İstanbul ders kitabında A2 düzeyindeki deyimlerin kullanım sıklığı 39'dur. İstanbul kitabının tüm dil düzeylerindeki (A1, A2, B1, B2) toplam

deyim kullanım sıklığı ise 220'dir. Dolayısıyla A2 düzeyindeki deyim kullanım sıklığının tüm düzeylerdeki deyim kullanım sıklığına oranı %12'tür.

Yabancılara Türkçe Öğretim İstanbul ders kitabında B1 düzeyinde 85 tane deyim yer almaktadır. İstanbul kitabının tüm dil düzeylerindeki (A1, A2, B1, B2) toplam deyim sayısı ise 214'tür. Dolayısıyla B1 düzeyindeki deyim sayısının tüm düzeylerdeki deyim sayısına oranı %40'dır.

Yabancılara Türkçe Öğretim İstanbul ders kitabında B1 düzeyindeki deyimlerin kullanım sıklığı 110'dur. İstanbul kitabının tüm dil düzeylerindeki (A1, A2, B1, B2) toplam deyim kullanım sıklığı ise 220'dir. Dolayısıyla B1 düzeyindeki deyim kullanım sıklığının tüm düzeylerdeki deyim kullanım sıklığına oranı %34'tür.

Yabancılara Türkçe Öğretim İstanbul ders kitabında B2 düzeyinde 93 tane deyim yer almaktadır. İstanbul kitabının tüm dil düzeylerindeki (A1, A2, B1, B2) toplam deyim sayısı ise 214'tür. Dolayısıyla B2 düzeyindeki deyim sayısının tüm düzeylerdeki deyim sayısına oranı %43'tür.

Yabancılara Türkçe Öğretim İstanbul ders kitabında B2 düzeyindeki deyimlerin kullanım sıklığı 158'dir. İstanbul kitabının tüm dil düzeylerindeki (A1, A2, B1, B2) toplam deyim kullanım sıklığı ise 220'dir. Dolayısıyla B2 düzeyindeki deyim kullanım sıklığının tüm düzeylerdeki deyim kullanım sıklığına oranı %49'dur.

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde A1 düzeyinde kullanılan deyim sayısı 55'tir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nin tüm dil düzeylerindeki (A1, A2, B1, B2) toplam deyim sayısı ise 542'dir. Dolayısıyla A1 düzeyindeki deyim sayısının tüm düzeylerdeki deyim sayısına oranı %9'dur.

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde A1 düzeyinde kullanılan deyimlerin kullanım sıklığı 96'dır. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nin tüm dil düzeylerindeki (A1, A2, B1, B2) toplam deyim kullanım sıklığı ise 1204'tür. Dolayısıyla A1

düzeyindeki deyim kullanım sıklığının tüm düzeylerdeki deyim kullanım sıklığına oranı %8'dir.

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde A2 düzeyinde kullanılan deyim sayısı 134'tür. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nin tüm dil düzeylerindeki (A1, A2, B1, B2) toplam deyim sayısı ise 542'dir. Dolayısıyla A2 düzeyindeki deyim sayısının tüm düzeylerdeki deyim sayısına oranı %21'dir.

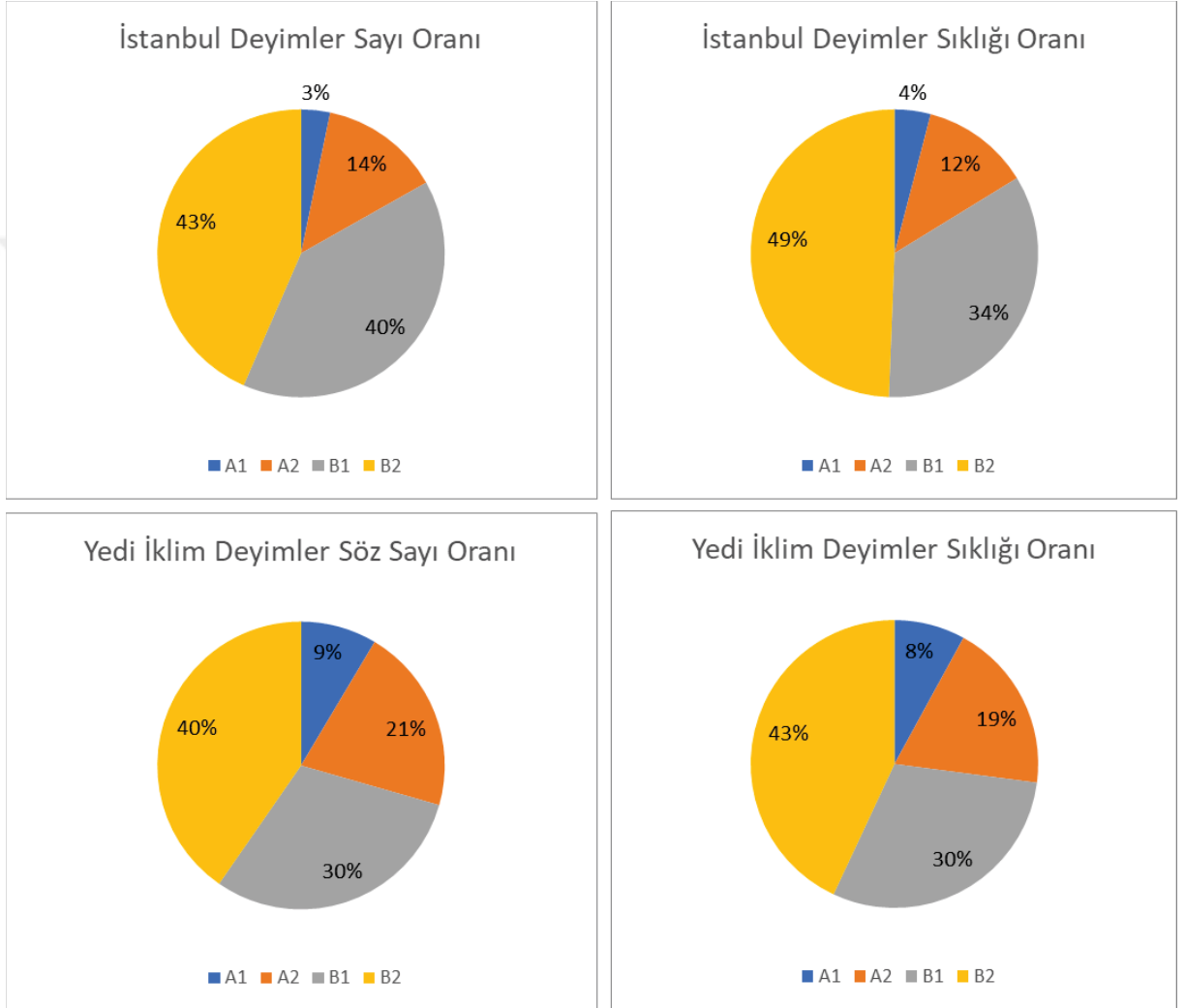
Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde A2 düzeyinde kullanılan deyimlerin kullanım sıklığı 230'dur. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nin tüm dil düzeylerindeki (A1, A2, B1, B2) toplam deyim kullanım sıklığı ise 1204'tür. Dolayısıyla A2 düzeyindeki deyim kullanım sıklığının tüm düzeylerdeki deyim kullanım sıklığına oranı %19'dur.

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde B1 düzeyinde kullanılan deyim sayısı 194'tür. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nin tüm dil düzeylerindeki (A1, A2, B1, B2) toplam deyim sayısı ise 542'dir. Dolayısıyla B1 düzeyindeki deyim sayısının tüm düzeylerdeki deyim sayısına oranı %30'dur.

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde B1 düzeyinde kullanılan deyimlerin kullanım sıklığı 360'tır. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nin tüm dil düzeylerindeki (A1, A2, B1, B2) toplam deyim kullanım sıklığı ise 1204'tür. Dolayısıyla B1 düzeyindeki deyim kullanım sıklığının tüm düzeylerdeki deyim kullanım sıklığına oranı %30'dur.

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde B2 düzeyinde kullanılan deyim sayısı 259'dur. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nin tüm dil düzeylerindeki (A1, A2, B1, B2) toplam deyim sayısı ise 542'dir. Dolayısıyla B2 düzeyindeki deyim sayısının tüm düzeylerdeki deyim sayısına oranı %40'tır.

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde B2 düzeyinde kullanılan deyimlerin kullanım sıklığı 518'dir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nin tüm dil düzeylerindeki (A1, A2, B1, B2) toplam deyim kullanım sıklığı ise 1204'tür. Dolayısıyla B2 düzeyindeki deyim kullanım sıklığının tüm düzeylerdeki deyim kullanım sıklığına oranı %43'tür.

Grafik 2. Tablo 2'deki Verilerin Grafikle Gösterimi

Yukarıdaki grafikte tablo 2'deki veriler kullanılarak deyim sayı ve deyim sıklığı oranları grafikte gösterilmiştir.

İstanbul Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A1 Kalıp Sözlerin Karşılaştırılması

Tablo 3. A1 Düzeyindeki Kalıp Sözlerin Sayısı

	A1 İstanbul	A1 Yedi İklim
Ortak Olarak Kullanılan Kalıp Söz Sayısı	34	34
Ortak Olmayan Kalıp Söz Sayısı	24	26
Toplam	58	60

Tabloya bakıldığında İstanbul Yabancılar için Türkçe A1 düzeyinde toplam 58 kalıp söze,

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A1 düzeyinde 60 kalıp söze yer verildiği görülmektedir. İki yayında A1 düzeyinde ortak olarak 34 kalıp söze yer verilmiştir.

Tablo 4. A1 Düzeyinde Her İki Sette Ortak Olarak Kullanılan Kalıp Sözler

Kalıp Sözler	A1 İstanbul Kullanım Sıklığı	A1 Yedi İklim Kullanım Sıklığı
1. Affedersiniz	4	12
2. Afiyet olsun	4	1
3. Alo	1	12
4. Ben de	23	37
5. Buyurun/uz	11	25
6. Efendim	1	16
7. Elbette	2	3
8. Geçmiş olsun	8	2
9. Görüşmek üzere	4	10
10. Görüşürüz	18	2

Tablo 4'ün devamı

11.	Güle güle	8	6
12.	Günaydın	9	14
13.	Hadi/Haydi	1	5
14.	Hoş bulduk	6	6
15.	Hoş geldin/iz	8	14
16.	Hoşça kal/ın	7	10
17.	İnşallah	2	3
18.	İyi akşamlar	2	6
19.	İyi geceler	2	4
20.	İyi günler	4	36
21.	İyi yolculuklar	1	1
22.	İyiyim	27	4
23.	Lütfen	8	10
24.	Memnun oldum	20	20
25.	Merhaba	47	59
26.	Nasılsın/ız	27	27
27.	Nerelisin/iz	15	14
28.	Özür dilerim/iz	2	3
29.	Peki	11	5
30.	Rica ederim/iz	4	5
31.	Sağ ol/un/unuz	3	5
32.	Tabi/Tabii/Tabi ki	4	4
33.	Tamam mı	1	1
34.	Teşekkür ederim / ederiz / ediyorum / etmek	17	46
Genel Toplam		312	428

Yukarıdaki tabloda İstanbul Yabancılar için Türkçe A1 ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A1'de ortak olarak kullanılan kalıp sözlerin listesine ve sıklık durumlarına yer verilmiştir.

A1 düzeyinde ortak olarak kullanılan 34 kalıp sözcüğü incelendiğinde tanışma, hâl hatır sorma, teşekkür etme, rica etme, vedalaşma, tebrik etme işlevini yerine getiren kalıp sözlere

daha çok yer verildiği görülmüştür. Tablo incelendiğinde merhaba, iyi günler, buyurun/uz, teşekkür ederim/iz,ben de, nasılsın/ız, nerelisiniz, memnun oldum, günaydın kalıp sözlerin kullanım sıklıklarının yüksek olduğu görülmektedir. Kalıp sözler kullanım sıklığı açısından ele alındığında Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti'nde A1 düzeyinde daha çok tekrar edildiği görülmektedir.

Tablo 5. *İstanbul Yabancılar İçin Türkçe A1 Düzeyinde Kullanılan Ve Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti'nden Farklı Olan Kalıp Sözler*

A1 İstanbul	Kullanım Sıklığı
1. Başka bir şey istiyor musunuz	2
2. Çok yaşa/yın	2
3. Dikkat/li ol/et/edin	1
4. Mesela	2
5. Mutlu etmek	1
6. Mutlu olmak	1
7. Mutlu yıllar	3
8. Ne dersin/iz	2
9. Ne var ne yok	2
10. Ne yapıyor/sun/uz	34
11. Nice senelere	1
12. Nice yıllara	1
13. Problem mi var	1
14. Problem yok	1
15. Sağlıklı olmak	2
16. Selam	5
17. Seni seviyorum	1

Tablo 5'in devamı

18.	Sevgilerimle	1
19.	Tebrikler	4
20.	Teşekkürler	11
21.	Üzgünüm	2
22.	Yani	4
23.	Yardım etmek	6
24.	Yardım istemek	3
Genel Toplam		93

Yukarıdaki tabloya bakıldığında İstanbul Yabancılar için TürkçeA1 düzeyinde kullanılan ve Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti'nden farklı olan 24 kalıp söz bulunmaktadır. İstanbul Yabancılar için TürkçeA1 düzeyinde en sık kullanılan kalıp sözün "Ne yapıyor/sun/uz" olduğu, en sık kullanılan ikinci kalıp sözün de "Teşekkürler" olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A1 Düzeyinde Kullanılan Ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Seti'nden Farklı Olan Kalıp Sözler

A1 Yedi İklim	Kullanım Sıklığı
1. Âmin	1
2. Bayramın/ız kutlu olsun	5
3. Bayramın/ız mübarek olsun	7
4. Bereket versin	2
5. Çok şükür	1

Tablo 6'nın devamı

6.	Elin/ize sağlık	2
7.	Elveda	4
8.	Eyvah	1
9.	Gözün/üz aydın	1
10.	Güle güle kullanın	2
11.	Hayırdır	1
12.	Hayırlı işler	6
13.	Hayırlı olsun	2
14.	İyi bayramlar	2
15.	Kolay gelsin	3
16.	Kusura bakma/yın	2
17.	Maalesef	2
18.	Ne arzu edersiniz	1
19.	Neyin/iz var	1
20.	Önemli değil	2
21.	Rahatsız ediyorum/ettim	1
22.	Seni/Sizi tanıştırayım	3
23.	Tanıştığım/ıza memnun oldum	5
24.	Üstü kalsın	1
25.	Yaşasın	1
26.	Yine bekleriz	2
Genel Toplam		61

Yukarıdaki tabloya bakıldığında Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A1 düzeyinde kullanılan ve İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti'nden farklı olan 26 kalıp sözün olduğu görülmektedir. Tabloya bakıldığında Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A1 düzeyinde en sık kullanılan kalıp sözün "Bayramın/ız mübarek olsun" olduğu, en sık kullanılan ikinci kalıp sözün de "Bayramın/ız kutlu olsun" olduğu görülmektedir.

İstanbul Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A2 Kalıp Sözlerin Karşılaştırılması

Tablo 7. A2 Düzeyindeki Kalıp Sözlerin Sayısı

	A2 İstanbul	A2 Yedi İklim
Ortak Olarak Kullanılan Kalıp Söz Sayısı	34	34
Ortak Olmayan Kalıp Söz Sayısı	22	25
Toplam	56	59

Tabloya bakıldığında İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti A2 düzeyinde toplam 56 kalıp söze, Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A2 düzeyinde toplam 59 kalıp söze yer verildiği görülmektedir. İki yayında A2 düzeyinde ortak olarak 34 kalıp söze yer verilmiştir.

Tablo 8. A2 Düzeyinde Her İki Sette Ortak Olarak Kullanılan Kalıp Sözler

Kalıp Sözler	A2 İstanbul Kullanım Sıklığı	A2 Yedi İklim Kullanım Sıklığı
1. Affedersiniz	3	2
2. Afiyet olsun	1	5
3. Alo	6	3

Tablo 8'in devamı

4.	Ben de	11	21
5.	Bir varmış bir yokmuş	1	1
6.	Buyurun/uz	7	14
7.	Çok yaşa/yın	3	4
8.	Efendim	11	12
9.	Elbette	2	11
10.	Elin/ize sağlık	2	1
11.	Eyvah	1	1
12.	Görüşmek üzere	1	2
13.	Gözün/üz aydın	1	1
14.	Günaydın	1	4
15.	Hadi/Haydi	11	2
16.	Hayırlı işler	2	1
17.	Hoş bulduk	1	2
18.	Hoş geldin/iz	2	9
19.	İnşallah	4	2
20.	İyi günler	9	11
21.	İyiyim	4	3
22.	Kim o	2	5
23.	Lütfen	8	11
24.	Merhaba	18	8
25.	Mesela	1	2
26.	Nasılsın/ız	5	4
27.	Peki	11	8

Tablo 8'in devamı

28.	Tabi/Tabii/Tabi ki	9	11
29.	Teşekkür ederim / ederiz / ediyorum / etmek	8	17
30.	Üzgünüm	1	1
31.	Yani	3	8
32.	Yardım edebilir miyim	1	1
33.	Yardımcı olayım/olur musunuz/olabilirim / olmak	7	2
34.	Yaşasın	2	1
Genel Toplam		160	191

Yukarıdaki tabloda İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde ortak olarak kullanılan kalıp sözlerin listesine ve sıklık durumlarına yer verilmiştir. Tabloda da belirtildiği gibi her iki yayında A2 düzeyinde ortak olarak 34 kalıp söze yer verilmektedir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A2 düzeyinde kalıp sözlerin sıklığı 191 ve İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti A2 düzeyinde kalıp sözlerin sıklığı 160'tır. Onaylama, tebrik ve teşekkür etme, davet etme işlevini yerine getiren kalıp sözlere daha çok yer verildiği görülmektedir. Tablo incelendiğinde Bir varmış bir yokmuş, efendim, buyurun, teşekkür ederim gibi kalıp sözlerin kullanım sıklıklarının yüksek olduğu görülmektedir. Kalıp sözler kullanım sıklığı açısından ele alındığında Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti'nde A2 düzeyinde daha çok tekrar edildiği görülmektedir.

Tablo 9. *İstanbul Yabancılar İçin Türkçea2 Düzeyinde Kullanılan Ve Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti'nden Farklı Olan Kalıp Sözler*

A2 İstanbul	Kullanım Sıklığı
1. Bakar mısın/ız	2
2. Dikkat/li ol/et/edin	3
3. Evvel zaman içinde	5
4. Geçmiş olsun	2
5. Görüşürüz	5
6. Güle güle kullan	1
7. Hayırlı olsun	3
8. Hayrolsun	2
9. İyi akşamlar	1
10. İyi geceler	2
11. İyi tatiller	1
12. Kolay gelsin	2
13. Memnun oldum	1
14. Memnuniyetle	1
15. Nereli/yim/dir	2
16. Önemli değil	2
17. Özür dilerim/iz	2
18. Problem değil	1
19. Rica ederim/iz	8
20. Sağ ol/un/unuz	3
21. Seni seviyorum	1
22. Teşekkürler	2
Genel Toplam	52

Yukarıdaki tabloda İstanbul Yabancılar için TürkçeA2 düzeyinde kullanılan ve Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti'nden farklı olan 22 kalıp söz yer almaktadır. Bu kalıp sözlerden

İstanbul Yabancılar için TürkçeA2 düzeyinde en sık kullanılan kalıp sözün “Rica ederim/iz” olduğu, en sık kullanılan ikinci kalıp sözün de masalsı unsurları ifade eden “Evvel zaman içinde” olduğu görülmektedir.

Tablo 10. *Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A2 Düzeyinde Kullanılan Ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Seti’nden Farklı Olan Kalıp Sözler*

A2 Yedi İklim	Kullanım Sıklığı
1. Allah Allah	1
2. Allah’a ısmarladık	2
3. Az gitmiş uz gitmiş	1
4. Bizden söylemesi	1
5. Çok şükür	2
6. Güle güle	2
7. Güle güle giyin	1
8. Hayırdır	2
9. Hayrola	1
10. Hey	2
11. İyi seyirler	1
12. İyi yaşa	2
13. Maalesef	3
14. Ne dersin/iz	4
15. Ne yazık ki	4
16. Neden olmasın	1
17. Nerelisin/iz	3
18. Neyin/iz var	1
19. Neyse/neyse ki	1

Tablo 10'un devamı

20. Rahat ve iyi yaşa	2
21. Selam söyle	1
22. Sen bilirsin	1
23. Sen de gör	3
24. Tebrik ederim/iz/iyorum/etti	1
25. Zahmet etme/yin	2
Genel Toplam	45

Yukarıdaki tabloya bakıldığında Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A2 düzeyinde kullanılan ve İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti'nden farklı 25 adet kalıp sözün olduğu görülmektedir. Tablodaki kalıp sözlerden en sık kullanılan kalıp sözün ise “Ne dersin/iz” ve “Ne yazık ki” sözcükleri olduğu görülmektedir.

İstanbul Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B1 Kalıp Sözlerin Karşılaştırılması

Tablo 11. B1 Düzeyindeki Kalıp Sözlerin Sayısı

	B1 İstanbul	B1 Yedi İklim
Ortak Olarak Kullanılan Kalıp Söz Sayısı	20	20
Ortak Olmayan Kalıp Söz Sayısı	16	59
Toplam	36	79

Tabloya bakıldığında Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B1 düzeyinde toplam 79 kalıp söze, İstanbul Yabancılar için Türkçe B1 düzeyinde 36 kalıp söze yer verildiği görülmektedir. İki yayında B1 düzeyinde ortak olarak 20 kalıp söze yer verilmiştir.

Tablo 12. B1 Düzeyinde Her İki Sette Ortak Olarak Kullanılan Kalıp Sözcükler

Kalıp Sözcükler		B1 İstanbul Kullanım Sıklığı	B1 Yedi İklim Kullanım Sıklığı
1.	Ben de	11	9
2.	Çok şükür	1	1
3.	Elbette	1	11
4.	Görüşmek üzere	3	1
5.	Görüşürüz	2	3
6.	Hadi/Haydi	5	7
7.	Hayırdır	1	3
8.	Hoş geldin/iz	2	10
9.	Hoşça kal/ın	3	2
10.	İyiyim	1	5
11.	Lütfen	3	2
12.	Maalesef	2	2
13.	Merhaba	5	15
14.	Nasılsın/ız	2	6
15.	Ne dersin/iz	2	4
16.	Peki	24	13
17.	Tabi/Tabii/Tabi ki	2	12
18.	Teşekkür ederim / ederiz / ediyorum / etmek	2	14
19.	Yani	6	5
20.	Yardımcı olayım/olur musunuz/olabilirim / olmak	3	2
Genel Toplam		81	127

Yukarıdaki tabloda Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti'nde ortak olarak kullanılan kalıp sözlerin listesine ve sıklık durumlarına yer verilmiştir. Tabloda da belirtildiği gibi her iki yayında B1 düzeyinde ortak olarak 20 kalıp söze yer verilmektedir. Onaylama, iyi dilek bildirme, karşılama, selamlaşma, tebrik etme işlevini yerine getiren kalıp sözlere yer verildiği görülmektedir. Tablo incelendiğinde ben de,peki, teşekkür ederim/ederiz, tabi gibi kalıp sözlerin kullanım sıklıklarının yüksek olduğu görülmektedir. Kalıp sözler kullanım sıklığı açısından ele alındığında Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti'nde B1 düzeyinde daha çok tekrar edildiği görülmektedir.

Tablo 13. *İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Düzeyinde Kullanılan Ve Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti'nden Farklı Olan Kalıp Sözler*

Kalıp Sözler	B1 İstanbul Kullanım Sıklığı
1. Aferin	1
2. Başarılar	2
3. Dikkat/li ol/et/edin	13
4. Dile benden ne dilersen	1
5. Eyvah	1
6. Mesela	10
7. Neyse/neyse ki	1
8. Önemli değil	1
9. Örneğin	4
10. Özür dilemek	1
11. Problem değil	1
12. Rahatsız edebilir	3

Tablo 13'ün devamı

13.	Rahatsız oluyor/um	2
14.	Rica etti/m	11
15.	Sana da	1
16.	Sen bilirsin	1
Genel Toplam		54

Tabloda İstanbul Yabancılar için Türkçe B1 düzeyinde kullanılan fakat Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti'nde kullanılmayan kalıp sözlere yer verilmiştir. İstanbul Yabancılar için Türkçe B1 düzeyinde kullanılan fakat Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti'nde kullanılmayan kalıp söz sayısı 16, kullanım sıklığı ise 54'tür. İstanbul Yabancılar için Türkçe B1 düzeyinde en sık kullanılan kalıp ifadenin frekansı 13 olan Dikkat/li ol/et/edin olduğu görülmektedir.

Tablo 14. *Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B1 Düzeyinde Kullanılan Ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Seti'nden Farklı Olan Kalıp Sözcükler*

Kalıp Sözcükler	B1 Yedi İklim Kullanım Sıklığı
1. Affedersiniz	1
2. Aleyküm Selam	1
3. Allah Allah	1
4. Allah bir yastıkta kocatsın	1
5. Allah gönlüne göre versin	1
6. Allah korusun	2
7. Allah zihin açıklığı versin	1
8. Allah'a ısmarladık	2
9. Allah'a şükürler olsun	1

Tablo 14'ün devamı

10.	Alo	3
11.	Aman Allah	1
12.	Âmin	1
13.	Bakar mısın/ız	1
14.	Başarılarının devamını dilerim	1
15.	Bayramın/ız mübarek olsun	1
16.	Bayramınızı kutlarız	1
17.	Bayramınızı tebrik ederim	1
18.	Benimle evlenir misin	1
19.	Buyurun/uz	7
20.	Canını sıkma	2
21.	Duyduk duymadık demeyin	1
22.	Efendim	6
23.	Geçmiş olsun	3
24.	Gözün/üz aydın	3
25.	Güle güle kullanın	1
26.	Günaydın	3
27.	Hakk'ın rahmetine kavuşmak	1
28.	Hay Allah	1
29.	Hayırlara vesile olur	1
30.	Hayırlı bayramlar	1
31.	Hayırlı olsun	6
32.	Hoş bulduk	3
33.	İnşallah	4

Tablo 14'ün devamı

34.	İyi bir bayram diliyorum	1
35.	İyi günler	5
36.	İyi ki doğdun	1
37.	İyi ki varsın	1
38.	Kolay gelsin	1
39.	Kutlarım	1
40.	Laf aramızda	1
41.	Memnun oldum	3
42.	Memnuniyetle	1
43.	Mutluluklar dilerim	1
44.	Ne demek	1
45.	Ne yazık ki	4
46.	Nice yıllara	1
47.	Özür dilerim/iz	1
48.	Rica ederim/iz	3
49.	Sahi mi	1
50.	Selamün aleyküm	1
51.	Sen yoluna ben yoluma	1
52.	Seni seviyorum	3
53.	Seni/Sizi tanıştırayım	2
54.	Sorun değil	2
55.	Şükürler olsun	1
56.	Teşekkürler	1
57.	Üstüne yok	16

Tablo 14'ün devamı

58.	Yardım edebilir miyim	1
59.	Yolun açık olsun	1
Genel Toplam		121

Yukarıdaki tabloda Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B1 düzeyinde kullanılan ve İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti'nden farklı olan 59 kalıp söze yer verilmiştir. Bu kalıp sözlerden kullanım sıklığı en fazla olan söz öbeği “üstüne yok” ifadesidir.

İstanbul Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B2 Kalıp Sözlerin Karşılaştırılması

Tablo 15. B2 Düzeyinde Düzeyindeki Kalıp Sözlerin Sayısı

	B2 İstanbul	B2 Yedi İklim
Ortak Olarak Kullanılan Kalıp Söz Sayısı	19	19
Ortak Olmayan Kalıp Söz Sayısı	22	18
Toplam	41	37

Tabloya bakıldığında İstanbul Yabancılar için Türkçe B2 düzeyinde toplam 41 kalıp söze,

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B2 düzeyinde 37 kalıp söze yer verildiği görülmektedir. İki yayında B2 düzeyinde ortak olarak 19 kalıp söze yer verilmiştir.

Tablo 16. B2 Düzeyinde Her İki Sette Ortak Olarak Kullanılan Kalıp Sözcükler

Kalıp Sözcükler		B2 İstanbul Kullanım Sıklığı	B2 Yedi İklim Kullanım Sıklığı
1.	Ben de	16	10
2.	Buyurun/uz	2	8
3.	Efendim	5	4
4.	Elbette	1	2
5.	Hadi/Haydi	4	1
6.	Hoş bulduk	2	3
7.	Hoş geldin/iz	5	7
8.	İyi günler	1	3
9.	Maalesef	2	3
10.	Merhaba	14	3
11.	Mesela	5	4
12.	Ne yazık ki	15	2
13.	Neyin/iz var	1	2
14.	Özür dilerim/iz	2	2
15.	Peki	14	10
16.	Tabi/Tabii/Tabi ki	2	8
17.	Tebrik ederim/iz/iyorum/etti	2	1
18.	Teşekkür ederim / ederiz / ediyorum / etmek	3	1
19.	Yani	15	8
Genel Toplam		111	82

Yukarıdaki tabloda B2 düzeyinde her iki sette ortak olarak kullanılan kalıp sözlere yer verilmiştir. Bu ifadelerden İstanbul Yabancılar için Türkçe B2 düzeyinde kullanım sıklığı en fazla olan kalıp ifade “ben de” iken Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B2 düzeyinde “ben de” ve “peki” kalıp ifadeleri kullanım sıklığı en fazla olan öbeklerdir.

Tablo 17. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B2 Düzeyinde Kullanılan Ve Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti'nden Farklı Olan Kalıp Sözcükler

Kalıp Sözcükler	B2 İstanbul Kullanım Sıklığı
1. Affedersiniz	2
2. Allah Allah	3
3. Bana ne	1
4. Çok şükür	1
5. Dikkat/li ol/et/edin	7
6. Eyvah	1
7. Görüşmek üzere	3
8. Hayırdır	1
9. İyi akşamlar	1
10. İyi yolculuklar	1
11. Lütfen	4
12. Memnun oldum	3
13. Ne dersin/iz	1
14. Neden olmasın	1
15. Neyse/neyse ki	16
16. Örneğin	2
17. Selam	1
18. Sorun değil	1
19. Teşekkürler	3
20. Üzgünüm	1
21. Yardımcı	olayım/olur 1
musunuz/olabilirim / olmak	
22. Yolun açık olsun	2
Genel Toplam	57

Yukarıdaki tabloda İstanbul Yabancılar için Türkçe B2 düzeyinde kullanılan ve Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti'nden farklı olan 22 kalıp söze yer verilmiştir. Bu sözlerden kullanım sıklığı en fazla olan “neyse/neyse ki” kalıp sözleridir.

Tablo 18. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B2 Düzeyinde Kullanılan Ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Seti'nden Farklı Olan Kalıp Sözler

Kalıp Sözler	B2 Yedi İklim Kullanım Sıklığı
1. Allah'ın emri peygamberin kavliyle kızınızı oğlumuz istiyoruz	1
2. Darısı başın/ıza	2
3. Elin/ize sağlık	3
4. Güle güle	2
5. Güle güle oturun	2
6. Hayırlı uğurlu olsun	1
7. Hoşça kal/ın	1
8. İnşallah	2
9. Kusura bakma/yın	1
10. Nasılsın/ız	2
11. Nerelisin/iz	1
12. Rahatsız ediyorum/ettim	1
13. Sağ ol/un/unuz	1
14. Sağlıcakla kal	2
15. Şükür	1
16. Yine bekleriz	1
17. Zahmet etme/yin	2
18. Ziyade olsun	2
Genel Toplam	28

Yukarıdaki tabloda Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B2 düzeyinde kullanılan ve İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti'nden farklı olan 18 kalıp söze yer verilmiştir. Bu kalıp ifadelerden kullanım sıklığı en fazla olan “Elin/ize sağlık” ifadesidir.

İstanbul Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A1 Deyimlerin Karşılaştırılması

Tablo 19. A1 Düzeyindeki Deyimlerin Sayısı

	A1 İstanbul	A1 Yedi İklim
Ortak Olarak Kullanılan Deyim Sayısı	2	2
Ortak Olmayan Deyim Sayısı	5	53
Toplam	7	55

Tabloya bakıldığında İstanbul Yabancılar için Türkçe A1 düzeyinde toplam 7 deyim, Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A1 düzeyinde 55 deyim yer verildiği görülmektedir. İki yayında A1 düzeyinde ortak olarak sadece 2 deyim yer verilirken bu düzeyde en çok deyim A1 düzeyinde Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 20. A1 Düzeyinde Her İki Sette De Ortak Kullanılan Deyimler

Deyimler	A1 İstanbul Kullanım Sıklığı	A1 Yedi İklim Kullanım Sıklığı
Hazırlık yapmak	1	1
Para çekmek	3	1
Genel Toplam	4	2

Yukarıdaki tabloda A1 düzeyinde her iki sette de ortak kullanılan deyimlere yer verilmiştir. “Hazırlık yapmak” ve “para çekmek” deyimleri her iki sette de kullanılan ortak deyimlerdir.

Tablo 21. *A1 Düzeyinde Sadece İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Seti’nde Kullanılan Deyimler*

Deyimler	A1 İstanbul Kullanım Sıklığı
1. Dört gözle beklemek	1
2. Geri dönmek	1
3. Nikah kıymak	1
4. Özür dilerim/iz	2
5. Plan yapmak	4
Genel Toplam	9

Yukarıdaki tabloda A1 düzeyinde sadece İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti’nde kullanılan deyimlere yer verilmiştir. İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti’nde A1 düzeyinde 5 farklı deyim yer verilirken bu deyimler bu sette toplam 9 kez kullanılmıştır.

Tablo 22. *A1 Düzeyinde Sadece Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti’nde Kullanılan Deyimler*

Deyimler	A1 Yedi İklim Kullanım Sıklığı
1. Abdest almak	1
2. Akla gelmek	1
3. Alışverişe çıkmak	1
4. Canı istemek	1
5. Çiçek açmak	1

Tablo 22'nin devamı

6.	Davet etmek	6
7.	Dünyaya gelmek	2
8.	Eğitim almak	1
9.	Faydası olmak	1
10.	Fotoğraf çekmek	7
11.	Gönül almak	1
12.	Gözden geçirmek	1
13.	Güneş açmak	2
14.	Haber vermek	1
15.	Haber olmak	1
16.	Halay çekmek	1
17.	Hat çekmek	2
18.	Hava açmak	1
19.	Hava kapanmak	2
20.	İcat etmek	3
21.	İddiaya girmek	1
22.	İğne yapmak	1
23.	İletişim kurmak	3
24.	İlgi duymak	1
25.	İş yapmak	6
26.	İşaret vermek	1
27.	Karar vermek	1
28.	Karşılık vermek	1
29.	Kendine gelmek	1

Tablo 22'nin devamı

30.	Keyfini çıkarmak	1
31.	Meraktan ölmek	1
32.	Mola vermek	2
33.	Not etmek	1
34.	Ortaya çıkmak	3
35.	Ömrü geçmek	1
36.	Pas atmak	1
37.	Piknik yapmak	2
38.	Selam söylemek	1
39.	Sınavagirmek	1
40.	Sipariş etmek	1
41.	Şaka yapmak	1
42.	Takım tutmak	2
43.	Tatil olmak	1
44.	Tatil yapmak	2
45.	Tatile çıkmak	1
46.	Telefon açmak	1
47.	Telefon etmek	4
48.	Yer bulmak	1
49.	Yola çıkmak	3
50.	Yolunu gözlemek	1
51.	Yürüyüş yapmak	5
52.	Yürüyüşe çıkmak	1
53.	Ziyaret etmek	3
Genel Toplam		94

Yukarıdaki tabloda A1 düzeyinde sadece Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde kullanılan 53 deyim yer verilmiştir. Bu deyimlerin içinde “fotoğraf çekmek, davet etmek, iş yapmak” deyimleri kullanım sıklığı en fazla olan deyimlerdendir.

İstanbul Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A2 Deyimlerin Karşılaştırılması

Tablo 23. *A2düzeyindeki Deyimlerin Sayısı*

	A2 İstanbul	A2 Yedi İklim
Ortak Olarak Kullanılan Deyim Sayısı	5	5
Ortak Olmayan Deyim Sayısı	24	129
Toplam	29	134

Yukarıdaki tabloda A2düzeyindeki deyimlerinsayısına yer verilmiştir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde ve İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti'nde A2 düzeyinde ortak olarak 5 deyim kullanılmaktadır. Aynı düzeydeki iki seti deyim varlığı açısından karşılaştırdığımızda en çok deyim kullanan ders kitabının Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti olduğu görülmektedir.

Tablo 24. *A2 Düzeyinde Her İki Sette De Ortak Kullanılan Deyimler*

Deyimler	A2 İstanbul Kullanım Sıklığı	A2 Yedi İklim Kullanım Sıklığı
1. Dünya kadar	1	2
2. Elde etmek	1	1
3. Haber vermek	2	2
4. Mola vermek	1	2
5. Özen göstermek	1	1
Genel Toplam	6	8

Yukarıdaki tabloda A2 düzeyinde her iki sette de ortak kullanılan deyimlerin neler olduğuna yer verilmiştir. Her iki sette de ortak olarak 5 deyim vardır. Bu 5 deyim kullanım sıklığı açısından en çok Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde geçmektedir.

Tablo 25. *A2 Düzeyinde Sadece İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Seti'nde Kullanılan Deyimler*

Deyimler	A2 İstanbul Kullanım Sıklığı
1. Acele etmek	2
2. Ad takmak	1
3. Ağzına layık	1
4. Akılda kalmak	1
5. Ayak basmak	2
6. Ayaküstü	6
7. Başına bir hal gelmek	1
8. Eski tas eski hamam	1
9. Farkında olmak	1
10. Gözünü kırpmadan	1
11. Haberi olmak	2
12. Hak vermek	1
13. Hayırdır inşallah	2
14. Hoş görmek	1
15. Hüküm vermek	1
16. İyi kalpli	1
17. Kapısını çalmak	1
18. Merak etmek	1

Tablo 25'nin devamı

19. Özür dilemek	1
20. Sıkıntı çekmek	1
21. Sözünü dinlemek	1
22. Su gibi gitmek	1
23. Tadını çıkarmak	1
24. Yolcu etmek	1
Genel Toplam	33

Yukarıdaki tabloda A2 düzeyinde sadece İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti'nde kullanılan 24 deyim yer verilmiştir. Bu deyimler içinde kullanım sıklığı en fazla olan deyimlerin “ayaküstü, acele etmek, hayırdır inşallah” gibi deyimler olduğu görülmektedir.

Tablo 26. A2 Düzeyinde Sadece Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde Kullanılan Deyimler

Deyimler	A2 Yedi İklim Kullanım Sıklığı
1. Ad vermek	1
2. Ağaç olmak	1
3. Ağzının tadını bilmek	1
4. Akla gelmek	1
5. Aklından çıkmak	1
6. Alışverişe çıkmak	4
7. Araya girmek	1
8. Ayağı yerden kesmek	3
9. Bacak kadar	1

Tablo 26'nın devamı

10. Başarı kazanmak	1
11. Bembeyaz olmak	1
12. Bir araya gelmek	3
13. Bir araya getirmek	1
14. Borçlu olmak	1
15. Buz gibi	1
16. Canı sıkılmak	2
17. Cehennem gibi	1
18. Cirit oynamak	1
19. Çarşaf gibi	1
20. Çiçek açmak	1
21. Dağ kadar	1
22. Davet etmek	8
23. Değer vermek	1
24. Ders vermek	2
25. Destek olmak	2
26. Dikkat çekmek	1
27. Dikkate almak	1
28. Dizini dövme	1
29. Dört gözle beklemek	1
30. Dünyaya gelmek	11
31. Eksik etmemek	1
32. Ele almak	1
33. Ev tutmak	1

Tablo 26'nın devamı

34. Fark etmek	1
35. Fırsat vermek	1
36. Film çekmek	1
37. Film çevirmek	1
38. Formunu korumak	1
39. Fotoğraf çekmek	3
40. Geri vermek	1
41. Görev almak	1
42. Gözü görmemek	2
43. Gurur duymak	1
44. Gücü yetmek	2
45. Güçlük çekmek	2
46. Güneş doğmak	1
47. Gürültü çıkmak	1
48. Gürültü kopmak	2
49. Gürültü yapmak	1
50. Hava kararmak	1
51. Hayata gözlerini yummak	1
52. Hayata veda etmek	1
53. Hayatına girmek	1
54. Hazırlık yapmak	1
55. Hizmet etmek	1
56. Hoşuna gitmek	4

Tablo 26'nın devamı

57. İflas etmek	1
58. İğne vurmak	1
59. İğne yapmak	2
60. İletişim kurmak	1
61. İlgi çekmek	3
62. İlgi göstermek	1
63. İmza atmak	2
64. İnci gibi	1
65. İpek gibi	1
66. İş yapmak	3
67. İştahı olmak	1
68. İyi gelmek	1
69. İzin almak	1
70. Kalp kırmak	1
71. Kan vermek	2
72. Kar gibi	2
73. Karar vermek	8
74. Karga gibi	1
75. Kaza geçirmek	2
76. Kıymet bilmek	2
77. Kilo almak	2
78. Kilo vermek	1
79. Konser vermek	1

Tablo 26'nın devamı

80. Meydana gelmek	1
81. Neden olmak	1
82. Nefes almak	3
83. Ney üflemek	2
84. Not almak	1
85. Ortaya çıkmak	4
86. Ölçü almak	1
87. Örnek almak	1
88. Peşini bırakmak	1
89. Piknik yapmak	2
90. Puan almak	1
91. Puan kazanmak	1
92. Rızalı olmak	1
93. Rekor kırmak	1
94. Resim çekmek	1
95. Rol almak	2
96. Rolü olmak	1
97. Saygı göstermek	1
98. Servis yapmak	1
99. Sınava girmek	2
100. Sinyal vermek	1
101. Son bulmak	1
102. Suyunu çekmek	1

Tablo 26'nın devamı

103.	Şaka yapmak	1
104.	Şekerleme yapmak	1
105.	Tadına bakmak	5
106.	Takım tutmak	1
107.	Tedbir almak	1
108.	Telefon etmek	2
109.	Temizlik yapmak	4
110.	Toz almak	2
111.	Turşu kurmak	1
112.	Uzak durmak	2
113.	Ün kazanmak	1
114.	Vakit geçirmek	1
115.	Vakti gelmek	1
116.	Vaktini almak	1
117.	Yer almak	5
118.	Yer tutmak	1
119.	Yer vermek	2
120.	Yok olmak	3
121.	Yol açmak	1
122.	Yol göstermek	1
123.	Yola çıkmak	4
124.	Yorgunluğu atmak	3
125.	Yufka açmak	1

Tablo 26'nın devamı

126.	Yürüyüş yapmak	1
127.	Zaman geçirmek	1
128.	Zevk almak	3
129.	Ziyaret etmek	7
Genel Toplam		222

Yukarıdaki tabloda A2 düzeyinde sadece Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde kullanılan 129deyime yer verilmiştir. Bu deyimlerden “dünyaya gelmek, davet etmek, karar vermek, ziyaret etmek” gibi deyimlerin kullanım sıklığının yüksek olduğu görülmektedir.

İstanbul Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B1 Deyimlerin Karşılaştırılması

Tablo 27. B1 Düzeyindeki Deyimlerin Sayısı

	B1 İstanbul	B1 Yedi İklim
Ortak Olarak Kullanılan Deyim Sayısı	11	11
Ortak Olmayan Deyim Sayısı	74	183
Toplam	85	194

Yukarıdaki tabloda her iki sette kullanılan B1 düzeyindeki deyimlerin sayıları verilmiştir. Her iki sette de ortak olarak 11 deyim yer alırken toplam deyim varlığı açısından Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde daha fazla deyime yer verildiği görülmektedir.

Tablo 28. B1 Düzeyinde Her İki Sette De Ortak Kullanılan Deyimler

Deyimler	B1 İstanbul Kullanım Sıklığı	B1 Yedi İklim Kullanım Sıklığı
1. Bir araya gelmek	1	2
2. Dikkat çekmek	3	3
3. Dünyaya gelmek	2	3
4. Haber vermek	1	11
5. Hazırlık yapmak	1	4
6. Ortaya çıkmak	1	5
7. Sona ermek	1	1
8. Tadını çıkarmak	3	2
9. Yol açmak	2	3
10. Yola çıkmak	3	2
11. Zorunda kalmak	1	5
Genel Toplam	19	41

Yukarıdaki tabloda B1 düzeyinde her iki sette de ortak kullanılan deyimlere yer verilmiştir. Her iki sette de toplam 11 farklı deyim yer verilirken bu deyimlerin kullanım sıklığı göz önüne alındığında B1 düzeyinde Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde genel toplamda 41 kez kullanılmıştır.

Tablo 29. *B1 Düzeyinde Sadece İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Seti 'nde Kullanılan Deyimler*

Deyimler	B1 İstanbul Kullanım Sıklığı
1. Ağırlık vermek	1
2. Aklından geçirmek	1
3. Alçak gönüllü	1
4. Araları limoni olmak	1
5. Aralarına kara kedi girmek	1
6. Aralarındaki buzları eritmek	1
7. Aralarından su sızmamak	1
8. Arası açılmak	2
9. Arası iyi olmamak	1
10. Araya soğukluk girmek	1
11. Ayağa kalkmak	1
12. Ayakta durmak	1
13. Baş vurmak	1
14. Başı sıkışmak	1
15. Başının etini yemek	1
16. Bir çuval inciri berbat etmek	1
17. Burun buruna gelmek	1
18. Can atmak	1
19. Can ciğer olmak	1
20. Değer vermek	1
21. Dert yanmak	2
22. Dikiş tutturamamak	1

Tablo 29'un devamı

23. Dikkat/li ol/et/edin	1
24. Dil dökmek	1
25. Dizini dövme	1
26. Dostlar başına	1
27. Dostluk etmek	1
28. Dönüm noktası	2
29. Ele vermek	1
30. Elini sıcak sudan soğuk suya sokmamak	2
31. Engel olmak	1
32. Fazla gelmek	1
33. Fırsatı kaçırmak	1
34. Fikir/ fikrini almak	2
35. Göz göre göre	1
36. Gözden çıkarmak	2
37. Gözden kaybolmak	1
38. Gözü hiçbir şey görmemek	1
39. Güven vermek	1
40. Hak etmek	1
41. Hatır sormak	1
42. Hava almak	1
43. Hoşgörü göstermek	1
44. Israr etmek	4
45. İç çekmek	1

Tablo 29'un devamı

---

46. İini boşaltmak	1
47. İini kemirmek	2
48. İş başa düşmek	1
49. İşe yaramak	2
50. İşten anlamak	1
51. İyi gelmek	3
52. İyi gün dostu olmak	1
53. Kafa dengi	1
54. Kara gün	1
55. Karşısına çıkmak	1
56. Kendi başına	1
57. Kendini dışarı atmak	2
58. Kuyruğa girmek	2
59. Merak etmek	1
60. Moda olmak	1
61. Peşinde koşmak	1
62. Plan yapmak	1
63. Püf noktası	2
64. Rahatına bakmak	1
65. Sıkı fıkı	1
66. Söz tutmak	2
67. Süsleyip püsleyip	1
68. Şifayı kapmak	1

Tablo 29'un devamı

69. Tadı damağında kalmak	1
70. Tersine gitmek	1
71. Uygun görmek	1
72. Uykuya dalmak	1
73. Üstünlük kurmak	1
74. Yerinden olmak	1
Genel Toplam	91

Yukarıdaki tabloda B1 düzeyinde sadece İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti'nde kullanılan 74 deyim yer verilmiştir. Bu deyimlerden “ısrar etmek, iyi gelmek” deyimleri kullanım sıklığı açısından öne çıkmaktadır.

Tablo 30. B1 Düzeyinde Sadece Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde Kullanılan Deyimler

Deyimler	B1 Yedi İklim Kullanım Sıklığı
1. Adım atmak	2
2. Ağaç olmak	1
3. Akıl etmek	1
4. Akla gelmek	3
5. Alışverişe çıkmak	1
6. Anlamına gelmek	2
7. Ara bozmak	1
8. Avcunun içine almak	1
9. Ayak uydurmak	1

Tablo 30'un devamı

10. Ayaklarına kara sular inmek	1
11. Baş etmek	1
12. Baş ağrımak	2
13. Başına gelmek	2
14. Başını kaldırmamak	1
15. Bir araya getirmek	2
16. Borçlu olmak	2
17. Boşa gitmek	1
18. Burnu büyümek	1
19. Burnu sürtmek	1
20. Can kulağı ile dinlemek	2
21. Can vermek	2
22. Canı istemek	1
23. Canına kıymak	2
24. Canını almak	2
25. Çılgılık atmak	1
26. Çıt çıkmamak	1
27. Çileden çıkmak	2
28. Dava açmak	3
29. Davet etmek	4
30. Davul çalmak	1
31. Deneyim kazanmak	1
32. Ders almak	3

Tablo 30'un devamı

---

33. Ders vermek	1
34. Dert etmek	1
35. Destan yazmak	2
36. Destek olmak	1
37. Dili tutulmak	1
38. Dört bir yan	3
39. Eğitim almak	2
40. Elde etmek	3
41. Ele almak	1
42. Eli ayağı birbirine dolanmak	1
43. Elinin altında olmak	1
44. Esir düşmek	1
45. Faaliyet göstermek	1
46. Fark etmek	3
47. Felç olmak	2
48. Fırsat bulmak	5
49. Fotoğraf çekmek	9
50. Gelin almak	3
51. Geri dönmek	2
52. Gol yemek	1
53. Gönül almak	1
54. Göz önünde bulundurmak	1
55. Gözden geçirmek	1

Tablo 30'un devamı

56. Gözleri kamaşmak	1
57. Gözlerine uyku girmemek	2
58. Gözlerini alamamak	2
59. Gözü görmemek	1
60. Gözünü ayırmamak	1
61. Gözünün önüne gelmek	1
62. Gurur duymak	2
63. Gücü yetmek	1
64. Güçlük çekmek	2
65. Gürültü yapmak	1
66. Haber almak	2
67. Hak kazanmak	1
68. Hale gelmek	5
69. Halini almak	2
70. Hayal kurmak	3
71. Hayata gözlerini yummak	1
72. Hayata veda etmek	1
73. Hayatını kazanmak	1
74. Hayretler içerisinde kalmak	1
75. Hizmet vermek	1
76. Hizmete girmek	1
77. Hoşuna gitmek	1
78. Işık tutmak	1

Tablo 30'un devamı

79. İçe kapanmak	1
80. İçinden gelmek	1
81. İdare etmek	1
82. İhtiyaç duymak	1
83. İleriyi görmek	1
84. İletişim kurmak	9
85. İlgi uyandırmak	1
86. İlişki kurmak	1
87. İnsafa gelmek	1
88. İnsan gibi	2
89. İntikam almak	1
90. İş yapmak	1
91. İştahı kesilmek	1
92. İz sürmek	1
93. İzin almak	3
94. Kafasına takmak	1
95. Kalbi çarpmak	1
96. Kalbi yerinden fırlamak	2
97. Kan ter içinde	1
98. Karalar giymek	1
99. Karar almak	1
100. Karar vermek	8
101. Karşı çıkmak	1

Tablo 30'un devamı

102.	Kavga çıkmak	1
103.	Kendi kendini yemek	2
104.	Kendinden geçmek	1
105.	Kendine gelmek	2
106.	Kendini alamamak	1
107.	Kendini düşünmek	3
108.	Kendini tutamamak	1
109.	Kına yakmak	1
110.	Kıymet bilmek	2
111.	Kilo almak	4
112.	Kişilik kazanmak	2
113.	Konser vermek	2
114.	Konuk olmak	1
115.	Meydana gelmek	1
116.	Neden olmak	6
117.	Ney üflemek	1
118.	Niyet tutmak	1
119.	Not almak	1
120.	Ortaya çıkarmak	5
121.	Oruç tutmak	3
122.	Ömrü uzamak	1
123.	Ömrüne ömür katmak	1
124.	Önüne çıkmak	1

Tablo 30'un devamı

125.	Önüne geçmek	1
126.	Örnek olmak	1
127.	Özen göstermek	2
128.	Özlem duymak	1
129.	Özür dilemek	2
130.	Pes etmek	1
131.	Peşinden koşmak	1
132.	Piknik yapmak	2
133.	Puan almak	1
134.	Rağbet göstermek	1
135.	Razı olmak	2
136.	Renk katmak	1
137.	Rol oynamak	1
138.	Ruhunu teslim etmek	1
139.	Sabahı zor etmek	2
140.	Saçına ak düşmek	1
141.	Saygı göstermek	1
142.	Selam vermek	2
143.	Sevk etmek	1
144.	Sıcak bakmak	1
145.	Sınava girmek	1
146.	Sipariş etmek	1

Tablo 30'un devamı

147.	Sorun çıkmak	2
148.	Şaka yapmak	1
149.	Şansı dönmek	1
150.	Şifa vermek	1
151.	Tatil yapmak	1
152.	Telefon açmak	4
153.	Telefon etmek	2
154.	Temennide bulunmak	1
155.	Tepki vermek	1
156.	Tokat yemek	1
157.	Türkü söylemek	10
158.	Umuda kapılmak	1
159.	Uykusu kaçmak	1
160.	Uzak durmak	1
161.	Uzak tutmak	2
162.	Ün kazanmak	1
163.	Vakit geçirmek	1
164.	Veda etmek	1
165.	Yabancı gelmemek	1
166.	Yakından tanımak	3
167.	Yatağa düşmek	2
168.	Yer almak	9
169.	Yer vermek	2

Tablo 30'un devamı

170.	Yeri gelmek	1
171.	Yeri olmak	1
172.	Yok olmak	2
173.	Yol göstermek	1
174.	Yollara düşmek	2
175.	Yüzü kızarmak	1
176.	Yüzünü güldürmek	1
177.	Zaman geçirmek	1
178.	Zaman kazanmak	1
179.	Zevk almak	1
180.	Zirveye çıkmak	1
181.	Ziyafet vermek	1
182.	Ziyaret etmek	6
183.	Zorunda olmak	1
Genel Toplam		319

Yukarıdaki tabloda B1 düzeyinde sadece Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde kullanılan 183deyime yer verilmiştir. Bu deyimlerden “türkü söylemek, yer almak, neden olmak, fotoğraf çekmek” gibi deyimlerin kullanım sıklığı açısından öne çıktığı görülmektedir.

İstanbul Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B2

Deyimlerin Karşılaştırılması

Tablo 31. B2 Düzeyindeki Deyimlerin Sayısı

	B2 İstanbul	B2 Yedi İklim
Ortak Olarak Kullanılan Deyim Sayısı	22	22
Ortak Olmayan Deyim Sayısı	71	237
Toplam	93	259

Yukarıdaki tabloda B2düzeyindeki deyimlerin sayısı yer almaktadır. Her iki sette de ortak 22 deyim kullanılırken deyim kullanımı açısından B2 düzeyinde Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde toplam 259 adet deyim kullanılmıştır. Bu düzeyde de en çok deyim yer veren ders kitabı Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'dir.

Tablo 32. B2 Düzeyinde Her İki Sette De Ortak Kullanılan Deyimler

Deyimler	B2 İstanbul Kullanım Sıklığı	B2 Yedi İklim Kullanım Sıklığı
1. Dikkat çekmek	2	2
2. Dile getirmek	2	6
3. Elde etmek	2	9
4. Ele almak	1	2
5. Fark etmek	3	6
6. Farkına varmak	3	2
7. Geri dönmek	1	2
8. Gözden geçirmek	1	4
9. Güven vermek	1	1
10. Haber vermek	6	2

Tablo 32'nin devamı

11. İyi gelmek	1	2
12. Ortaya çıkmak	3	11
13. Ortaya koymak	1	1
14. Özür dilemek	2	6
15. Sahip çıkmak	2	1
16. Söz vermek	1	1
17. Sözünde durmak	1	2
18. Sözünü tutmak	1	1
19. Tadını çıkarmak	2	5
20. Uzak durmak	1	7
21. Yer almak	1	6
22. Yola çıkmak	1	10
Genel Toplam	39	89

Yukarıdaki tabloda B2 düzeyinde her iki sette de ortak kullanılan 22 deyim yer verilmiştir. Bu deyimlerden kullanım sıklığı en fazla olan “ortaya çıkmak” deyimini İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti’nde 3 kez kullanılmış, Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti’nde ise 11 kez kullanılmıştır. Ortak olan bu deyimlerin genel toplamına bakıldığında Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti’nde kullanım sıklığının daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 33. *B2 Düzeyinde Sadece İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Seti 'nde Kullanılan Deyimler*

Deyimler	B2 İstanbul Kullanım Sıklığı
1. Adını koymak	1
2. Ağzına layık	2
3. Aklına gelmek	6
4. Aklını başına toplamak	1
5. Ayak uydurmak	3
6. Baş köşe	1
7. Baş üstünde yeri var	1
8. Başa çıkmak	1
9. Başı dertte olmak	1
10. Başına devlet kuşu konmak	3
11. Baştan aşağı	1
12. Beraber kalmak	1
13. Büyümüş de küçülmüş	5
14. Canı sıkılmak	1
15. Canına tak etmek	1
16. Cehennem ol	1
17. Derde düşmek	1
18. Dersini almak	1
19. Dikkate almak	1
20. Dili tutulmak	2
21. Dillere destan	2
22. Dünden bugüne	1

Tablo 33'ün devamı

23. Ele avuca sığmamak	1
24. Elinden bir şey gelmemek	1
25. Elinden gelmek	1
26. Evlat edinmek	2
27. Gece gündüz	2
28. Geri kalmak	3
29. Gönlünü hoş etmek	3
30. Göz kamaştırmak	3
31. Göze almak	1
32. Harekete geçmek	2
33. İçine almak	1
34. İçine atmak	1
35. İçten içe	2
36. İleri sürmek	1
37. İş güç	1
38. İşini bitirmek	1
39. İştahı açılmak	2
40. İyi ki	1
41. İyi olmak	5
42. Kafa dengi	1
43. Katkı sağlamak	1
44. Kim bilir	1
45. Leyleği havada görmek	2
46. Merak etmek	9

Tablo 33'ün devamı

47. Nabzını tutmak	1
48. Ne var ki	3
49. Not almak	1
50. Ömür sürmek	1
51. Önüne çıkmak	1
52. Peşinden gitmek	1
53. Rahatsız etmek	1
54. Rast geldim	1
55. Safa geldin	2
56. Saymakla bitmemek	1
57. Sinirini bozmak	1
58. Soğukkanlı olmak	1
59. Söz dinlemek	1
60. Şaka yapmak	1
61. Şans vermek	1
62. Tadına bakmak	1
63. Temel atmak	1
64. Uğurlar olsun	3
65. Üst üste	1
66. Üstesinden gelmek	3
67. Ye kürküm ye	1
68. Yer yarıldı da içine girdi	1
69. Yok canım	2

Tablo 33 'ün devamı

70. Yok satmak	1
71. Yola koyulmak	1
Genel Toplam	119

Yukarıdaki tabloda B2 düzeyinde sadece İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti'nde kullanılan 71 deyim yer verilmiştir. Bu deyimlerden “merak etmek, aklına gelmek, büyümüş de küçülmüş” gibi deyimler kullanım sıklığı açısından öne çıkmaktadır.

Tablo 34. B2 Düzeyinde Sadece Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde Kullanılan Deyimler

Deyimler	B2 Yedi İklim Kullanım Sıklığı
1. Abdest almak	1
2. Aç kalmak	1
3. Açığa çıkarmak	1
4. Ad koymak	6
5. Ad vermek	6
6. Adım atmak	2
7. Af dilemek	1
8. Ağzından dökülmek	1
9. Akla gelmek	3
10. Akli başka yerde olmak	1
11. Aklından çıkarmamak	2
12. Aklından geçirmek	1
13. Alev almak	1

Tablo 34'ün devamı

14. Anlam vermek	2
15. Anlamına gelmek	3
16. Ant içmek	2
17. Ateşi yükselmek	1
18. Ayakta tutmak	2
19. Bağına basmak	1
20. Baş başa kalmak	3
21. Bel bağlamak	1
22. Bir araya gelmek	11
23. Can atmak	2
24. Can sıkmak	2
25. Canı yanmak	1
26. Canını acıtmak	2
27. Canını almak	1
28. Çaba göstermek	1
29. Çıt çıkmamak	1
30. Davet etmek	3
31. Değer vermek	8
32. Dengesi bozulmak	1
33. Ders almak	2
34. Ders çıkarmak	1
35. Ders vermek	4
36. Destek olmak	1
37. Dış kapının mandalı	1

Tablo 34'ün devamı

38. Dikkat toplamak	2
39. Dört bir yan	2
40. Dünyaya gelmek	1
41. Eğitim vermek	1
42. Ekmek aslanın ağzında	1
43. El atmak	1
44. El üstünde tutmak	1
45. Eli ayağı tutmamak	1
46. Eli sıkı olmak	1
47. Elinde olmak	2
48. Elinden geleni yapmak	2
49. Elinden iş gelmek	1
50. Eline almak	1
51. Elini eteğini çekmek	1
52. Elinin altında olmak	1
53. Emanet etmek	1
54. Emek vermek	1
55. Eziyet etmek	2
56. Faaliyet göstermek	1
57. Fal bakmak	2
58. Felç olmak	1
59. Fırsat bulmak	1
60. Fırsat vermek	3
61. Fırsatı kaçırmak	1

Tablo 34'ün devamı

62. Fikir vermek	1
63. Fotoğraf çekmek	2
64. Gayret etmek	1
65. Geri çevirmek	3
66. Gönül vermek	2
67. Görev almak	3
68. Göz atmak	1
69. Göz göze gelmek	2
70. Gözden çıkarmak	1
71. Gözler önüne sermek	1
72. Gözlerine inanamamak	4
73. Gözünün içine bakmak	3
74. Gurur duymak	1
75. Gücü yetmek	1
76. Güçlük çekmek	1
77. Gündeme getirmek	1
78. Güneş açmak	1
79. Güneş batmak	5
80. Haber almak	1
81. Haber olmak	1
82. Hafızayı yoklamak	1
83. Hafif atlatmak	1
84. Hakkından gelmek	1
85. Haklı çıkmak	1

Tablo 34'ün devamı

86. Hâl hatır sormak	1
87. Hale gelmek	11
88. Halini almak	1
89. Haritadan silmek	1
90. Hastaneye kaldırmak	1
91. Hatırından çıkmamak	1
92. Hava kararmak	1
93. Hayal kurmak	4
94. Hayale dalmak	1
95. Hayata geçirmek	1
96. Hayatını borçlu olmak	1
97. Hazırlık yapmak	1
98. Heyecana kapılmak	1
99. Hor görmek	2
100. Hoşuna gitmek	1
101. İdare etmek	1
102. İflas etmek	2
103. İhtiyaç duymak	1
104. İletişim kurmak	3
105. İlgi çekmek	2
106. İlgi göstermek	3
107. İlham vermek	1
108. İlişki kurmak	1
109. İmza atmak	1

Tablo 34'ün devamı

110.	İmza vermek	1
111.	İnfilak etmek	1
112.	İşine bakmak	1
113.	İştahı olmak	1
114.	İyiliği dokunmak	2
115.	İzin almak	2
116.	Kabul görmek	2
117.	Kalp kırmak	1
118.	Kamet getirmek	1
119.	Kan ter içinde	1
120.	Karanlık çökmek	1
121.	Karar almak	6
122.	Karar vermek	10
123.	Karşı çıkmak	1
124.	Karşılık vermek	1
125.	Katkıda bulunmak	3
126.	Kemale ermek	1
127.	Kendi yağıyla kavrulmak	1
128.	Kendine gelmek	2
129.	Kendini adamak	1
130.	Kendini göstermek	1
131.	Keyfini çıkarmak	1
132.	Kına yakmak	1

Tablo 34'ün devamı

133.	Kıpkırmızı olmak	1
134.	Kırıp dökmek	1
135.	Kilo almak	5
136.	Kilo vermek	6
137.	Kimi kimsesi kalmamak	1
138.	Komaya girmek	2
139.	Konferans vermek	1
140.	Konuk olmak	2
141.	Kulak ardı etmek	3
142.	Kulak vermek	3
143.	Mahsur kalmak	1
144.	Mal etmek	1
145.	Maruz bırakmak	1
146.	Maruz kalmak	1
147.	Mesaj vermek	1
148.	Meydana gelmek	8
149.	Misafir gibi oturmak	1
150.	Neden olmak	4
151.	Nefes almak	3
152.	Not tutmak	1
153.	Ortadan kalkmak	1
154.	Öç almak	1
155.	Önde gelmek	1

Tablo 34'ün devamı

156.	Önüne geçmek	1
157.	Örnek almak	3
158.	Örnek olmak	2
159.	Özen göstermek	4
160.	Pes etmek	1
161.	Peşinden koşmak	1
162.	Peşine düşmek	1
163.	Puan almak	1
164.	Rekor kırmak	1
165.	Rol almak	1
166.	Saçlarına ak düşmek	2
167.	Saygı duymak	3
168.	Selam vermek	2
169.	Servis yapmak	3
170.	Ses çıkarmamak	3
171.	Sevk etmek	1
172.	Sıkı durmak	1
173.	Silip süpürmek	1
174.	Sipariş vermek	3
175.	Sona ermek	2
176.	Sona gelmek	1
177.	Söze başlamak	1
178.	Sözünü kesmek	1
179.	Su basmak	1

Tablo 34'ün devamı

180.	Sürpriz yapmak	2
181.	Şansı dönmek	1
182.	Şimşek çakmak	2
183.	Şüphe etmek	2
184.	Tabi tutmak	1
185.	Tadına doyum olmamak	1
186.	Tadını almak	3
187.	Talih kuşu konmak	1
188.	Tan yeri ağrımak	1
189.	Tarihe geçmek	2
190.	Telef olmak	1
191.	Telefon etmek	3
192.	Temennide bulunmak	1
193.	Tempo tutmak	1
194.	Tepki göstermek	3
195.	Tepki vermek	1
196.	Teşvik etmek	5
197.	Tuttuğunu koparmak	1
198.	Tuzak kurmak	1
199.	Türkü söylemek	1
200.	Tüyleri ürpermek	1
201.	Umurunda olmamak	2
202.	Umutsuzluğa kapılmak	1

Tablo 34'ün devamı

203.	Uykusuz kalmak	1
204.	Uzak kalmak	3
205.	Üstüne gitmek	1
206.	Üzerinde durmak	2
207.	Vakit geçirmek	4
208.	Vakti gelmek	1
209.	Var olmak	1
210.	Yakından tanımak	1
211.	Yazı tura atmak	1
212.	Yenik düşmek	1
213.	Yer vermek	3
214.	Yeri olmak	2
215.	Yerinde duramamak	1
216.	Yerine getirmek	2
217.	Yerini almak	1
218.	Yiyip bitirmek	1
219.	Yok olmak	1
220.	Yol açmak	4
221.	Yol almak	1
222.	Yol göstermek	1
223.	Yuva kurmak	2
224.	Yürek burkmak	1
225.	Yürüyüş yapmak	1
226.	Yüz ağartmak	1

Tablo 34'ün devamı

227.	Yüzü gülmek	1
228.	Zahmet olmak	1
229.	Zaman geçirmek	3
230.	Zaman geçmek	1
231.	Zarar görmek	2
232.	Zeval vermemek	2
233.	Zevk almak	1
234.	Ziyaret etmek	3
235.	Zorunda kalmak	2
236.	Zorunda olmak	2
237.	Zorunlu kılmak	1
Genel Toplam		429

Yukarıdaki tabloda B2 düzeyinde sadece Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde kullanılan 237 deyim yer verilmiştir. Bu deyimlerden “bir araya gelmek, hale gelmek, karar vermek, değer vermek” gibi deyimlerin kullanım sıklığının fazla olduğu görülmektedir.

Bölüm IV: Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Tartışma ve Sonuç

Dil öğretimi ve öğrenimi ülkelerin çeşitli alanlarda birbirleriyle ilişki kurmalarından dolayı ve küreselleşmenin etkisiyle zevkten ziyade bir ihtiyaç haline gelmiştir. Bu ihtiyacı amacına uygun kaynakları doğru biçimlerde kullanarak ve belli bir sistem dahilinde yapmak gerekmektedir. Bu sistemi sağlayabilmek için en önemli görev dil öğreticilerine düşmektedir. Dil öğreticileri ve dil öğretim kaynaklarını hazırlayanlar hangi dil düzeyinde hangi dil becerisinin kazandırılması gerektiğini iyi bilmelidir. Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni' nin amaçlarından biri de bu standartlaşmayı yakalayabilmek ve belli bir sistem dahilinde dil öğretim programlarını oluşturmaktır.

Yabancı bir dili öğrenmenin en mühim unsuru da öğrenilen dilin söz varlığına hâkim olmak özellikle de kalıp ifadeleri ve deyimleri anlayabilmektir. Bu araştırma da söz varlığının bu iki önemli unsuru üzerinde durmuştur. Yabancı dil öğrencisi öğrendiği dildeki kalıp ifadeleri ve deyimleri anlayabilirse gündelik iletişimi ve dilin mecazlı hallerini daha iyi idrak edebilir ve öğrendiği dille ilgili özgüveni gelir, dil becerisini geliştirir.

Bu çalışmada Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçeve Metni' ne göre hazırlanmış olan Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve İstanbul Yabancılar için Türkçe A1, A2, B1, B2 düzeylerindeki ders kitaplarındaki kalıp sözler ve deyimler tespit edilmiştir.

Her iki sette tespit edilen kalıp söz ve deyimler hem her düzeyde kendi arasında hem de tablolarla tüm düzeylerde karşılaştırmalı olarak incelenmiş ve her iki setteki benzerlikler ve farklılıklar ortaya konmuştur.

Araştırmaya konu olan Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve İstanbul Yabancılar için Türkçe A1, A2, B1, B2 düzeylerindeki ders kitaplarında kullanılan kalıp sözlerle ilgili ulaşılan sonuçlar aşağıda sıralanmıştır.

A1 düzeyi Türkçe ders kitaplarında kullanılan kalıp sözlerle ilgili sonuçlar:

Araştırmada incelenen 2 farklı yayının A1 düzeyi Türkçe ders kitaplarında dil öğrencilerine birbirinden farklı toplam 50 kalıp sözün kazandırılması amaçlanmaktadır. A1 düzeyi Türkçe ders kitaplarında 34 ortak kalıp söz bulunmaktadır.

A1 düzeyi Türkçe ders kitaplarında ortak olarak kullanılan 34 kalıp sözün kullanım sıklıkları da birbirinden büyük oranda farklıdır. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde 34 ortak kalıp sözün kullanım sıklığı 428; İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti'nde 34 ortak kalıp sözün kullanım sıklığı 312'dir.

A1 düzeyinde kalıp sözlerin geneline bakıldığında Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde 60 kalıp sözün kullanım sıklığı 489; İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti'nde 58 kalıp sözün kullanım sıklığı 405'tir. Bu bağlamda Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ile İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti'nde kalıp söz sayısı bakımından büyük farklılık bulunmamasına rağmen kullanım sıklığı açısından Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde kalıp sözlerin yer tekrarı daha fazladır.

A2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında kullanılan kalıp sözlerle ilgili sonuçlar:

Araştırmada incelenen 2 farklı yayının A2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında dil öğrencilerine birbirinden farklı toplam 47 kalıp sözün kazandırılması amaçlanmaktadır. A2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında 34 ortak kalıp söz bulunmaktadır.

A2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında ortak olarak kullanılan 34 kalıp sözün kullanım sıklıkları da birbirinden farklıdır. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde 34 ortak kalıp sözün kullanım sıklığı 191; İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti'nde 34 ortak kalıp sözün kullanım sıklığı 160'tır.

A2 düzeyinde kalıp sözlerin geneline bakıldığında Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde 59 kalıp sözün kullanım sıklığı 236; İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti'nde 56 kalıp sözün kullanım sıklığı 212'dir. Bu bağlamda A2 düzeyinde her iki yayında da

kullanılan kalıp sözlerin sayısının birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir. Kullanım sıklığı açısından bakıldığında da Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde kalıp sözlerin yer yer tekrarı daha fazladır.

B1 düzeyi Türkçe ders kitaplarında kullanılan kalıp sözlerle ilgili sonuçlar:

Araştırmada incelenen 2 farklı yayının B1 düzeyi Türkçe ders kitaplarında dil öğrencilerine birbirinden farklı toplam 75 kalıp sözün kazandırılması amaçlanmaktadır. B1 düzeyi Türkçe ders kitaplarında 20 ortak kalıp söz bulunmaktadır.

B1 düzeyi Türkçe ders kitaplarında ortak olarak kullanılan 20 kalıp sözün kullanım sıklıkları da birbirinden oldukça farklıdır. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde 20 ortak kalıp sözün kullanım sıklığı 127 iken İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti'nde 20 ortak kalıp sözün kullanım sıklığı 81'dir.

B1 düzeyinde kalıp sözlerin geneline bakıldığında Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde 79 kalıp sözün kullanım sıklığı 248, İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti'nde 37 kalıp sözün kullanım sıklığı 135'tir. Bu bağlamda B1 düzeyinde her iki yayında da kullanılan kalıp sözlerin sayılarının birbirinden farklı olduğu tespit edilmiştir. Gerek toplamda kullanılan kalıp söz sayısı gerekse bu kalıp sözlerin kullanım sıklığı açısından değerlendirildiğinde Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde hem kalıp söz çeşitliliğinin daha fazla olduğu hem de kullanım sıklığının daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

B2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında kullanılan kalıp sözlerle ilgili sonuçlar:

Araştırmada incelenen 2 farklı yayının B2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında dil öğrencilerine birbirinden farklı toplam 40 kalıp sözün kazandırılması amaçlanmaktadır. B2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında 19 ortak kalıp söz bulunmaktadır.

B2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında ortak olarak kullanılan 19 kalıp sözün kullanım sıklıkları birbirinden farklıdır. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde 19 ortak kalıp

sözün kullanım sıklığı 82 iken İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti'nde 19 ortak kalıp sözün kullanım sıklığı 111'dir.

B2 düzeyinde kalıp sözlerin geneline bakıldığında Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde 37 kalıp sözün kullanım sıklığı 110; İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti'nde 41 kalıp sözün kullanım sıklığı 168'dir. Bu bağlamda B2 düzeyinde her iki yayında da kullanılan kalıp sözlerin sayılarının birbirinden farklı olduğu tespit edilmiştir. Gerek toplamda kullanılan kalıp söz sayısı gerekse bu kalıp sözlerin kullanım sıklığı açısından değerlendirildiğinde İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti'nde hem kalıp söz çeşitliliğinin daha fazla olduğu hem de kullanım sıklığının daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

A1, A2 B1, B2 düzeyleri Türkçe ders kitaplarında kullanılan kalıp sözlerle ilgili sonuçlar:

Araştırmada incelenen 2 farklı sette A1, A2 B1, B2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında birbirinden farklı toplam 115 farklı kalıp söz kazandırılması amaçlanmaktadır.

A1, A2 B1, B2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında 67 ortak kalıp söz bulunmaktadır.

İki yayına ait A1, A2 B1, B2 düzeyi Türkçe ders kitaplarındaki 67 ortak kalıp sözün, bütün kalıp sözler arasındaki oranı %15,6'dır.

A1, A2, B1 düzeylerinde gerek kullanılan kalıp ifade sayıları gerekse kalıp ifadelerin kullanım sıklığı açısından Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nin öne çıktığı tespit edilmiştir. Sadece B2 düzeyinde kullanılan kalıp ifadelerin ve kalıp ifade kullanım sıklığının İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti'nde daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Kalıp sözler içerdikleri anlamlar bakımından ele alındığında Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde Türk kültür ve yaşayışını, dini inançlarını içeren kalıp sözlerin daha fazla yer aldığı tespit edilmiştir. Ayrıca iyi dilek bildiren kalıp sözlere de sıkça yer verilmiştir.

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti'nin A1 ve A2 düzeylerinde kullanılan kalıp sözlerin kullanım sıklığına bakıldığında dil düzeyi arttıkça kalıp sözlerin kullanım sıklığının da azaldığı görülmektedir. (İstanbul kalıp söz kullanım sıklığı A1 405, A2 212; Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim kalıp söz kullanım sıklığı A1 489, A2 236) Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni 'ne göre hazırlanan bu iki setteki kullanımın dil düzeylerinin yeterlikleri ile örtüştüğü görülmektedir. Zira Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni'nde Temel Dil Kullanımı A1 ve A2 düzeyleri yeterlik ifadeleri dikkate alındığında kendini tanıtmaya, başkalarını tanıştırmaya, kişisel bilgileri söyleyebilme, bilinen günlük ifadeleri anlayıp kullanabilme gibi eylemleri gerçekleştirmesi beklenmektedir. Kelime dağarcığı alanı yeterliklerine göre de A1 ve A2 düzeyinde iletişimin temel ihtiyaçlarını karşılayabilecek yeterlilikte ifadelerden oluşması kelime dağarcığına sahip olunması gerektiği belirtilmiştir. Bu açıdan bakıldığında kalıp sözlerin günlük iletişimin önemli bir parçası olduğu; iletişimi başlatmayı, bitirmeyi ve etkili bir biçimde iletişimin sürekliliğini sağladığı düşünüldüğünde A1 ve A2 düzeylerinde kalıp sözlerin sıklığının daha fazla olması yeterliklerin sağlanması açısından destekleyici bir durumdur.

A1 düzeyi Türkçe ders kitaplarında kullanılan deyimlerle ilgili sonuçlar:

Araştırmada incelenen 2 farklı yayının A1 düzeyi Türkçe ders kitaplarında dil öğrencilerine birbirinden farklı toplam 58 deyim kazandırılması amaçlanmaktadır. A1 düzeyi Türkçe ders kitaplarında sadece 2 ortak deyim bulunmaktadır. Bu deyimler "*hazırlık yapmak*" ve "*para çekmek*" deyimleridir. Bu ortak deyimlerin kullanım sıklığına bakıldığında İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti'nde 4 kez, Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde ise 2 kez geçtiği tespit edilmiştir. A1 düzeyinde İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti toplamda 7 deyime yer verirken Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde aynı düzeyde kullanılan deyim sayısı 55'tir. A1 düzeyinde deyimlerin geneline bakıldığında Yunus

Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde 55 deyim kullanım sıklığı 96; İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti'nde 7 deyim kullanım sıklığı 13'tür. Bu açıdan bakıldığında Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde A1 düzeyindeki deyimlerin hem sayıca hem de çeşitlilik açısından daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

A2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında kullanılan deyimlerle ilgili sonuçlar:

Araştırmada incelenen 2 farklı yayının A2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında dil öğrencilerine birbirinden farklı toplam 153 deyim kazandırılması amaçlanmaktadır. A2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında 5 ortak deyim bulunmaktadır. Bu ortak deyimlerin kullanım sıklığına bakıldığında İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti'nde 6 kez, Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde ise 8 kez geçtiği tespit edilmiştir. A2 düzeyinde İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti toplamda 29 deyime yer verirken Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde aynı düzeyde kullanılan deyim sayısı 134'tür.

A2 düzeyinde deyimlerin geneline bakıldığında Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde 134 deyim kullanım sıklığı 230; İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti'nde 29 deyim kullanım sıklığı 39'dur. Bu açıdan bakıldığında Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde A2 düzeyindeki deyimlerin hem sayıca hem de çeşitlilik açısından daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

B1 düzeyi Türkçe ders kitaplarında kullanılan deyimlerle ilgili sonuçlar:

Araştırmada incelenen 2 farklı yayının B1 düzeyi Türkçe ders kitaplarında dil öğrencilerine birbirinden farklı toplam 257 deyim kazandırılması amaçlanmaktadır. B1 düzeyi Türkçe ders kitaplarında 11 ortak deyim bulunmaktadır. Bu ortak deyimlerin kullanım sıklığına bakıldığında İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti'nde 19; Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde ise 41 olduğu tespit edilmiştir.

B1 düzeyinde İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti toplamda 85 deyime yer verirken Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde aynı düzeyde kullanılan deyim sayısı

194'tür. B1 düzeyinde deyimlerin geneline bakıldığında Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde 194 deyim kullanım sıklığı 360; İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti'nde 85 deyim kullanım sıklığı 110'dur. Bu açıdan bakıldığında Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde B1 düzeyindeki deyimlerin hem sayıca hem de çeşitlilik açısından daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

B2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında kullanılan deyimlerle ilgili sonuçlar:

Araştırmada incelenen 2 farklı yayının B2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında dil öğrencilerine birbirinden farklı toplam 308 deyim kazandırılması amaçlanmaktadır. B2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında 22 ortak deyim bulunmaktadır. Bu ortak deyimlerin kullanım sıklığına bakıldığında İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti'nde 39; Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde ise 89 olduğu tespit edilmiştir. B2 düzeyinde İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti toplamda 93 deyim yer verirken Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde aynı düzeyde kullanılan deyim sayısı 259'dur. B2 düzeyinde deyimlerin geneline bakıldığında Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde 259 deyim kullanım sıklığı 518; İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti'nde 93 deyim kullanım sıklığı 158'dir. Bu açıdan bakıldığında Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde B2 düzeyindeki deyimlerin hem sayıca hem de çeşitlilik açısından daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Erdost (2017) yapmış olduğu araştırmasında Yunus Emre Enstitüsü'nün hazırlamış olduğu Yedi İklim eğitim setindeki deyim kullanım oranının en fazla B2 kitabında olduğunu belirtmiştir. Yapmış olduğumuz bu çalışmanın sonuçları ile Erdost 'un çalışmasının sonuçlarının birbiriyle uyumlu olduğu görülmektedir. Zira Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim öğretim setindeki deyimlerin söz sayı oranlarına bakıldığında A1 düzeyi %9, A2 düzeyi %21, B1 düzeyi %30 ve B2 düzeyi %40'tır. Aynı şekilde bu deyimlerin sıklık oranlarına bakıldığında da A1 düzeyi %8, A2 düzeyi %19, B1 düzeyi %30 ve B2 düzeyi %43 olduğu görülmektedir.

Genel Olarak:

A1 düzeyinde 60 olan deyim sayısının A2 düzeyinde 158; B1 düzeyinde 268 olan deyim sayısının B2 düzeyinde 330 olduğu tespit edilmiştir. Bu durum göz önüne alındığında Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve İstanbul Yabancılar için Türkçe Seti'ndeki deyim sayısının ve sıklığının düzey arttıkça arttığı tespit edilmiştir. Deyimler mecazi anlamlar içeren söz varlıklarıdır. Bu sebeple başlangıç düzeyi olan A1 ve A2'de deyim sayısı daha az iken düzey arttıkça kullanım sayısı da artmıştır.

Zorpuzan (2019)'ın Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe setleriyle yapmış olduğu benzer çalışmanın sonuçları ile yaptığımız çalışmanın sonuçlarını karşılaştırdığımızda bu üç setten kalıp söz sayılarının İstanbul Yabancılar İçin Türkçe' de toplam 192, Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim' de toplam 235 ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe' de toplam 222 olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim setinin kalıp söz sayısının her iki setten de fazla olduğu görülmektedir.

Her üç setteki deyimlerin sayısına bakıldığında da benzer bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Zira her üç setteki deyim sayılarına bakıldığında İstanbul Yabancılar İçin Türkçe' de toplam 214, Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim' de toplam 642 ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe' de toplam 513 olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim setinin deyim sayısının her iki setten de fazla olduğu görülmektedir.

Kaynakça

Akkök-Arıca, E. (2010). Yabancı dilde deyimlerin öğretimi. *Dil dergisi. Sayı: 143, s. (5977). TÖMER, Ankara üniversitesi yayınları.*

Akpınar, M. (2010). *Deyim ve Atasözlerinin Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kullanımı Üzerine Bir Araştırma.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Aksan, D. (1982). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dil bilim.* Ankara: Türk Dil Kurumu

Aksan, D. (1982). *Her yönüyle dil.* Ankara: TDK. (3cilt)

Aksan, D. (2018). *Türkçenin söz varlığı.* Ankara: Bilgi Yayınevi

Aksan, D. (2014). *Anadilimizin söz denizinde.* Ankara: Bilgi Yayınevi.

Aksoy, Ö. A. (2018). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü (2 cilt).* İstanbul: İnkılap.

Albayrak, N. (2009) *Türkiye Türkçesinde atasözleri,* İstanbul, Kapı Yayınları

Apaydın, N. (2010). *6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Söz Varlığı Açısından İncelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Arslan, M. (2012). Tarihi süreçte Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi- öğrenimi çalışmaları. *KSÜ sosyal bilimler dergisi, 9 (2) 2012.*

Atagül, Y. (2016). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Atasözü ve Deyim Öğretiminde Film Ve Hikâye Tekniklerinin Etkililik Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması.* Yayınlanmamış doktora tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Avrupa Konseyi (Telc Çeviri Komisyonu). (2013). *Diller için Avrupa ortak öneriler çerçevesi: öğrenim, öğretim ve değerlendirme.* Frankfurt/Main: telcGmbH.

Aydoğan, Kübra. (2018). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Set Halinde Kullanılan “İstanbul” Ve “Yedi İklim” Metot Kitaplarında Okuma Metinleri Üzerine Bir Karşılaştırma ve Kitaplara İlişkin Tömer Öğretim Elemanlarının Görüşleri.* Yayınlanmamış

yüksek lisans tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı, Samsun.

Barın, E. (2003). Yabancılara Türkçenin öğretiminde temel söz varlığının önemi. *TÜBAR-XIII-/2003-bahar*

Barın, E. (2010). Yabancılara Türkçe öğretimi amacıyla yazılan “ecnebilere mahsus” elifbâ kitabı üzerine. *Türklük bilimi araştırmaları, XXVII / bahar, 121-136.*

Barın,E., Çobanoğlu, Ş., Ateş, Ş., Balcı, M. ve Özdemir, C. (Eds.). (2017) *Yunus Emre enstitüsü Türkçe öğretim seti A1 Ders Kitabı*. Ankara: Başak Matbaacılık

Barın,E., Çobanoğlu, Ş., Ateş, Ş., Balcı, M. ve Özdemir, C. (Eds.). (2017) *Yunus Emre enstitüsü Türkçe öğretim seti A2 Ders Kitabı*. Ankara: Başak Matbaacılık

Barın,E., Çobanoğlu, Ş., Ateş, Ş., Balcı, M. ve Özdemir, C. (Eds.). (2017) *Yunus Emre enstitüsü Türkçe öğretim seti B1 Ders Kitabı*. Ankara: Başak Matbaacılık

Barın,E., Çobanoğlu, Ş., Ateş, Ş., Balcı, M. ve Özdemir, C. (Eds.). (2016) *Yunus Emre enstitüsü Türkçe öğretim seti B2 Ders Kitabı*. Ankara: Başak Matbaacılık

Başutku, Serdar. (2018). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde B1 Düzeyinde Kelime Öğretimi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Başkent Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Türkçe Eğitimi, Ankara.

Boylu, E. & Başar, U(2016). Türkçe öğretim merkezlerinin güncel durumu ve standartlaştırılması üzerine. *Akademik sosyal araştırmalar dergisi, “Prof. Dr. İbrahim Kavaz özel sayısı”, 4(24), 309-324.*

Çaydaş, A. (2015). *Gazi Üniversitesi Tömer Ve İzmir Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Setlerinde Kullanılan Kalıp Sözlerin İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi, Nevşehir.

Çetinkaya, Esmâ. (2018). *Yabancılara Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında Kültürel Unsurlar: Yedi İklim Türkçe Örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi, Tokat.

Çolak, Meryem. (2018). *Yabancı/İkinci Dil Olarak Türkçe Konuşma Becerisinin Yedi İklim B1 Düzeyi Ders Materyalleri Üzerinden Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Anabilim Dalı Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi, Ankara.

Dalak Erten, D. H. (2017). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İletişimsel Yaklaşımın Deyim Öğretimindeki Başarıya Etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Ankara.

Demir, M. (2016). *Yabancı dil olarak Türkçede kalıp sözlerin öğretimi*. İzmir.

Demirci, K. (2015) *Türkoloji için dilbilim*. Ankara: Anı.

Doğan, Selçuk. (2018). *Yabancı Dil Öğretiminde Z-Kitap Uygulamalarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi: New English File Itools ve Yedi İklim Türkçe Z-Kitap Örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, Kırıkkale.

Doğru, A. (2008). *6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Deyimler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Duru, H. (2009). *Atasözleri ve Deyimlerin Yabancılara Öğretilmesinde Yöntem ve Teknikler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Elçin, Şükrü. (1986) *Halk edebiyatına giriş*, 2. Basım. Ankara Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Erdost, Ö. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarında Türk kültür öğeleri olarak atasözleri ve deyimler. *Journal OF social and humanities sciences research*. 4(3) 295-300.

Ergin, M. (1984). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

Göçer, A. (2012). İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin deyimleri kullanma yeterlikleri üzerine bir inceleme, *Karadeniz dergisi*, Yıl 4, sayı 13, 96-109.

Gökdayı, Hürriyet. (2015) *Türkçede kalıp sözler*, İstanbul: Kriter Yayınları.

Güneş, S. (2009). Yabancı dil öğretiminde deyim öğretimi: yöntemler, teknikler ve uygulamalar, *Dilbilim*, 22(2), 59-79.

Hengirmen, M. (1993). Türkiye’de Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten kurumlar ve eğitim araçları. *Dil dergisi*, Sayı 15, 10.

Hengirmen M. (1995). *Deyimler sözlüğü (1000 temel deyim)*. Ankara, Engin Yay.

Hengirmen, M. (1999). *Dilbilgisi ve terimleri sözlüğü*. Ankara: Engin Yayınları.

İşeri, K. (2010) . Türk üniversite öğrencilerinin deyimleri tahmin etme durumları.

TUBAR XXVII. s. (385-405)

Kaplan, M. (2015). *Kültür ve dil*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Karasar, N. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.

Karatay, H. (2007). Kelime öğretimi. *Gazi eğitim fakültesi dergisi*, 27(1), 141-153

Kaya, Kübra. (2018). *Türkçe Öğrenen Yabancıların İzledikleri Dizi Filmlerde Deyimlerin Kullanılma Sıklığı*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Yabancılara Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, Sakarya

Kayacan, S. G. (2018). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kalıp Sözlerin Kazandırılmasında Yaratıcı Dramanın Etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Atatürk

Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı.
Erzurum

Kayhan, G.Ç. (2009). *Hakkâri /Yüksekova 75.Yıl Yatılı İlköğretim Bölge Okulu İlköğretim 7.Sınıf Düzeyinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Deyim, Atasözü ve Bilmeces Dağarcıklarının Belirlenmesi ve Bunların Öğretilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya

Kazıcı, E. (2008). *İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Derslerinde Deyim ve Atasözlerinin Öğretiminde Dramatizasyon Yönteminin Etkililik Düzeyi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya

Kılıç, Tanju. (2017). *Yedi İklim Türkçe ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Setlerindeki Fiilimsilerin Kullanım Sıklığının Belirlenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yabancılara Türkçe Öğretimi Ana Bilim Dalı, Nevşehir.

Koç, B. (2015). *Türkçe Öğrenen Yabancıların Kalıp Sözleri Kullanabilme Yeterlikleri (Bosna Hersek Örneği)* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara.

Koçak, M. (2012). *Türkçe ve Almandadaki Deyimlerin Günlük İletişimdeki Yeri ve Yabancı Dil Öğrenimine Yansımaları*. Yayımlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Korkmaz, Z. (2010) *Gramer terimleri sözlüğü*. Ankara: TDK. (4.baskı, Mart 2010)

Kutlu, H.A. (2006). *MEB İlköğretim 6, 7. Ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Söz Varlığı Açısından Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Çeviri Komisyonu. (2009). *Diller için Avrupa ortak başvuru metni öğrenme-öğretme-değerlendirme*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.

Mete, Filiz. (2014) Kültürel ortaklığın göstergesi deyimlerin öğretimi, *Ankara üniversitesi dil ve tarih-coğrafya fakültesi türkoloji dergisi* 21, 2 (2014) 113-128

Özbay, M. Melanlıoğlu, D. (2009). Türkçe eğitiminde deyimlerin öğretme ve öğrenme süreci bakımından değerlendirilmesi. *Milli eğitim dergisi*, S. 181, s. (8-20). Ankara: MEB Yayınları.

Özgat Tatan, Oya. (2018). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında Kültür Aktarımı: Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti Örneği (A1-A2 Düzeyi)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi, Tokat.

Özkul, Y. (2012). *Hedef Kültüre Ait Deyimlerin Yabancı Dil Öğrencisinin Kültürlerarası Yetisinin Gelişimine Katkısı*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Püsküllüoğlu, A. (2017) *Türkçe deyimler sözlüğü*, Ankara: Arkadaş.

Saydam, Mehmet. (2018). *Kelime Öğretimi Stratejileri Açısından Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kitapları Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Türkçe Eğitimi Programı, İstanbul.

Sinan, A. T. (2008). Deyim kavramı üzerine notlar- I, *Fırat üniversitesi sosyal bilimler dergisi*, 18(2), 91-98.

Şahin, Y (2007) Yabancı dil öğretiminin eğitimsel ve dilbilimsel temelleri, *Sosyal bilimler enstitüsü dergisi sayı:22 yıl:2007/1(465-470 s.)*

Şenden, Y.E. (2017). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kalıp Sözlerin Kullanımına Yönelik Etkinlik Örneklerinin Başarı Üzerindeki Etkileri*.Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Türkçe Eğitimi Programı,Tokat.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bilimsanat&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5c543076bd52e2.40345025

Tapan, Nilüfer. (1990) Yabancı dil olarak Almanca öğretiminde kültür bağlamının değerlendirilmesi. *Alman dili ve edebiyatı dergisi VII: 55-68*

Tapan, Nilüfer (1995). Yabancı dil olarak Almanca öğretiminde yeni bir yöneliş: kültürlerarası-bildirişim-odaklı yaklaşım. *Alman dili ve edebiyatı dergisi, 9, 149167*.

Tekin, Eda. (2019). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kitaplarında Atasözü ve Deyimlerin Öğretim Stratejileri Üzerine Bir Durum Tespiti*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Türkçe Eğitimi, İstanbul.

Turhan, H. (2010). *8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Söz Varlığı Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.

Topçu, Nazmiye. (1999). “Fransızca ve Türkçede rakamlı deyimlerin karşılaştırmalı incelemesi ve Fransızca yabancı dil öğretiminde kullanımları”. *Hacettepe üniversitesi eğitim fakültesi dergisi, (15) 173–180*.

Tosun, Gülce. (2016). *Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti B1, B2 Ve C1 Seviyesi Ders Kitaplarındaki Metinlerin Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Başkent Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Tsintsabadze, K. (2016). *Türkçede "Üst" ve "Ön" Sözcükleriyle Kullanılan Deyimlerin Yabancılar Öğretimi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Uğur, Abdullah. (2019). *Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti Ders Kitaplarının Sözcük Öğretimi Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Bilim Dalı, Nevşehir.

Uludağ, Ç. (2010). *7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Söz Varlığı Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Ummak, Halil. (2018). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan 'Kolay Gelsin' Ve 'İstanbul' Ders Kitaplarında Kültürlerarası Öğrenme*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi (Düzeltilmiş Tez) İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Anabilim Dalı, İstanbul.

Vardar, B. (2007) *Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü*. İstanbul: Multilingual.

Vargelen, Hatice. (2013). *Kültürlerarası İletişimsel Yeterlilik Bağlamında Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Yılmaz, İ. (2014). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Tamamlayıcı Ölçme ve Değerlendirme Yöntemlerinin Deyim Öğretiminde Kullanılmasına Yönelik Bir İnceleme*. Yayınlanmamış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Zülfikar, H. (1991) *Terim sorunları ve terim yapma yolları*, Ankara. TDK Yayınları